

Karel Čapek

Menší prózy

Městská knihovna v Praze

ůjčujeme:

knihy / časopisy / noviny / mluvené slovo /
hudbu / filmy / noty / obrazy / mapy

přístupujeme:

wi-fi zdarma / e-knihy / on-line encyklopedie /
e-zdroje o výtvarném umění, hudbě, filmu

ořádáme:

setkání s autory / přednášky / koncerty /
filmová představení / výstavy /
aktivity pro děti a jejich rodiče / čtení

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.facebook.com/knihovna

www.e-knihovna.cz

Menší prózy

Bajky, satiry, aforismy, podpovídky

Karel Čapek

Znění tohoto textu vychází z díla [Menší prózy](#) tak, jak bylo vydáno v Praze nakladatelstvím Československý spisovatel v roce 1992. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

Text díla (Karel Čapek: Menší prózy), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uved'te autora-
Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 19. 1. 2018.

OBSAH

Předmluva	7
Bajky	8
Ezop zahradníkem.....	11
O mocném džinovi.....	14
Apokryf	15
Prostopášník.....	17
Poslední věci člověka	20
Podivuhodné sny redaktora Koubka	22
Hamlet, princ dánský <i>Referát parlamentního zpravodaje</i>	49
Z tisíce a jedné noci.....	56
Lišák Karaghuez	57
Bajky	58
Bajky	61
Bajky	65
Útržky	68
Bajky	70
Bajky	73
Bajky	76
Bajky	79
Bajky	82
Bajky z let budoucích	85
Bajky	89
Bajky	92
Vynálezce <i>Podpovídka</i>	94
Zázrak na hřišti <i>Podpovídka</i>	96
Právní případ <i>Podpovídka</i>	99
Čert <i>Podpovídka</i>	101
Paštika <i>Podpovídka</i>	104
Organizujme se <i>Podpovídka</i>	109

Bajky	112
Stěhovací podnik <i>Podpovídka</i>	115
První host <i>Podpovídka</i>	118
Bajky o válce občanské	120
Bajky	124
Návrh <i>Podpovídka</i>	127
Spolek věřitelů barona Biháryho <i>Podpovídka</i>	130
Tonda <i>Podpovídka</i>	133
O cestování <i>Podpovídka</i>	136
Až budou soudit diplomati	139
Tyto doby	142
Glorie <i>Podpovídka</i>	145
Muž, který dovedl létat <i>Podpovídka</i>	152
O potopě světa <i>Podpovídka</i>	158
Útržky	162
Anonym <i>Podpovídka</i>	163
Interview <i>Podpovídka</i>	166
Deset centavos <i>Podpovídka</i>	169
Ediční poznámka	173
Život a doba spisovatele Karla Čapka v datech	174
První vydání knih Karla Čapka	176

Předmluva

Spisovateli Karlu Čapkovi patří v české literatuře 20. století jedno z nejvýznamnějších míst. Jeho čtenářská obliba je veliká a neklesá ani s postupem času. Právě to byl také důvod, proč bylo jeho dílo vybráno ke zpracování do elektronické podoby v samých začátcích digitalizace v Městské knihovně v Praze.

Snaha zpřístupnit Karla Čapka co nejširší čtenářské obci vyústila v roce 2009 ve společný projekt Městské knihovny v Praze, Společnosti bratří Čapků, Památníku Karla Čapka a Českého národního korpusu, v jehož rámci se podařilo zveřejnit 53 titulů – původních děl Karla Čapka. Za projekt „Karel Čapek on-line“ získala MKP ocenění v soutěži Knihovna roku v kategorii „významný počín v oblasti poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb“.

Nyní po devíti letech se k vydání souborného Čapkova díla vracíme, abychom je čtenářům předložili v redakčně nově zpracované verzi.

Přejeme vám hezké čtení.

Redakce MKP

Bajky

Zločin a trest

Nelze to popírat: udělala nečistotu. Ted' se krčí v nejtemnějším koutě se zvrhlým a urputným výrazem, zeleně svítí očima a potrhává ocasem; ví, co ji čeká. Rázem z ní spadlo vše, co z ní dělá vzdělanou a jemnou kočku; je to zlé a divoké zvíře džunglí, bestie plná strachu a nenávisti, jež tě sleduje žhoucímá očima jako věčného nepřítele. Syčí jako had, když se k ní blížíš; její zelené zorničky srší zuřivým odporem, hrůzou, záští a zločinností: pff chch chch, nesahej na mne!

Nic platno, macku, mezi námi lidmi se vina musí odpykat; je Zákon a Řád, že kočka, která se prohřešila, se přidrží na místě činu a na! na! na!, tumáš, ty hanebnice! S ušima sklopenýma, zběsile se vzpouzejíc, choulí se hříšnice pod tragickým přívalem trestu. Hotovo! a jako had, s břichem na zemi, peláší bídná kreatura z místa činu.

Ale než soudce vstane, sedí už uprostřed pokoje, spokojená a utlá kočka, jako by se nic nestalo, a horlivě si na zádech líže pocuchaný kožíšek. Ohlédne se na svého katana ještě trochu nejistě, ale očima už zlatýma: Koukej, já jsem hezká kočička; otevři mi, já chci jít do kuchyně.

Načež odchází dávajíc si zřejmě záležet na tom, aby nespěchala.

Megalomanie

Bylo to psisko jako rukavice, s žabíma očima a na tenkých nožičkách, jež titěrně zvedalo, jako by věčně zábly. Do jeho staré, pitomé hlavy se nevešlo nic jiného nežli jméno Pucinek a vědomí, že udělat loužičku je věc, která se tresce.

Jednou se za rachotu hromů protrhla nebesa a těžký, hučící, crčící příval se vylil masívním proudem; v té chvíli se pískové nádvoří zámku změnilo v žluté jezero, jež se s jekem horské bystřiny řítilo do parku vyrývajíc hluboké struhy.

V tu chvíli capalo psisko ze schodů; a když uvidělo pod sebou to boží dopuštění zátopy, počalo se třást a nahrbilo hubený zadeček v pokoře kajícího a doznávajícího hříšníka:

„Pane, pane, potrestej mne; to já jsem udělal tu velikou loužičku.“

Věc cti

Byl poražen drtivou převahou; co platno, vlčák je těžší a silnější než takový chlupatý pinč; byla to jen hromada chlupů na zemi, do níž vlčák zatínal své hrozné tesáky.

Z té rvoucí se hromady jej vytáhla paní za obojek; nechal se vléci, ale ohlížel se po svém nepříteli: Ty zbabělče, ty sketo!, jen kdyby mne ne-
drželi!

Ted' leží na koberci a líže si krvavé rány; a když na něj jeho paní pohledne, zatřepe vítězně kouskem ocásku: „Ale ten dostal, co?“

Opuštěná

Tři noci pršelo; a tři noci šedivý, pruhovaný kocour nepřišel. Čekala přitištěna ke zdi, až jí tlapičky ozábly; ve dne pak, když myslela, že ji nikdo neslyší, žalovala temným a zlomeným altem. Chtěl-lis ji pohladit, zalezla nedůtklivě pod židli: Pardon, nemám dnes náladu.

Ale třetího dne po takové noci se ti sama vrhla do náručí náruživě se laskajíc: Hlad' mne, nos mne, chovej mne! ukaž ucho, ukaž bradu, ukaž krk! ještě! ještě! já nemám nikoho na světě ráda nežli tebe!

A přede, přede hlasitě a křečovitě, až se zalyká.

Kůň

V ulici zatřeskla hudba, zablýskaly rohy, a bum! a bum! buben se valí jako silný chlap, co razí cestu slavnému průvodu. Ano, je to nějaká slavnost; za vřeštící kapelou jede ozdobený vůz, na něm praporky a děvčata a křik, tramtará a činely, radujte se, lidi, jede celá fůra muzi-

ky; ale já jsem se, nevím proč, podíval na koně, který to všechno táhl, a velmi jsem se podivil. Nejspíš jsem čekal, že se ten kůň usmívá.

Neusmíval se, naopak; díval se tak vážně a důstojně, že to pohoršovalo. Vypadalo to, jako by dával najevo, že nesouhlasí s tou napěněnou švandou. Tvářil se zamyšleně, jako by táhl pohřební vůz místo hromady bláznů. Zdálo se, že o něčem přemítá.

„Já dělám vážnou a důležitou práci.“

Lidové noviny 19. 7. 1925

Ezop zahradníkem

Škvor

Ty bídný, ničemný, ošklivý ohavo, který okusuješ mé mladé sazeničky, ožíráš klíčky sotva vzešlé, prolézáš každý kout domu ve svém bezcitném a protivném spěchu, schováváš se pod mým polštářem a plaveš v mé sklenici s vodou, ty svíjející se vztekliku, cvakající po mně svými nůžkami, prosím tě, k čemu jsi na světě dobrý? Jakému účelu sloužíš? Jaký užitek přinášíš? Je-li pak pod sluncem tvor zbytečnější, než jsi ty?

„Nejsem zbytečný, človče; udělal jsem ve svém životě něco nesmírně užitečného.“

Co jsi udělal, škvore, užitečného?

„Zplodil jsem nové škvory.“

Kočka na zahradě

Vypiplal jsi způsobnou travičku na suchopáru a keře z holých proutků; odchoval jsi na klíně domácí kočku ze zatoulaného, pištícího kotěte. A teď se tvůj macek plíží jako had mezi vysokými stébly a křovím, svítí zlatýma očima a lesklým kožíškem mu probíhají slastné záchvěvy.

„Já? Já jsem divoká šelma v divoké džungli.“

Vlastnictví

Chovám starou náklonnost k vrabcům, protože jsou veselí a chudí; protože jsou šediví jako hadříky chudých, ježatí jako tuláci, bezstarostní jako děti, žvaniví, spokojení se životem, a vůbec jaksi demokratičtí; z těch a jiných důvodů jsem je vždycky s libostí pozoroval, jak se chudě protloukají životem.

Jdeš, ty ničemo, táhneš, vrabčáku, pláchneš, ty mizerný zloději! Kde je má kočka, kde je má hůl, kde je můj revolver? Chceš mně, ty padouchu, ty bandito, sezobat mou první třešničku na mém zákrsku?

Státnický čin

Neměla se vůbec k světu, ta begonie v květináči; přes všechno úsilí dole zahnívala a nahoře vadla, až bylo ošklivo se na ni dívat. I dožral se zahradník a hodil ji do nejtemnějšího kouta ve sklepě. Pak na ni naprosto zapomněl maje na mysli lepší věci než zkaženou begonii.

Když pak za čtrnáct dní hledal ve sklepě nějaký prázdný květináč, našel tu begonii vzkříšenou, jednou tak vysokou a žíznivou jako poušť, strašně dychtivou žít.

„Jak rozumí náš zahradník své věci,“ zašuměly ostatní květiny. „Jaká státnická moudrost!“

Žížala

Brrr! Honem do země! Rychle se zarýt do poctivé, vlhké půdy! Hu, sáhl na mne člověk! Jak je odporně suchý a teplý! Nesnesu toho, obrací se mi žaludek! Fí!

Květináč

To koukáš, co? Jak jsem vyrostl od jara! Co mám listí! Jak krásně kvetu a voním!

Dítě v zahradě.

Otrhává poupata a zastrkuje je do písčové cestičky.

Hej, co to tropíš, ty malý ničiteli?

„Sázím květinčky.“

Kaktus

Píchnu tě, a ještě mi za to řekneš, jaké mám nádherné ostny.

Plevel

Já vím, sousede jílku: proti mně je hotové spiknutí. Když sečou louku, je to jen proto, aby mne zničili. Poslali na mne krupobití; chtějí mne spálit sluncem; zjednali si proti mně krtky a žížaly. Ale já se nedám. Já vím, proč mají na mne tak spadeno. Oh, já bych mohl povídat věci!

Lidové noviny 8. 8. 1926

O mocném džinovi

Jeden bankovní ředitel se koupal v moři a přitom spatřil v písku uzavřenou láhev. I podivil se, co v ní asi je, a sejmul z láhve pečeť, která ji uzavírala. Tu počal z láhve vystupovati jakoby proužek dýmu, který vyrostl v černý mrak, až se zatemnila celá obloha; a ten mrak měl hlavu s ohnivýma očima a ohromné ruce i nohy, neboť to byl mocný duch. „Děkuji ti, smrtelný člověče,“ zahřímal duch tak, až ten bankovní ředitel padl leknutím na zem; „tisíc let jsem byl zavřen v té láhvi, až ty jsi mne vysvobodil. Za to projev jakékoliv přání a bude ti splněno.“

Tu ten bankovní ředitel přemýšlel, oč by si mocnému duchu řekl; ale protože sám měl peněz jako šlupek a o politiku se nestaral, vzpomněl si na Prahu a řekl: „Mocný duchu, učiň tedy, aby lidé v Praze chodili po levé straně chodníku, jak mají nařízeno, a aby už do sebe nestrkali jako ovce.“

„Člověče,“ řekl duch mrzutě, „řekni si raději o něco jiného.“

„Neřeknu,“ pravil bankovní ředitel.

„Koukej,“ řekl duch, „mně by bylo snadnější ti dát fůru perel, nebo nejkrásnější princeznu, nebo celé zbytkové království i se zámekem. Zkrátka, řekni si o něco, co ti mohu udělat.“

„Neřeknu,“ odpověděl ten člověk. „Já chci zrovna to, co jsem povídal.“

Tu zahřímal mocný duch strašlivě, až se země zatřásla, a počal se proužkem dýmu soukat zpátky do té láhve. „Ty pacholku,“ burácel přitom, „tak podruhé neotvírej mou láhev, když si potom neumíš vymínit než takovou nemožnost, aby lidé v Praze chodili, jak se patří!“

Řka to zmizel mocný duch v láhvi a víckrát se už neukázal.

Lidové noviny 20. 2. 1927

Apokryf

I povolal Pilát Nahuma, muže znalého dějin a učeného, a řekl mu: „Nahume, tuze mne mrzí, že váš národ si umanut ukřižovat toho muže. Hrom do vás, vždyť je to bezpráví.“

„Kdyby nebylo bezpráví, nebylo by dějin,“ pravil Nahum.

„Nechci mít s tou věcí co dělat,“ řekl Pilát. „Řekni jim, aby si to ještě rozmyslili!“

„Už je pozdě,“ děl Nahum. „Já sice sleduji události jenom z knih, a proto jsem se nešel dívat na místo popravni; ale zrovna před chvilinkou příběhla odtamtud má posluhovačka a vykládala, že už je ukřižován a visí mezi mužem na pravici a mužem na levici.“

I zachmuřil se Pilát a zakryl si tváře dlaněmi. Po chvíli pak pravil: „Nemluvme tedy o tom. Ale co, prosím tě, spáchal ten muž na pravici a ten muž na levici?“

„Ani ti nepovím,“ vece Nahum; „jedni říkají, že to jsou zločinci, a jiní, že to jsou jacísi hlasatelé. Pokud mohu soudit podle dějin, dělali asi nějakou politiku; ale nejde mně do hlavy, že je národ ukřižoval oba najednou.“

„Nerozumím ti,“ řekl Pilát.

„To je tak,“ pravil Nahum. „Někdy lidé křižují toho na pravici a někdy toho na levici; vždycky to tak v dějinách bývalo. Každá doba má jiné mučedníky. Jsou doby, kdy je vězněn nebo křižován ten, kdo bojuje za svůj národ; a jindy zase je řada na tom, kdo říká, že se musí bojovat za chudáky a otroky. Obojí se střídá a každý má svůj čas.“

„Aha,“ řekl Pilát. „Tak vy tedy křižujete každého, kdo se zasazuje o něco pořádného.“

„Skoro,“ řekl Nahum. „Ale ono to má svůj háček. Někdy bys řekl, že se ti lidé zasazují víc o nenávist k těm druhým než o to pořádné, co hlásají. Lidé jsou vždycky křižováni za něco krásného a velkého. Ten, kdo je zrovna na kříži, obětuje svůj život za velikou věc; ale ten, kdo ho

na kříž vleče a přitlouká, ten, Piláte, je zlý a divoký a tuze ošklivý napohled. Piláte, národ je veliká a krásná věc.“

„Aspoň náš římský,“ řekl Pilát.

„I ten náš,“ pravil Nahum. „Ale i spravedlnost k chudým je veliká a krásná věc. Jenže ti lidé se mohou udusit nenávistí a zlobou pro ty veliké a krásné věci; a ti ostatní jdou jednou s tím a podruhé s oním a vždycky pomáhají ukřižovat toho, na kom je zrovna řada; nebo se na to jen dívají a říkají si: Dobře mu tak, měl jít s naší stranou.“

„Proč tedy,“ pravil Pilát, „křižují toho uprostřed?“

„To máš tak,“ řekl na to Nahum. „Kdyby to vyhrál ten na levici, ukřižuje toho vpravo, ale ještě dřív toho uprostřed. Kdyby to vyhrál ten na pravici, ukřižuje toho, co je vlevo, ale toho uprostřed ještě dřív. Ovšem je také možno, že nastanou zmatky a boje; pak ten vpravo a ten vlevo společně ukřižují toho, co je uprostřed, protože se nerozhodl, proti kterému z těch dvou půjde. Kdybys vystoupil na střechu svého domu, viděl bys pole Hakeldama: nenávist na levici, nenávist na pravici a mezi nimi ten, který to chtěl spravit láskou a rozumem, jak se o něm říká. A krom toho bys viděl spoustu lidí, kteří se na to jen dívají pojížděje přitom oběd, který si s sebou přinesli. Nějak se stmívá; teď všichni poběží kalupem domů, aby jim nezmokly šaty.“

A když byla hodina šestá, stala se tma po vší zemi až do hodiny deváté. V hodinu devátou zavolal ten uprostřed hlasem velikým řka: „Elói, Elói, lama zabachtani?“¹ A aj, opona chrámová se roztrhla na dvě, od vrchu až dolů, a země se třásla a skály pukaly.

Lidové noviny 17. 4. 1927

¹ Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil? *Pozn. red.*

Prostopášník

„Prosím vás,“ řekl pan Smítek, „copak vy ženatí víte o životě? Sedíte doma v papučích, pijete svůj půllitr piva a v deset hodin dobrou noc, přitáhnete si peřinu k bradě a chrníte. Tomu vy říkáte život.“

„Vám se to mluví, pane Smítku,“ namítl pan Rous, „vy si můžete žít ze své gáže jako vévoda. Ale kdybyste měl živit ženu a pár těch harantů –“

„Jděte,“ zabručel pan Smítek znechuceně, „ze své gáže! Kdepak bych já mohl žít ze své gáže? Ta mně nestačí ani na diškrece. Jsou lokály, kde nemůžete dát pikolovi míň než padesátikorunu. A hudbě? pane, to položíte na talíř tisícikorunu a nikdo ani nemrkne.“

„No to zas neříkejte, pane Smítek,“ řekl pan Kroll; „tisícikorunu muzikantům, to jsem ještě neslyšel; to byste byl křen, kdybyste jim tolik dával za trochu toho fidlání.“

„Poslouchajte,“ pravil pan Smítek, „tomu vy zase nerozumíte. Takový muzikant dělá, jako by koukal do partesů, a zatím dává pozor, s kým sedíte, co děláte, o čem se mluví, kolik je v pinku a tak. Když udělá palcem takhle, to znamená: Plat', a já budu mlčet. Tak je to, pane.“

„Jsou to potvory,“ řekl pan Kroll s podivem.

„Jsou. Koukejte se, pane Rous, dnes byste ze mne nevytřepal ani korunu; a večer mám na čestné slovo zaplatit dvanáct tisíc. A vy ženatí si myslíte, že máte bůhví jaké starosti, když jste dlužni sto dvacet korun u hokynáře.“

„Dvanáct tisíc?“ mínil pan Rous, „člověče, to bych nechtěl být ve vaší kůži.“

„Ah co,“ zívł pan Smítek rozkošnický, „aspoň člověk něco užije. Pane, taková včerejší noc – Co bych vám to povídal! Mládenci, to je život –“

„Ale dluhy,“ děl přísně pan Kroll, „dluhy byste dělat neměl; dostanou vás do rukou lichváři a je s vámi amen. Tak to chodí.“

„Dluhy,“ řekl pan Smítek bezstarostně, „to nic nevadí; jen když má člověk styky. Tuhle mně řekl jeden bankéř z Amsterodamu – to vám byly báječné ženské! hergot, ta jedna mulatka, lidi, to nemáte ponětí –“

ja, tak ten bankéř mně povídal: Kupte si mexické papíry; do týdne vyděláte na jednom osmdesát dolarů. Víte, člověk musí mít styky; a ty v posteli nenajde.“

„A koupil jste ty papíry?“ ptal se pan Rous se zájmem.

„To už jsem dávno utratil,“ uhýbal pan Smítek. „Nějak bylo, nějak bude. Víte, já mám rád vzrušení. A i když taková noc stojí pár tisíc, dobrá, poznal jsem kus života.“

„Však podle toho vypadáte,“ bručel pan Kroll. „Počkejte, jak budete za pár let cejtít ledviny nebo játra.“

„Co na tom,“ řekl pan Smítek s hříšnou lehkomyšlností. „Jen když jsem vyžil svůj život.“

* * *

Toho večera si koupil pan Smítek kus paštiky a deset deka eidamu, načež šel domů a uvařil si čaj. Kus paštiky a okraje od sýra dostala jeho kočka Lízinka, potom si tlapkou omyla tvář a chtěla jít ven.

„Ty darebnice, ty lehkomyšlná osobo,“ káral ji pan Smítek, „už zas bys chtěla jít na toulky? Jen sed' pěkně doma; co ti tu schází? Už jsi dost stará, abys měla rozum, ty couro,“ řekl něžně pan Smítek a vzal si Lízinku na klín; pak si dal na uši sluchátka, nařídil krystal a poslouchal, co je dnes v rádiu. Někdo tam recitoval nějaké básně; pan Smítek zkoušel dávat k tomu nohou takt, ale když se mu to dobře neshodovalo, počal se nudit, i zatahal Lízinku za ocas. Lízinka se jen tak lehce otočila a sekla ho po ruce; pak pro jistotu seskočila z klína a blýskala očima zpod postele.

Ty básně a Lízinčina špatná nálada nějak rozladily pana Smítka; i přečetl ještě kus novin, ve kterých si přinesl domů sýr, a o desáté už ležel v posteli; o půl jedenácté vyskočila na postel Lízinka a uvelebila se mu na nohou, ale to už pan Smítek spal.

* * *

„Ah áhahah,“ zíval pan Smítek druhého dne, „zatracený život! Lidi, to zas byla noc! Koukejte,“ řekl ukazuje svou ruku, „tady ten drápanec; to

vám bylo děvče – nějaká Ruska, Lízinka se jmenovala – jako divoká kočka; ta vám vyváděla –“ Pan Smítek beznadějně mávl rukou. „Co vám to budu povídat! Vy bačkoráři, copak vy víte, jaký je život? Ech, ať hrozí člověku kriminál nebo smrt: jen když poznal život! Ale vy – dejte mi svatý pokoj s tou vaší měšťáckou morálkou!“

Lidové noviny 5. 2. 1928

Poslední věci člověka

Tramvaj řinčí a rachotí nahoru k Olšanským hřbitovům.

„Koukej,“ povídá malý mužík k mládenci v králičím kožiše, „tady se zas něco staví; to bude nějaká škola nebo biograf. Víš, já jsem moc rád, že jsem ho ještě jednou viděl. ‚A to seš ty,‘ řekl. Ono není o to, že by mu to nějak pomohlo, ale člověk musí ukázat přátelství. ‚Tak já zas přijdu,‘ povídal jsem mu, ‚ale to už budeš běhat,‘ povídám; a zatím –“

Mládenec v králičím kožiše truchlivě zakýval hlavou.

„Já jsem si vzal metál, aby měl radost,“ pokračoval mužík, „a on řekl: ‚Těbůh, to seš ty?‘ Vidíš, že mě poznal. A já mu povídám: ‚Josef, to ti přejde.‘ A on povídá: ‚Máničko, dej mi kousek těch drůbků.‘ Pak ona mu dala, a on jenom dvakrát kousnul; jen tak do toho kous, ale nesněd nic. ‚Máničko, dej mi kousek těch drůbků,‘“ opakoval mužík dojatě.

Mládenec v králičím kožiše trochu potáhl nosem.

„No jo,“ těšil ho mužík, „dyť to byl tvůj bratr. Ona říkala, že už o sobě neví, ale on se na mě tak podíval a řekl: ‚Toníku, to seš ty?‘ Počkej,“ spustil mužík mna si radostně ruce, „co bude mít chudák věnců! Já jsem se byl ptát, co stojí věnec se stuhou, a oni řekli, že pětaosmdesát korun. Pak jsem řekl, žádnou stuhu, a já k tomu dám vizitku; napsal jsem na ni: Spi sladce, tvůj Toník. To je přece to samé, no ne? Člověk musí ukázat přátelství; ale abych dal dvacet korun za stuhu, to zas ne; beztoho ji někdo na hřbitově potom ukradne.“

„Mně řekli,“ ozval se mládenec v kožiše slabým hlasem, „že věnec s pentlí stojí devadesát korun; a já jsem řekl, ať stojí co chce, ať stojí třeba sto korun, jen když bude pořádněj.“

„Šak to je pro bratra,“ řekl mužík, „ale zato je nádhernej. Na pentli je ve zlatých písmenách ‚Poslední sbohem, Jenda a Liduška,‘“ opakoval vychutnávaje celou tu krásu. „Eště tam nejsme, eště dvě stanice. Ale že se nám na ten funus vydařil čas, no ne? Bude to mít hezký.“

Mládenec chabě zakýval hlavou.

„Ale jí nic nenechávej,“ radil mu mužík. „Co by s tím, potvora, dělala; beztoho tu sama dlouho nebude. Ať ti dá ten stolek po něm, a co mu zbyly šaty. A o ty hodiny si taky řekni. Já bych jí, mrše, nedal nic. Víš, tu skříň ti musí taky dát; řekni, že je po rodičích.“

„Eště tam nejsme?“ ptal se mládenec tesklivě.

„Eště jedna stanice,“ povídal mužík, „a pak je to kousek pěšky ke kapli. Já myslím, že přijde taky Franta a jiný kamarádi, no, pěkný to bude. Když se s ní nedal oddat, tak ona nemá na nic právo. To bys byl blázen, abys jí něco nechával. A doktorovi neplat, on na to třeba zapomene. Když tu skříň nepotřebuješ, tak ji prodej. Ale ten věnec, to je něco nádhernýho. Tu pentli si pak vem domů, tu je škoda tam nechávat; můžeš si ji pověsit takhle kolem zrcadla, víš? A kdyby vám umřel Ladislav, tak se vám ta pentle zas může hodit. Jen když jsem ho eště jednou viděl; ten ti měl, chudák, takovou radost –“

Tramvaj zpomaluje před vraty na hřbitov.

„Počkej, počkej, až zastaví,“ zadržoval mužík mládence. „Eště bys moh upadnout a máš dnes takový pěkný šaty. To by ti zkazilo celej pohřeb.“

Načež podpíraje starostlivě mládence v králíčím kožiše, mířil truchlící mužíček ke hřbitovním vratům.

Lidové noviny 12. 2. 1928

Podivuhodné sny redaktora Koubka

Každé středy psal pan redaktor Koubek úvodník do svého výtečného krajinského listu Strážce našeho kraje; načež splniv takto svůj pravidelný životní úkol a vyrovnán se světem, nešel večerět k uzenáři, jako činíval v pondělí, ani do Dolní hospody, jak byl zvyklý v sobotu, nýbrž do Hoření hospody, kde každé středy prodléval do jedenácté hodiny noční, rozmlouvaje s panem purkmistrem, panem sudím, panem lékárníkem, panem doktorem Kosteleckým, panem Havrdou, panem Tausigem a jinými zástupci starousedlé místní inteligence o veřejných otázkách, mezinárodní politice, zkaženosti mravů a celé té lumpárně, která se roztahuje nahoře i dole, a o podobných vážných věcech, o jakých jsou zvyklí rokovat mužové rozvázní, kteří by to dovedli dát do pořádku, kdyby je o to někdo poprosil. To nebývaly prosím žádné figle a finty, ale poctivé řeči vedené jednak od plic, jednak na základě zralých zkušeností místních a vůbec světových.

Tedy jedné takové středy psal pan redaktor Koubek svůj pravidelný úvodník; a když k němu, jako obvykle, přišel faktor z tiskárny bruče, kdy teda dostane ten článek a že už by se to teda mělo začít sázet, když to má přijít na první stránku, řekl pan Koubek žoviálně: „Momentíček, pane Strnad, jen co si to po sobě přečtu.“ A pak si s hlubokým mravním uspokojením a souhlasem přečetl, co napsal, pokyvuje hlavou nad místy zvláště silnými a takříkajíc krví vlastního srdce psanými. Že vlast je v nebezpečí. (Mohl bych také říci „na kraji propasti“, pomyslel si pan Koubek, ale to si nechám napříště.) Číhá na nás zloba na všech stranách: zavilý Němec, sveřepý Maďar, zrádný Polák, černo-žlutá hydra Vídně. Pangermánství podává svou železnou pěst krvelačným snům maďarským. Stále těsněji se svírá kruh nenávisti kolem nás Slovanů. Jsme zrazeni ode všech. (Ba jo, vzdychl si pan Koubek.) V Ženevě pár agurů žvaní o míru a odzbrojení, zatímco všechny státy brousí svůj

meč a odívají se pancířem. (Dobře řečeno, potěšil se pan Koubek.) A co zatím činíme my, nejvíce ohrožení touto iminentní konflagrací? (Pan Koubek pečlivě opravil písmena iminentní konflagrace, aby je sazeč mohl přečíst.) Žalno pohleděti! Místo abychom mužně zírali světovým poměrům v tvář, oddáváme se přeludům mezinárodnosti a jiným ismům, které rozvracejí naši národní energii. Avšak neklamme se! Naši nepřátelé si nás budou vážit jen tehdy, když se nás budou báti. (Dobrý aforismus, mínil pan Koubek.) My Češi se můžeme spoléhati jen na svou vlastní sílu; proto ve jménu národa je načase zúčtovat s veškerým slabošstvím a cizomilstvím, pacifismem a internacionalismem, kterým podplacení chytráci, sloužící cizím zájmům, hledí oslepiti a mravně ochromiti náš uvědomělý národ. Je nám třeba silné ruky –

„Tak bude to už?“ vrčel pan faktor Strnad.

„Hned, hnedličko,“ pravil honem pan Koubek. Silné ruky, která by vysoko třímala prapor národního vědomí. (To není dost silné, řekl si pan Koubek.) Prapor národního boje. Nikdo v Evropě se nesmí diviti, že na prvé místo klademe životní zájmy svého národa. (Jasně a střízlivě řečeno, souhlasil sám se sebou pan Koubek.) S plným vědomím důsledků pravíme domů i za hranice: Naše trpělivost je vyčerpána. Uděláme bezohledně pořádek ve svém státě proti všem podvrtným živlům, které nechtí viděti nejvyšší právo i nejvyšší ideál ve vůli našeho národa. Ale pak stejně bezohledně místo diplomatických slov ukážeme tvrdou pěst každému nepříteli, který by svými sobeckými zájmy chtěl zkržiti svaté zájmy naše. (Bravo, řekl si pan Koubek.) My Češi a Slováci půjdeme vpřed jen jedinou cestou: svou vlastní!

„Tak,“ děl pan Koubek uspokojeně, „dejte to vysázet, pane Strnad. Myslím, že to je silná věc. Musíme burcovat národní energii, pane Strnad.“

„Hm,“ řekl pan Strnad, „ale ono už je půl šesté. Kdypak to potom máme vysázet?“ – Ale z toho si pan redaktor Koubek nic nedělal; jak známo, každý metér při každém článku tvrdí, že už to nemůže vysázet.

A pak pan Koubek osaměl; mohl jít po svém, ale bylo mu dobře a hřejivě po vykonaném díle. Zadíval se na mapu republiky, co visela

nad jeho psacím stolem. Tak vidíš, oslovil ji, dělám, co mohu; bojuju v krajinském listě o tvé bytí a nebytí. Kdybych neseděl v takovém zatraceném maloměstě, měl by můj úvodník, panečku, jiný ohlas. To by jej citoval evropský tisk, nejspíš s titulem: Sebevědomá mluva pražských novin. Ale tady v té díře –

Pan redaktor Koubek mávl rukou: Nu, aspoň burcuju náš kraj. To se ví, Praha pro nás nic nedělá, vláda nás zanedbává, je to prostě škandál a lumpárna; ti gauneři ze sousedního okresu si to dovedli jinak vyběhat! Ale to je jedno: když takhle čtu Stráž našeho kraje, vidím, jak ten náš lid je nezkažený a celou duší lne k tento, k národní věci. Jako například já. Nikdy jsem nezradil prapor nacionalismu; a nečekám za to vděku ani uznání. Tak je to. Pomalu abych šel do hospody.

Když se pan redaktor Koubek ukládal do postele, řekl si: Dobré to bylo, jen to nech; i ta hovězí pečeně byla náramná. A když jsem jim citoval svůj zítřejší úvodník, připil mi purkmistr, a Koubku, řekl, člověče Koubku, nazdar! A hapatykář povídá, zlatá slova, pane Koubek, pošlete to těm pánům do Prahy, aby viděli, jak smýšlí náš lid. Krásné to bylo, jen co je pravda. Bývali Čechové... bývali... rekové... A pan sudí řekl, svatá pravda, je to samá holota, prodali nás židům... A pan Taussig, to že je ta hospodářská krize, tomu že nepomůže nežli válka... Hrom a peklo, marné vaše... Nazdar, Koubku!

A pan redaktor Koubek usnul hlubokým a usmířeným spánkem.

* * *

Seděl ve své redakci s rostoucím vědomím, že by měl napsat úvodník. Safra, o čempak? Řekněme o hospodářské krizi nebo takhle o hroživé mezinárodní situaci –

Jeho oči utkvěly na stěně. Visela tam mapa jako už tolik let. Ale byla to mapa německé říše. Pan Koubek ji zadumaně pozoroval: tam to kolečko, to je Berlín, a tuhle dole je Mnichov...

„Tak ten úvodník, pane redaktore,“ ozval se za ním věčně svárlivý hlas faktorův.

„Hned, za moment,“ řekl pan Koubek, „jen co si to přečtu.“ Vzal do ruky několik čtvrtků papíru a on to byl jeho rukopis. Tak vida, podivil se mírně, vždyť já už mám úvodník napsaný! Začal zběžně pročítat první čtvrtku. Bylo tam něco proti Youngovu plánu a temné narážky na haagská ujednání. Německo už je syto dnešního stavu, stálo tam. Otevřeně řečeno, vlast je na kraji propasti. (Snad by stačilo „v nebezpečí“, napadlo pana Koubka mimochodem a opravil to.) Číhá na nás zloba na všech stranách: hrabivý Albion, degenerovaný Francouz, loupežný Polák a zavilý Čech. (Hm, zarazil se pan Koubek, jak to?) Stále těsněji se svírá kruh záští kolem nás Germánů. Jsme zrazeni odevšad a zrazujeme sami sebe. (Dobrý obrat, mínil pan Koubek.) V Ženevě pár augurů žvaní o míru a odzbrojení, zatímco všechny státy krom nás brousí svůj meč a odívají se železným pancířem. (Oho, lekl se pan Koubek, nebylo tohle už jednou napsáno?) A my Němci? Jsou mezi námi tací, kteří se oddávají přeludům mezinárodnosti a rozvracejí naši starou kmenovou hrdost. Nemylte se, pánové! Naši nepřátelé nás budou považovat za rovnocenné jen tehdy, když se nás budou bát. (Zcela správně, podotkl sám sobě pan Koubek.) Je nejvyšší načas zúčtovat s tímto zločinným slabošstvím a pacifismem –

„No also, schon fertig?“² zachrčel pan faktor.

„Gleich, noch ein Moment,“³ vyhrkl pan Koubek a četl dále: Je nám třeba silné ruky, vysoko třímající prapor Germánie. S plným vědomím důsledků – (Tady něco chybí, mínil pan Koubek a připsal:) Nikdo v Evropě se nesmí divit, že na první místo klademe životní zájmy němectví. S plným vědomím důsledků pravíme domů i za hranice: Naše trpělivost je vyčerpána. Vůle národa je jedinou smlouvou, která nás váže. Náš lid zatočí bezohledně se všemi, kdo se snaží korumpovat jeho nacionální energii falešnými šalmajemi nespravedlivého a nám vnučeného míru, a pak bude opět s to, ukázat obrněnou pěst všem ničemným

² Tak tedy už jste hotov? *Pozn. red.*

³ Hned, ještě chvíli. *Pozn. red.*

neprátelům, jejichž sobecké zájmy se kříží se svatými zájmy naší říše. My Němci známe nadále jedinou cestu: svou vlastní!

„Schön gesagt,“⁴ zabručel pan faktor, neboť pan Koubek nevěda o tom četl svůj rukopis nahlas.

„Nicht wahr,“⁵ děl pan Koubek skromně. „Also los damit, Herr Strnad!“⁶ A spokojeně se protáhl u vědomí dobrého díla.

* * *

Vtom se pan Koubek probudil. „Was ist,“ řekl a vzápětí se opravil: „Co to bylo? Proboha, jak se mně mohlo zdát, že píšu německý úvodník? Předně neumím tak dobře německy a za druhé – kruci, to byl šeredný sen! Ale řekl bych, že to v té nafoukané němčině znělo docela dobře. Schön gesagt, to si myslím. Takový zatrápený sen! Ale to je, myslím, od toho, že jsme v hospodě mluvili o Němcích. Podvědomí a takové krámy. Schön gesagt. Nazdar, Koubku!“

A převaliv se na druhý bok usnul pan Koubek spánkem spravedlivých.

* * *

Den nato pan redaktor Koubek už zapomněl, co se mu v noci zdálo; nesluší na vážného muže, aby se místo odpovědných starostí obíral takovými hloupostmi a mámením, jako jsou sny. Byl jen drobet zamyšlenější než jindy; a když se ho pan regenschori Kraupner na ulici ptal, co je nového, vyjelo z něho trochu podrážděně: „Taková díra!“

Kvečeru, místo aby si zaskočil do sekretariátu strany, zahnul za město a sám a sám se loudal alejí městského parku. Je to pravda, říkal si, škoda práce na takovém Vystrkově. Už patnáct let píšu své úvodníky, a ani pes po nich neštěkne. Dejte mně (zvolal zastaviv se) sloupce velkého tisku: já vám ukážu, jak se má psát! Panečku, jinde, řekněme

⁴ Pěkně řečeno. *Pozn. red.*

⁵ Není-liž pravda. *Pozn. red.*

⁶ Tak pohyb, do toho, pane Strnade! *Pozn. red.*

zrovna v Německu, by si takového pera, jako mám já, jinak vážili. A tady? Takový pad'our a paprika mně řekne, dejte prý, pane Koubek, pokoj s nějakou Ženevou, my máme své starosti; kdyby raději Stráž našeho kraje přibila na pranýř to bláto, co tu máme. A to zas ne, pane (rozohnil se pan Koubek). Já už se mazal dost dlouho tím vaším blátem: mými články, holenku, bláta neubude. Mé poslání, pane, je větší. Burcovat národ, pane. Napsat zmužile, že jsme na kraji propasti, a takové věci. Na evropském obzoru se zvedají těžké mraky. Musíme býti připraveni (obrátil se pan Koubek k imaginárnímu odpůrci), největší německý tisk by chtěl, abych mu psal články o evropské situaci. Já jsem ovšem odmítl, ale – Já ovšem vím, že se za to vděku nedočkám. Tak.

Ba, je to pravda, bručel pan redaktor Koubek. Se svým perem, se svým nekompromisním národním přesvědčením bych se v jiných zemích, kamaráde, uplatnil po čertech víc. To už je taková nátura: jak vezmu pero do ruky, musím bojovat za nejsvětější statky národa a takové věci. To je vrozené. Rozený žurnalista velkého stylu, nebo tak něco. Panečku, co by se z takového daru dalo udělat ve větších poměrech! To bych jistě byl nucen vstoupit do činné politiky. Nerad, ale z vůle jásajících a nepřehledných davů. Něco jako vůdce národa nebo podobně. Program je jasný: smetnout slabošskou vládu, zřídit režim vlasteneckého nadšení, rozdrtit všechny nepřátele a je to. A pak třeba na vrcholu dráhy padnout rukou zákeřného fanatika. S úsměvem na rtech. Boj – je – dobojován. Schön gesagt. Ale možná že bych byl jen raněn.

Pan redaktor Koubek se zastavil udýchán. Zase jsem se rozběhl, pokáral se; vždycky, když se tak rychle rozmašíruju, mám takové energické myšlenky, a pak nemohu usnout. Pomalu chodit. Ach bože, ty malé poměry. Zatracená dřina!

A pan redaktor Koubek se pomalu vracel do města.

* * *

Té noci se mu zdálo, že jde podivně zářící ulicí. Tu ulici jsem už někde viděl, napadlo ho, počkejme, to bylo ve filmu Světla Paříže nebo tako-

vého něco. A tady před typickou pařížskou kavárnou sedí pan Taussig v cylindru a mává rukou na pana Koubka. Pan Koubek je na rozpacích, má-li pana Taussiga vidět, ale pak si k němu přisedne a káže typickému sklepníkovi v bílé zástěře: „Garçon, černou kávu.“ (Tak to říká v kavárně monsieur Lavička, místní učitel francouzštiny.) „Tak, pane Koubek,“ hlaholí pan Taussig, „co je nového v novinách?“ – V tu chvíli běží po chodníku typický pařížský kamelot řvoucí z plna hrdla: „Uauáá, auau-ááá!“ – Pan Koubek kyne mondénně prstem a kupuje číslo novin ještě páchnoucí tiskárnou. „Mon ami,“ praví (tak to říkává monsieur Lavička), „přečtěte si ten úvodník; je ode mne.“ – „Tiens⁷,“ diví se pan Taussig a rozevírá list.

Pan Koubek se mu naklonil přes rameno a četl s ním. (Zvláštní, divil se, jak umím francouzsky.) Hle, jsou tu rozhořčeně odmítány nestoudné provokace německého tisku, který se odvažuje hrozit Francii obrněnou pěstí. Prý vůle národa je jedinou smlouvou, kterou se ti Hunové cítí vázání. Prý Němci už neznají v dnešní Evropě jiné cesty než své vlastní a jiných zájmů než pangermánských. Ejhle, volal úvodník, zde vidíte jejich pravou tvář! Bude nás nyní pan Briand nadále krmiti mírovou kašičkou? Bude ještě teď prošoupávat svými lokty zelené sukno ženevských stolů? Nuže, neumí-li promluvit pan Briand, pravíme my za něho, že vítězný meč v naší pochvě dosud nezrezavěl a jako meč z legendy vyskočí sám, nenajde-li se ruka, která by jej včas vytasila k obraně Francie.

„C'est fort,“⁸ děl pan Taussig, tak jako říkával monsieur Lavička nad pražskými večerníky.

„Que voulez vous, mon ami,“⁹ namítl pan Koubek lehce a četl dále: Francouzský národ nestrpí, aby germánský šovinismus šlapal po mírových smlouvách. My nechceme války, nýbrž bezpečnost Francie, ale to pravíme výslovně, bezpečnost na Rýně i na Alpách. Nuže, tato bezpeč-

⁷ Hled'me, ale. *Pozn. red.*

⁸ To je silné. *Pozn. red.*

⁹ Co chcete, příteli. *Pozn. red.*

nost je ve hře: jsme na kraji propasti. Hle, otázka dne: kdo povede Francii a veškerou civilizaci proti novému útoku barbarismu? – Slyšte hlas, odpovídající na tuto fatální otázku: Moi! A pod Arc de Triomphe¹⁰ vstává ze svého hrobu neznámý voják, jenž takto promluvil.

„Bravo,“ pravil dojatě pan Taussig. „Zlatá slova, pane Koubek, dobře jste jim to řekl.“

„Je to jen má povinnost,“ děl pan Koubek skromně. „Jen počkejte, jak po takové sebevědomé mluvě ti Hunové zalezou!“

„Já mám nějaké německé noviny v kapse,“ řekl pan Taussig. „Víte, já to беру jen kvůli burze.“

„Tak si přečtěte,“ bručel pan Koubek, „co na to ti holomci odpovídají.“ – A pan Taussig se dal do čtení.

„Tady,“ řekl po chvíli, „se co nejostřeji ohrazují proti neslýchanému štvání francouzského tisku.“

„Vida je,“ děl pan Koubek, „a proč?“

„Inu,“ vykládal pan Taussig, „říkají, že jménem národa. Tuhle píší, že jen dekadentní idiot může nevidět, že vývoj Evropy nevyhnutelně míří k plnému rozvinutí a využití národních sebevědomí.“

„To je docela pravda,“ souhlasí pan Koubek. „To já taky říkám.“

„Počkejte, a tuhle dál: Urážka o Kriegsschuld¹¹ může být smyta jen krví. Kdo chce bezpečnost Francie, chce válku. – Propánakrále,“ praví Taussig, „bude opravdu válka?“

„Bude,“ děl pan Koubek. „A já vám povím zpaměti, co je v tom úvodu dál: Má-li národ právo žít, má i povinnost žít. Jeho povinností je vybojovat si takové podmínky života, aby nebyl nikým ohrožován. Tuto povinnost bereme na sebe do všech důsledků. Duch, který se v nás probouzí, je duch našich otců, kteří by se nikdy nebyli smířili s potupou míru a mezinárodních smluv. Víme, že bojujíce za svůj národ, národ Kantův a Goethův, budeme bojovati za kulturu celého světa. Prokletý mír nám bere z ruky meč; ale nemůže nám vzít statisíce našich padlých

¹⁰ Vítězný oblouk. Pozn. red.

¹¹ Válečný dluh. Pozn. red.

hrdin z Flander a Pikardie, Argonu a Champagne, kteří jménem své marně prolité krve navěky hlásají válku. Válku až do vítězství! V této tragické hodině dějin my Němci přijímáme jejich poselství.“

„To je silné,“ pravil pan Taussig. „Ale jak to přijde, pane Koubek, že ten článek znáte nazpaměť?“

„Protože jsem jej psal já sám,“ řekl redaktor Koubek a probudil se.

* * *

Zatrápené sny, bručel pan Koubek a obrátil se na druhý bok. Pan Taussig tam ještě seděl u kavárenského stolku a četl noviny; ale za ním se na blankytném nebi rýsovala šikmá pisánská věž, Colosseo v Římě a dýmající Vesuv nad zálivem neapolským.

„Tady čtu váš článek,“ řekl pan Taussig. „Je to silné, tuhleten odstavec.“

„Ukažte který,“ děl pan Koubek a četl: Francouzský tisk jde ve svém nepřičetném zuření tak daleko, že nám vyhrožuje bezpečností hranic. Na tuto provokaci je jediná odpověď: Itálie se ve svých národních aspiracích nedá omezovat nikým na světě! Italský národ není mumie uložená v truhle hranic; je živým a rostoucím tělem s pružnými údy olympského vítěze a tvrdou pěstí římského dobyvatele. Z cesty, infami poltroni!¹² Italská idea se už nedá zastavit vrcholky Alp ani otrockou smečkou, vyjící proti nám na straně východní. My Maďaři –

„Jak to, Maďaři,“ divil se pan Taussig. „To bude mejlka, ne?“

„Není,“ pravil pan Koubek. „To máte pořád jedno. My Maďaři nezradíme nikdy svého dějinného poslání: být hrází křesťanské Evropy proti nižším a polovzdělaným kmenům rabů a nevolníků. Maďarský národ může být spoután, ale nikdy, nikdy své hlavy neskloní! Vítězství práva bude vítězstvím maďarské myšlenky. S plným vědomím důsledků pravíme: Naše utrpení nás neučinilo měkkými, než jsme byli před tisíci lety. Nám Makedoncům zbývá už jen naše právo, naše puška a naše horské rokliny. A co vilenská otázka? Rakouská domobrana se už svého práva

¹² Hanební povaleči, lenoši! *Pozn. red.*

domůže! Ano, jde nám o integritu Uher, o civilizaci, o čest a odvetu a takové věci. Hej, Slované, ještě Polska niezgynula. Nežvaňte o míru. Náš národ si už nedá líbit rozpínavosti našich nepřátel. Tedy bude se mluvit o koridoru, je-li vám libo. Ale to je to, že nás ti pánové u zelených stolů zrazují, nás vlastence všech zemí, rozumíte?“

„Pane Koubek, pane Koubek,“ křičel pan Taussig, „není vám něco?“

„Ne,“ hřímal pan Koubek, „to je mé nejvnitřnější přesvědčení!“

Vtom se pan redaktor Koubek vytřeštěně probudil. Srdce mu divoce bušilo a v hlavě cítil divný hukot. To je horečka, řekl si, neměl jsem chodit večer do parku. Proboha, kolik mám tepu? Osmdesát osm. Živou mocí si nemohl vzpomenout, je-li to mnoho, nebo ne. Uprostřed těchto starostí znovu usnul. Zdálo se mu, že je v kvartě a že píše školní úlohu na téma Osud trůnu habsburského Rakouska je osudem.

„Koubku,“ praví pan profesor Hejda, „ukážte, že jste dobrý stylista.“

A Věnceslav Koubek píše svůj slohový úkol.

* * *

Den nato se pan Koubek ukládal do postele trochu stíněn. Čert aby to vzal, stýskal si, aspoň v noci kdyby to člověku dalo pokoj! Člověče, hled' přijít na jiné myšlenky; představuj si něco hodně fantastického, co nemá nic s politikou. Dejme tomu polární krajina. Po moři plují ledové hory, bílý medvěd stojí bez hnutí na ledové kře... Hele, tamten ledovec vypadá jako pagoda. Jenže pagoda se musí tyčit ze záplavy palem. Tone v exotické zeleni. Prostorný sál Měšťanské besedy, tonoucí v exotické zeleni, byl proměněn v čarovnou scénu z Tisíce a jedné noci. Plesový výbor s doktorem Kosteleckým v čele...

A vida, tady stojí mezi palmami sám doktor Kostelecký. Má na hlavě tropickou přilbu a bílé šaty jako loni na šibřinkách Sokola. „Morning,“ povídá doktor, „have some drink?“

Usedají na verandě bungalovu; kol dokola hučí tropický prales, nad vrcholky palem se tyčí obrovská pagoda. Co je na ní opic, myslí si pan Koubek oslněn žhoucím sluncem.

„Well,“ praví doktor nacpávaje si lulku, „tak co říkáte poměrům?“

Redaktor Koubek pokrčil rameny. „Well,“ řekl po chvíli, „dnes v noci jsem napsal článek pro Times. O Indii a takových věcech.“

„Right,“ zabručel doktor. „Aspoň jim někdo poví rovnou, jak se mytady na věci díváme. Eh goddam!“

„Yes?“ ptal se ospale pan Koubek.

„Zapomněl jsem,“ řekl doktor. „Jsme odříznuti. Od včerejška je trať Pešavar – Allahabad v rukou povstalců. Myslím, starý brachu, že se váš článek do staré dobré Anglie tak hned nedostane. Some drink?“

„Thanks,“ děl klidně pan Koubek a zadíval se mlčky do hlubin pralesa. „Dear boy,“ řekl konečně, „na to jsem zvyklý. Byl jsem odříznut po celý život, jako krajinský žurnalista a tak. Vždycky na poslední výspě. Vždycky v boji.“

Doktor Kostelecký si vyklepal dýmku. „Hm,“ bručel povážlivě, „ale tentokrát –“

„Well,“ pravil pan Koubek vážně. „Jsme Briti.“

Za doktorem nehnutě stanul indický sluha.

„Co je, Namahan Šat Zamazan?“ ptal se doktor.

„Být obklíčení, sáhíb,“ řekl sluha uctivě. „Přijít muži z Pándalnakabát a Andamákanára. Mít rozkaz upálit sáhíb a uříznout hlava druhý sáhíb.“

„Ať počkají,“ kázal doktor. „Well,“ řekl, když osaměli. „Tak tady to je z Prahy doma. Máme ještě čtvrt hodiny času do otevření ordinace, staroušku. Myslím, že vám mohu nalít whisky, že? Snad by vám nevadilo přečíst mně svůj článek, než přijdou ti páni. Na vaše zdraví, kamaráde!“

„Na vaše,“ pravil pan Koubek a vyňal z kapsy rukopis. „Pro nedostatek času přeskočím úvod. Útok na vládu a takové věci. Aha, tuhle: Není pochyby, že Velká Británie stojí na kraji propasti. V ničem se vnitřní slabost vlády neprojevuje fatálněji než v politice koloniální. Nestoudné nároky domorodců živěné emisary ze zahraničí; přepjaté a urážlivé volání po autonomii; šílené požadavky, aby byli dosazeni domorodí úředníci a důstojníci; toto vše je nejen trpěno, ale dočkává se dokonce blahovolného ujišťování, že Velká Británie svým časem vezme zřetel na oprávněné touhy obyvatel. Pánové, jejichž znalost zámoří nesáhá za ostrov Wight, neznají patrně duši orientálce. My, hrstka Britů ztuhlých

životem v pouštích, džunglích a na oceánech, bychom oněm pánům rádi posloužili svými zkušenostmi. Řekli bychom jim: Pošlete nám lancashirské regimenty a gordonské Highlandry; pošlete nám naše staré červenokabátníky, granátníky, kopiníky a fuselíry; hochy z Dorsetu, Hampshiru, Yorku a Wiltshiru, z Derby a Suffolku, Kentu a Warwicku. Ručíme za to, že jejich argumentům porozumí stejně Egyptan, jako Ind. Neboť jsou to argumenty pádné a čistě britské.“

„Dobře tak,“ zamumlal doktor Kostecký.

„Bílá rasa,“ pokračoval pan Koubek, „založila své civilizační poslání na síle svých zbraní. My Britové jsme v pouštích a pralesích celého světa klestili zbraněmi cestu obchodu a křesťanství. Tehdy se nikdo nepletl pod nohy našich červenokabátníků; dnes jde již jen o to, abychom žvaněním a konferencemi nepromrhali jejich dílo.“

„Tak jest,“ souhlasil doktor Kostecký.

„Chceme-li být pružinou světa,“ četl dále pan Koubek, „buďme tvrdi, tvrdi jako ocel. Buďme Brity. Nemůžeme konferovat s jinými plemy, nechceme-li v nich vzbudit fatální a nenapravitelnou iluzi rovnosti. Byl by to konec civilizace. Britská říše nebyla založena mluvením, ale činy. Voláme po činech!“

„Bravo,“ řekl doktor. „Dobře řečeno.“

„V tuto chvíli,“ četl pan Koubek slavnostně, „je hrstka nás Britů obklíčena v srdci pralesů domorodými rebely. Vidíme v houštích krví podlité oči a třpyt dýk napuštěných jedem. Nemyslíme na svůj osud, nýbrž na velikost Albionu. Povstalci ještě čekají, že s nimi budeme vyjednávat; ale Angličan nebude prosit ty, kterým je bohem určen za sáhiba. Víme, co jsme dlužni britské cti. Nežádáme, abychom byli pomstěni. Pomstěte britskou říši! Buďte silní!“

Doktor Kostecký vstal a podal panu Koubkovi dojatě ruku. „All right, old boy,“ řekl. „By jingo, to je pravá britská řeč! To je naučí, jak mají zatočit s těmi barevnými opicemi!“

Za doktorem neslyšně stanul domorodý sluha. „Doktor sáhib,“ děl nepohnutě, „lidi z Andamákanára už nechtít čekat.“

„Už jdu,“ řekl doktor a vyprázdnil sklenici. „Tak nazdárek, starý brachu! So long.“ – A zašel do bungalovu.

Pan Koubek na verandě osaměl. Pak dojde na mne, míní starostlivě. Safra, nemohl jsem zůstat raději doma a dělat svou Stráž našeho kraje? Ono to má něco do sebe, být takovým hrdým Britem, ale krucifagot, nechat se podřezat –

Namahan Šat Zamazan se neslyšitelně přiblížil.

„Nalej mi, ty mezuláne,“ řekl pan Koubek. „My Češi jsme stejně dobří Briti jako kterýkoliv Angličan, holenku. Ale dobrá plzeň by mně byla milejší,“ mružel převraceje do sebe whisky.

Divný závoj se přetáhl přes jeho oči; viděl ještě, jak se Namahan Šat Zamazan počal ďábelsky šklebit. Tys mne otrávil, ty holomku pohanská! chtěl zvolat, ale zatím upadl do hlubokých mrákot.

* * *

Když se probudil, viděl, že sedí u svého redakčního stolu a má v ruce svůj vlastní rukopis. Chválabohu, vydechl s úlevou, tak to byl jenom sen!

„Už by se mělo sázet,“ ozval se za ním mrzutý hlas pana faktora Strnada.

„Hned, momentíček,“ řekl uspokojeně pan Koubek. „Jen co si přečtu svůj článek. Já to přečtu nahlas, pane Strnad. Hm hm. Naše trpělivost je u konce. Až příliš dlouho jsme mlčky trpěli; snášeli jsme všechny ústrky a přehmaty našich zavilých nepřátel, chvějíce se rozhořčením, ale zachovávající klid. Dnes už je míra dovršena. Pane Strnad, není to drobet moc silné?“

„Není,“ hučel pan faktor. „Jindy to bejvá podobně.“

„No dobrá,“ souhlasil pan Koubek. „Tak dál. Dnes už je míra dovršena. Prohlašujeme s vědomím všech důsledků, že boj britské nadvlády je vyhlášen. My Egyptané –“ Pan Koubek se zarazil a podíval se do svých papírů pozorněji. „Krucinál, je to tady tak. My Egyptané žádáme zcela volnou ruku – Pane Strnad, není vám na tom něco divné?“

„Není,“ řekl pan faktor nevlídně. „Je to holt zas nějaká politika.“

Pan Koubek vrtěl udiveně hlavou: „Já nevím. Zcela volnou ruku. Národ feláhů si nedá líbit, aby proradní a zbabělí Súdánci –“ Pan Koubek se chytil za hlavu. „Čest Egypta je šlapána v prach... životní zájmy Súdánu... Podplacený zrádce Ali Baba se svým nohsledou Aladdinem – Pane Strnad, pane Strnad!“

„No jo,“ bručel faktor. „Tak aby to šlo do sazby.“

„Pane Strnad,“ křičel pan Koubek zoufale, „vždyť tohle musí být zas jenom sen! Řekněte, že je to jenom sen!“

„Kdepak,“ řekl pan Strnad. „To se vám něco zdá.“

Vše se rozplynulo; náhlým trhnutím se pan redaktor Koubek probudil a posadil se na posteli. Sáně borový, řekl si, raději už nebudu spát.

Pan Koubek si rozsvítil lampu a přemítal. Kde se to ve mně bere, divil se. I když to jsou jenom sny, jeví se v nich přece jen taková jakási znalost místních poměrů a takových věcí. To se hned pozná rozený novinář. Kdybych byl vržen na neznámý ostrov, sedl bych si a napsal bych úvodník o tamní politické situaci. Schopný člověk se nikde neztratí; a má-li své pevné zásady, uplatní se s nimi všude.

Ali Baba, vzpomněl si. To bych rád věděl, je-li dnes v Egyptě nějaký politický vůdce jménem Ali Baba. Skoro bych se vsadil, že je. I když se mi to jenom zdálo, musí na tom něco být. Kde bych se to dozvěděl? Měl bych se podívat na Egypt do Ottova naučného slovníku. To je pro nás novináře ten nejlepší pramen.

Pan Koubek si nelenoval vstát a vytáhl Slovník naučný, svazek VIII, Dřevěné stavby až Falšování. Dobře, liboval si, že to mám doma. Egypt. Tady je Egypt. Pro Kristovy rány, tady toho o Egyptě je! – Přečetl si poctivě všechno, co tam je o Egyptě psáno: od zavodňování až po mameluky a od první dynastie až po povstání mahdistů. Nikde ani slova o Ali Babovi. Pan Koubek vrtěl hlavou. Že by žádný Ali Baba nebyl?

Pak teprve ho napadlo podívat se, kterého roku byl ten svazek vydán. No proto, řekl si s úlevou. Vždyť ten svazek je z roku 1894, to tam nemůže o Ali Babovi nic být! Když já něco píšu, tak to přece musí být správné...

A s osmým svazkem Ottova naučného slovníku po boku usnul pan redaktor Koubek libě a beze snů.

* * *

Příštího dne shledal pan Koubek, že je sobota; i konal vše, co je třeba v sobotu konati, neboť každý den má svou povahu i své potřeby, kterými se liší ode dnů ostatních. Dav tedy sobotě, co sobotě náleží, přemýšlel pan Koubek, co by měl činiti dál, a učinil tak; ale protože sobota ještě nebyla u konce, dal se zvečera zlákat třepetavým zvukem hasičské trubky a šel se podívat na noční cvičení místních hasičů pod vedením velitele pana Havrdy.

Nuže, nebudeme popisovat podívanou, která se před panem Koubkem rozvíjela: ne proto, že by toho nebyla hodna, ale proto, že si pan redaktor Koubek mýnil příležitostně ji poetickým způsobem vylíčit sám. To bude dobrý fejtonek, řekl si, a počal si v hlavě zaznamenávat hlavní myšlenky. Třepotavý zvuk hasičské trubky. Ukázněné šiky. Úsečné rozkazy velitele pana Havrdy. Sekyrky třpytící se v rudé záři ohňů. Hasičské přilby, vyvolávající představu římských legií nebo něco takového. Čáčtí hasiči rychle stoupají po žebří, jako by dobývali nepřátelské pevnosti (dobývati s genitivem). Skromní hrdinové, odhodlaní sloužiti vlasti v každém nebezpečí, v dobách míru i války. Jako bych ten fejton našel, zaradoval se pan Koubek a šel na večeri do Dolní hospody, jako se náleží v den sobotní.

Zakrátko se dostavil i pan Havrda, doprovázen panem Andrlíkem, Dybychou, Plecitým, Rykrem, Kořánem, Trčkou a Samohorským. Všichni měli ještě hasičské plátěné nohavice a sekyrky i provazy po boku; s mužským halasem pověsili na věšák své přilby a usedli ke stolu. Pivo, hospodo! Pivo! Jednu tvrdou. Tak co tam máte? Já bych si dal dvě jitrnice a jelito. Je ta roštěná dobrá? Tak tu roštěnou, ale brzo. Nazdar, redaktorský, nazdárez! To se rozumí, se zelím. Sakra, to jsem si měl taky dát! Hej, mně taky jednu! Na zdraví, mládenci!

Pan redaktor Koubek okříval v tom hluku a řinčení sekyrek. Je to jako vojenský tábor, řekl si. Mužové zocelení zápasem s ohněm, a takové

věci. To dám také do toho článku. „Na zdraví, mládenci! Ať žije náš dobrovolný hasičský sbor!“

Pan Havrda se zasmušil: „Koukejte se, pane Koubek,“ řekl, „měl byste to dát do novin. Já už jsem čtrnáct let velitelem našich hasičů, a přijde takový vošoust až ze Slezska, žádný náš rodák, ale přivandrovalec, a bude mne chtít poučovat! Že by se měla koupit nová stříkačka, nový žebř a já nevím co ještě. Samé takové novoty,“ pravil pan Havrda s odporem. „Na to ten intrikán, ten Lacina, lehko nachytá ty mladší živly, a že prý by mělo přijít velení do mladších rukou. Taková lumpárna,“ rozkřikl se pan Havrda. „Za těch čtrnáct let, co jsem velitelem, hořelo u nás jen třikrát! Dybychu, ty jseš náš nejstarší; řekni, kolikrát u nás hořelo?“

„Čtyřikrát,“ řekl pan Dybycha. „To bylo u Kastnera, ta chalupa na Poříčí, u Zelinků a potom Rosendorfova fabrika.“

„Když vyhořela Rosendorfova fabrika,“ děl přísně pan Havrda, „to jsem byl v Praze na veletrhu a nemohl jsem tady velet: tak to neplatí a neberu za to odpovědnost. Za čtrnáct let hořelo jenom třikrát; tomu se, pane, říká osvědčené vedení, nebo ať nejsem Havrda. A tohle máme my starousedlíci za to,“ zvolal pan Havrda hořce. „Nová stříkačka a jiné takové intriky! A já vím,“ dodával tajemně, „co za tím vězí. Ten nejhabnější komplot, pane! Ten Lacina by chtěl být velitelem, to je to.“ A napiv se, potřásl hlavou nad zkažeností světa.

„Škoda,“ vzdychl pan Koubek. „To je, co všude podlamuje naši sílu: nesvornost a rozbroje mezi bratry. V tak vážné době by nás měla vést jediná myšlenka.“

„Tak jest,“ provolal pan Havrda. „Jediná myšlenka, a hlavně osvědčené vedení. Jak praví náš Palacký nebo kdo, svornost jenom moci dá. A takový agent s motocykly chce u nás zavádět novoty a jiné rozbroje! Tuhle řečíťtí hasiči si koupili novou stříkačku; jsou za ni ještě dlužni a od té doby tam hořelo šestkrát. A nám bude takový Lacina mluvit o nové stříkačce! Vrazte to do novin, pane Koubek! To vidí každý, kam vedou ty cizácké novoty v politice, v umění a ve všem. Já říkám, pane

Koubek, jenom ke zkáze národa. My nedopustíme, aby se plivalo na naši slavnou minulost a naše staré stříkačky. Nazdar, mládenci!“

* * *

V takových a podobných hovorech strávil pan Koubek sobotní večer. V náležitou dobu odebral se domů, uspokojen celodenním dílem. Pět piv, řekl si, to budu spát jako dudek. Hasiče pochválím, ale do jejich vnitřních sporů se plést nebudu. Je ovšem pravda, že s těmi novými stříkačkami se nadělá zbytečně mnoho řečí. Samé novoty a žádná účta k tomu, co už je vykonáno. To se ví, musíme míti kus zdravého konzervatismu a takové věci. O tom bych měl napsat článek, mínil pan Koubek a jal se uvažovati o zdravém konzervatismu; ale než mohl toto dlouhé slovo domyslit, usnul, jako by ho do vody hodil.

Shledal, že sedí v táboře bradatých mužů, oděných bronzovými přilbami a krunýři, ozbrojených válečnými sekerami a provazy (patrně na spoutání poražených nepřátel). Všichni měli bílé plátěné nohavice. Aha – pochopil pan Koubek – tak to je Gallia bracata čili Galie kalhoty nosící, jak říkali staří Římané.

„Ticho!“ ozvalo se z mužného hluku, „pan Havrda chce něco říct!“

Pan Havrda pohladil si bradku a pravil: „Teda, páni, tady pan redaktor Koubek napsal o naší věci článek neboli úvodník. Já bych navrhoval, abychom ho požádali, aby nám to teda přečetl.“

„Slyšte, slyšte!“ provolalo několik hlasů.

Pan Koubek křepce povstal. „Gens Gassiciorum,“ spustil, „čili čacký národe Hasičů, skláním se s nejhlubší úctou před mužem, který je, abych tak řekl, svým rozhledem a charakterem ozdobou celé Galie a nehynoucím příkladem obětavé práce pro vlast, veškerenstvo a podobně. Pročež volám: Salve, Gavarda, Gassiciorum dux! Na zdraví pana Havrdy, zasloužilého velitele Hasičů!“

„Živio!“ provokoval sbor mužů.

„Přiznávám se,“ pokračoval pan Koubek, „že na jeho šlechetnou výzvu jsem napsal jakýsi článek, barditus neboli válečnou píseň, jak dux Gavarda ráčil správně poznamenat. Avšak jsem nucen opravit vážené-

ho pana předřečníka. Nepsal jsem barditus o věci vaší, nýbrž o věci naší, týkající se hluboce nás všech. Pánové, my bardové a druidové, my novináři nepatříme žádné straně, nýbrž celé Galii.“

„Bravo,“ hučeli Gassiciové.

Pak Koubek odkašlal a začal: „Gallia omnis est divisa in partes tres, jak praví již Julius Caesar. Galie jako celek je rozdělena ve tři partaje. Podle jmen, pánové, je těch partají víc: jsou Sekvanové, Lusitánci, Allobrogové, Arvernové, Andové, Ligurové a tak dále – nomina sunt odiosa¹³. Avšak z hlediska celonárodního se dělí Galie jen na tři části: jedni jsme my, druzí jsou naši odpůrci a třetí jsou naši nepřátelé. Žalno pohledět, že my Galové máme odpůrce a nepřátele hlavně mezi Galy!“

„Tak jest,“ pravili Gassiciové. „Je to lumpárna.“

„A zatímco zrada a nesvornost, korupce a sobectví hubí Galii uvnitř, co vidíme u svých sousedů? Pode jménem římské kultury se pokoušejí propašovat k nám rozkladné myšlenky a cizácké mravy. Tvrdí, že již pominul bronzový věk a nadešel věk železa; říkají, že jejich Minerva je totéž jako naše Belisama a náš Taranis totéž jako jejich Jupiter. Je to neslýchaná urážka víry našich předků, a přece se mezi námi najdou lidé –“

„Hanba jim,“ volali Gassiciové.

„Ano, hanba jim, zaprodancům! – lidé, kteří kydají hanu na svůj vlastní národ řkouce, že takový železný meč je stejně dobrý, ne-li lepší než poctivý bronzový meč galský!“

„Slyšte! Lumpové! Jsou podplaceni! Mažte je!“ Tak a podobně počali křičeti pobouření válečníci.

„Pánové,“ pokračoval pan Koubek, „již Caesar praví, Gallos esse rerum novarum studiosos. Galové prý baží po novotách. Ano, klasik má pravdu! Což nevidíme, kterak Galové holdují všemožným cizáckým ismům a nezdravým módám, kterak šlapou po slavných odkazech naší

¹³ Jménům se vyhýbat, není radno jmenovat. *Pozn. red.*

minulosti a hlásají, že musíme držet krok s Evropou? O tempora, o mores!¹⁴ Kam to spějeme? Cui prodest?¹⁵“

„Tak jest,“ volali Gassiciové. „Hanba Laciniovi!“

„O Gassicii,“ mluvil pan Koubek rozechvěně, „timeo Danaos et dona ferentes¹⁶. Jsou to danajské dary, co nám cizina vnucuje pod falešnými hesly internacionalismu, humanity, pokroku a jiných ismů. Je to jed, kterým naši odvční nepřátelé hledí rozhlodati naše galské sebevědomí, naši galskou svébytnost, naši ryzí a domácí galskou kulturu. Quo usque tandem, Catilina!¹⁷“

„Hanba mu,“ hlučeli válečníci. „Pereat!¹⁸“

„Odmítáme,“ volal pan Koubek slavnostně, „ve jménu všeho, co je naše, všechny ty latinské ismy. Nám Galům je třeba zdravého konzervatismu, patriotismu, nacionalismu, radikalismu, svatého egoismu, tradicionalismu, antagonismu, neochvějného truismu a obětavého fanatismu. Pryč s cizáctvím! Hic Rhodus!¹⁹ Bije hodina dvanáctá a my voláme: Caveant consules!²⁰“

Pan Koubek se probudil. Na radniční věži bila právě hodina dvanáctá. I spočítal dvanáct úderů a opět usnul, uspokojen, že jde s dobou a že ví, kolik uhodilo.

* * *

Den nato, byla to neděle, tísnila pana Věnceslava Koubka od rána utkvělá představa, že se mu příští noci bude zdát něco z římských dějin.

¹⁴ Jaká doba, takové mravy! (citát z Cicerona) *Pozn. red.*

¹⁵ Komu to slouží, kdo z toho má prospěch? *Pozn. red.*

¹⁶ Bojím se Řeků, i když přinášejí dary. (citát z Vergilia) *Pozn. red.*

¹⁷ Jak dlouho ještě, Catilino, (budeš zneužívat naší trpělivosti)? (citát z Cicerona) *Pozn. red.*

¹⁸ Ať zhyne, pryč s ním! *Pozn. red.*

¹⁹ Zde je Rhodos, tj. zde předved', co umíš. *Pozn. red.*

²⁰ Konzulové, bděte! (Počáteční slova při vyhlášení výjimečného stavu římským senátem.) *Pozn. red.*

Musím se na to připravit, řekl si; to by tak hrálo, abych si v římské historii uřízl ostudu!

Byl tím zaujat, že si nepřečetl ani žádný z nedělních úvodníků: zabořil se do Dějin starověku, které mu půjčil synek jeho paní bytné, a s hlavou v dlaních je dřel až do noci. Nu, mínil potom, když už se svlékal do postele, v dějinách i řádech republikánského Říma byl bych jak doma; ale ty hromské císaře aby si čert pamatoval. Safra, kdo byl po Galbovi? To už je jedno; ale kdyby se mně zdálo o punských válkách, to bych uměl, jako když bičem mrská. Jen aby se mne nikdo neptal na Galbu nebo Caracallu!

Uprostřed těchto nadějí a obav usnul; a když se ráno probudil, shledal, že se mu po celou noc nezdálo zhola nic. Měl trochu pocit zklamání, jako když si na gymnáziu nadřel lekci na výbornou a pak byl místo něho vyvolán Kadlec nebo Kulháněk; je to živý pocit křivdy a zmařené práce. Ale zároveň pocítil úlevu, že už mu ty sny patrně dají pokoj. Byly asi z přepracování a takového nějakého duševního přepětí, řekl si, a vykročil s novou chutí po své životní dráze.

* * *

Následující noci pak usnul hluboce a téměř beze snů; jen docela nejasně se mu zdálo, že se prodírá nějakým roštím nebo čím s pocitem, že někoho stíhá nebo je sám stíhán. Aha, to bude něco z dětství, řekl si i ve spaní a spal klidně dál. Vtom ho probudil temný rachot.

Posadil se na posteli a naslouchal. Ale ono to vlastně nebylo na posteli, nýbrž na jakémsi pahorku nad širým stepním krajem; a mezi koleny měl buben, do kterého ze vší síly a s jakousi rozkoší tloukl palicemi. To to burácí, liboval si pan Koubek naslouchaje svému vlastnímu bubnu. Bum tatata bum bum ta buntata ta ta bum. Stop.

Pan Koubek přestal bubnovat s paličkami vztyčenými a pátral po stepi. Tamhle se vlní vysoká tráva, je vidět růžky prchajících antilop; v dáli pod mohutným baobabem se po něm udiveně ohlížejí dvě žirafí hlavy. A tu z dalekých chlumů až na obzoru zaslechl tlumené rány bubnu. Ta ta tatabum bumtarara tata bum bum.

Pan Koubek ovšem rozuměl, co praví nepřátelský buben, a energicky se ohradil. Bum tatata tabum tabum, počal buráčet na svém bubnu. Vy psi, psi z kmene M'bwa, špinaví niggři, pancharti z ropuch a hyen, zbabělci, žrouti žízal, slyšte! Bum, tečka.

Ta ta tatabum, odpovídal výsměšně buben na obzoru. Slyšíme, ó N'gwe! Prasklá tykev se vydává za válečný buben. Volá nás chciplá krysa. Ať mluví! Bum. Stop.

Bumbum tarara, vybubnovával pan Koubek svou rozhořčenou odpověď. Slyš, ty chlupatá housenko, vyříd' mužům kmene M'bwa: N'gwe jsou silni. N'gwe jsou bez počtu jako listí baobabu. N'gwe jsou vykrmeni jako kanci po deštích. Mají tolik kopí, jako je rákosí u řeky. Mladí lidé kmene N'gwe praví starším: My chceme kořist. Jsme silni a bez počtu jako listí baobabu. Starší praví, ngololo uah. Dobře, my vás povedeme. Bum.

Tatata ta ta, posmíval se buben za chlumpy. Pošlete nám své mladé muže. Válečníci kmene M'bwa praví: Není už legrace. Chceme tančit válečný tanec. Potřebujeme nových náhrdelníků. Děvčata z kmene M'bwa říkají: Přineste nám náhrdelníky z uřezaných uší, náhrdelníky z vytahaných zubů, náhrdelníky z vlasů nepřátel. Krsss, krsss, mladí mužové z kmene M'bwa brousí své oštěpy. Krss, krss, můžete přijít. Bum.

Pan Koubek se mocně rozpřáhl nad svým bubnem. Tambabam tambabam tatabum, vysílal do dálky své burácející signály. Ó M'bwa, prašiví šakalové, toto vzkazuje nepřemožitelný národ N'gwe. Vaše vesnice je nám dlužna za jednoho mrtvého. Před mnoha a mnoha lety, před desítkrát deseti lety, před tisíckrát tisíci lety zabili vaši lovci našeho lovce. N'gwe nezapomíná. Každý náčelník praví před smrtí: M'bwa zabili našeho lovce. Nemůžeme žít, pokud nepomstíme jeho smrt. Ó M'bwa, náš hněv je nesmírný. Pošlete nám tisíc krav telných a tisíc volů. Jinak nemůžeme zapomenout, že nejsme vyrovnáni. Bum. Tečka.

Ratata bum bumta bum, odpovídal nepřátelský buben. To je řeč mužů, ó N'gwe. Přijďte si pro výkupné. Běžíme vám naproti. Hodíme vám poslého psa, vy smradlaví niggři. Bum.

Bum bummini bummini bum, bušil pan Koubek ze všech sil do velkého bubnu. M'bwa, M'bwa, urazil jsi veliký národ N'gwe. Naše nená-

vist je hluboká jako řeka Mambara. Ó slyš zákon národa N'gwe: Nenávidět, nenávidět, nenávidět! Nenávidět muže, ženy i děti národa M'bwa. Nenávidět jejich pole. Nenávidět jejich vodu. Nenávidět jejich lesy. Slyš příkaz našich bohů: nenávidět! Slyš kouzlo našich kouzelníků: nenávidět! Slyš hlas našich předků: nenávidět! My přijdeme, M'bwa! My přijdeme s ohněm a mečem, ó M'bwa, jenž jsi urazil veliký národ! Stop.

Tata bumtarata tatamta, odpovídal vzdálený buben. Bere se na vědomí. Bum.

Pan Koubek odložil paličky a buben a libě se protáhl. To má něco do sebe, řekl si, být takhle na přední stráži a vyhlášovat válku a takové věci: Toho pošlého psa si přece nemůžeme nechat líbit. Jde o čest národa a podobně. Počkejte, vy černí holomci, já vám to ještě vybubnuju!

Safra, napadlo pana Koubka, tihle negři to mají dobré. Žádné dlouhé škrabání, žádné cavyky a jít na to s velkým bubnem. Vyřizovat si své polemiky na velkém bubnu. Říci druhým národům nahlas a rovnou, že jsou zbabělci, špinaví psi a podobně. Panečku, takovému novináři v Africe se to pracuje! Kdepak u nás! U nás člověk píše patnáct let, patnáct let tluče na buben za svůj národ, a ono nic. Ach bože, mít takový pořádný buben u nás...

A tam za tou stepí, řekl si pan Koubek s jistou měkkostí, na nepřátelské půdě sedí druhý takový kolega Koubek a bubnuje stejně poctivě jako já. Měli bychom založit stavovskou organizaci nebo něco takového. I když si na bubnech vynadáme, máme přece své společné zájmy. Bubnovat od národa k národu, to je, pane, odpovědná práce. Těžká, ale krásná.

– Skoro bez soumraku se snesla tropická noc. Kdepak je Jižní kříž, přemítal pan Koubek a obrátil tvář k hvězdám. Bože, to je hvězd, řekl si. Člověk by skoro řekl, že sedí uprostřed vesmíru. Brr! To je divné, ve vesmíru bych se nemohl cítit doma.

Náhle zvedl hlavu. Noční van od východu přinášel vzdálené údery bubnu. Pan Koubek se bystře chopil svých paliček.

Halo, halo, signalizoval daleký buben. Zde bubnová stanice N'ga. Halo, zde N'ga. Halo!

Zdemísně se potvrzuje příjem stanice N'ga, bubnoval rychle pan Koubek. Co si přejete?

Halo, halo, volal buben od východu. Řekněte svým lidem, aby nám sem nechodili na ryby. To přece nejde!

Pan Koubek oživil. Halo, bubnoval prudce. Zdemísně se odpovídá: Nemáte nám co poroučet, co svým lidem máme říkat. Zasahujete neslýchaným způsobem do našich vnitřních záležitostí. Národ N'gwe nestrpí, aby jeho prestiž byla urážena tak hrubými provokacemi. Ohražujeme se jménem naší nejširší veřejnosti. Bum!

Halo, odpovídal daleký buben. To je omyl. Stanice N'gwe není volána. Voláme stanici M'bwa. Šifrujeme: M jako Marta, B jako Beata, W jako Waldemar, A jako Alois. M'bwa.

Stanice N'gwe trvá na formální omluvě, bubnoval břitce pan Koubek. V nejširších vrstvách našeho lidu panuje živelné rozechvění. Bum!

Tak se nám nepleťte do spojení, bručel netrpělivě daleký buben.

Oho, oho, bubnoval vehementně pan Koubek. Budiž vzato na vědomost, že na svém území budeme bubnovat, kdy a jak je nám libo. Odmítáme důstojně a co nejostřeji urážlivý tón tamního oficiálního bubnu. Zároveň prohlašujeme, že nestrpíme, aby kmen N'ga hledal přes naše hlavy jakékoliv spojení s kmenem M'bwa, se kterým jsme ve válečném stavu. Náš národ jako jeden muž stojí na stráži proti ničemným úmyslům našich sveřepých a odvěkých nepřátel – Halo, slyšíte? Halo!

Bylo ticho, odnikud se neozval ani šelest, ani pípnutí ptáčka; takové nesmírné ticho, že se pan Koubek probudil bušením vlastního srdce. „Halo,“ opakoval, ale odpovědělo mu jen konejšivé vrznutí postele.

* * *

„Pane doktore,“ řekl nato pan Koubek ustaraně, „já mám poslední dobou takové divné spaní.“

„Jaké?“ ptal se pan doktor Kostelecký.

„Takové hrozné sny,“ stěžoval si pan Koubek. „A co chvíli se probudím tlúčením srdce. Co to je?“

„Nervy,“ řekl doktor. „Jste asi přepracován. Nesmíte se rozčilovat, víme? Já vám dám trochu bromu. Na špičku nože před spaním, a budete spát jako jezevec.“

Tedy toho večera vzal pan Koubek bromu na špičku nože a vlezl do postele, připraven spát jako jezevec.

I počalo se mu zdát, že sedí v redakci Stráže našeho kraje s perem v ruce a chystá se psát úvodník. Úvodník, bručel, zas úvodník! A já nemám ponětí, o čem by měl být!

Jal se usilovně přemýšlet, o čem by se měl rozepsat. Počkejme, pomáhal si, tak dejme tomu o – hm; nebo řekněme o – o – o čem vlastně?

Pro větší soustředění začal hrýzt držátko svého osvědčeného pera; ale nic, nic, nic ho nenapadlo. Naprostý pocit prázdnoty v hlavě. To není možné, zhrozil se pan Koubek, chytaje se za hlavu, snad se mi to jenom zdá! Je přece tolik věcí, o kterých se dá napsat úvodník, například o – o – rány boží, kdybych věděl o čem!

Aha, vzpomněl si, to dělá ten brom! Já vůl, já vzal brom před psaním místo před spaním! Proto jsem ospalý jako... safra, jako co? Měl bych se na to někoho zeptat, bručel, jda po nekonečné chodbě, až přišel k pootevřeným dveřím. I vešel do nich a viděl s rozpačitým podivem, že tam sedí u psacího stolu on sám a píše úvodník.

Nevěděl honem, jak by měl sebe sama oslovit, a rozhodl se pro prostou kolegiálnítu. „Pane kolego Koubku,“ vyhrkl honem, „nevíte náhodou, o čem by se měl dnes psát úvodník?“

Pan kolega Koubek položil pero a řekl nikoliv nepřívětivě: „Nu, to víte, já píšu proti trianonskému míru. My Maďaři se nikdy nesmíříme a tak dále. Člověče, o tom se dá toho napsat!“

„Děkuju,“ zamumlal pan Koubek zmateně a stáhl se zpátky na chodbu. Prokrindapána, řekl si, byl jsem to já, nebo ne? Že bych měl tak vysedlé lopatky a takové chlupy v týle?

Běžel po té nekonečné chodbě podle řady dveří: kde vlastně je má redakce? Bože, já zapomněl ty dveře počítat! Aha, tady to bude! – A vklouzl do nejbližších dveří.

Jenže tam seděl u psacího stolu on sám a psal úvodník. „Co byste rád, pane kolego,“ děl nezvedaje hlavy od práce.

„Já..., já...,“ koktal pan Koubek. „O čem dnes píšete úvodník, pane kolego Koubku?“

„Proti versailleskému míru,“ pravil vážně pan kolega Koubek. „Právě odmítám s rozhořčením zbabělý pacifismus, kterým chtějí rozvratné živly infikovat naši zdravou německou národu, mein lieber Koubek.“

„Aha,“ vypravil ze sebe pan Koubek. „Tak já vás nebudu rušit, pane kolego.“ – A vrazil do nejbližších dveří.

Tam seděl zas takový pan Koubek a pilně psal broukaje pro sebe: „... ruský proletariát nestrpí... tak!... voláme do boje... podlé intriky ničemných sousedů... charašo!... utopíme v krvi... mor na ně!“

Pan Koubek se tiše stáhl na chodbu a vrhl se do nejbližších dveří. „Hned, pane Koubku,“ ozval se u stolu jeho vlastní hlas, „jen co rozdrtím patou tu slovanskou hydru. All’armi, Italia, all’armi!²¹“

Pan Koubek prchal po chodbě. „Bože,“ šeptal si s hrůzou, „kdybych našel nějaký prázdný psací stůl!“ – Nahlédl do dalších dveří. „Počkejte, caballero Koubek,“ zavolal tamní pan Koubek, „pojďte si poslechnout, jak jsem to nandal těm venezolánským banditům! Halt! Avanza, puerco,²²“ zařval za prchajícím panem Koubkem.

Pan redaktor Koubek se ukryl za nejbližší dveře; vtom ho popadla za límec nějaká ruka. „Tak tady tě mám, ty zbabělý lhář,“ skřípal mu do uší jeho vlastní hlas. „Teď ti vyrvu tvůj zlolajný jazyk, ty pse!“

Pan Koubek se s hrůzou obrátil a zíral do své vlastní, křečovitě stažené tváře. „Ale pane kolego, pust’te, vždyť já jsem taky pan Koubek!“

„My Koubkové se navzájem neznáme,“ zahřímal ten druhý. „Člověče, nikdo nemůže nenávidět víc než Koubek Koubka! Smrt, smrt každému Koubkovi jiného jazyka!“

Pan Koubek se vyrval svému nepříteli a prchl na chodbu. A hle, ze všech těch nesčetných dveří vykoukly hlavy Koubků a měřily ho zlyma

²¹ Do zbraně, Itálie, do zbraně! Pozn. red.

²² Stát! Hni sebou, prase! Pozn. red.

očima. Pan Koubek počal ze vši síly pádit po té nekonečné chodbě, pronásledován dupotem několika set Koubků. Vrhł se po točitých schodech nahoru a běžel po jiné chodbě. Z každých dveří se vyřítıl nový Koubek a přídál se k pronásledovatelům. Opět nové schody a nová chodba. Ale tato chodba se končila plošinou nad bezednou propastí.

Pan Koubek se zděšeně zastavil a obrátıl se k davu nepřátel. Byli to samí Koubkové skřípající zuby a chraptivě oddychující. Bože, kdybych se mohl schovat za svým psacím stolem, vzpomněł si pan Koubek zoufale. Tam jsem tak silný a tak v bezpečí!

„Pánové,“ zvolal udýchaně, „kolegové, Koubkové, proč mě honíte? Vždyť nás všechny, nás Koubky všech národů, vede jediná myšlenka: vlastenectví čili nenávisť k nepřítelům! Co proti mně máte? Copak neťáhneme za jeden provaz? Nejsme všude titíž? Nepracují naše osvědčená pera všude na týchž národních ideálech? Ó přátelé –“

Nepřítelští Koubkové se divoce zachechtali: „Ty vole, my nejsme žádní přátelé! My jsme úhlavní nepřítelé! Mažte ho! Ve jménu národa, na něj!“

Pan Koubek ucouvl na kraj propasti. „Ale kamarádi,“ vyhrkl, „vždyť... Koukejte se, vždyť my to nebereme tak doopravdy, my Koubkové... A vůbec, když jsme jednou tak pohromadě, tak bychom, páni, mohli těch zlostí nechat, nemyslíte? A snad, helejte, snad se tu vůbec dohodneme a... Koukejte, vždyť je tolik jiných látek, o kterých se dají psát úvodníky! Nač my se máme pořád navzájem dožírat a –“

„Oho, oho,“ začali křičet Koubkové. „Shod'te ho! Chce nás připravit o chleba! Zrádce! Bere nám naše ideály! Bere nám naši nejvděčnější látku! Kazí nám řemeslo! Zabte ho!“

Před očima pana Koubka se zatmělo. Rozpřáhnuv ruce padal naznak do nesmírné hloubky a ztratil vědomí.

* * *

Den nato měl pan redaktor Koubek opravdu drobátko zaujatou hlavu. „To dělá ten brom,“ bručel rozladěně a vyhýbal se lidem.

A pro Kristovy rány, vzpomněł si odpoledne, vždyť já dnes musím psát úvodník! Bodejť, dnes je středa a – o čem vlastně bych měl psát?

S těžkým srdcem se loudal do redakce a usedl za svým milovaným psacím stolem. O čem bych měl psát, přemítal unaveně. Řekněme něco o zachmuřené mezinárodní situaci nebo něco takového. Těžké mraky se zvedají na obzoru naší vlasti –

Pan Koubek se zamračil, zmačkal čtvrtku papíru a počal psát znovu. Je nám třeba svornosti, řekl si. Ergo je třeba potřít na hlavu především domácí odpůrce. Jsou rozvratní živlové v lůně národa, kteří zlovolně, ano zlotřile rozsévají nesvár a podobně. Cui prodest? tážeme se –

Pan Koubek vzdychl a rozmačkal i tuto čtvrtku. Pan faktor Strnad jej po chvíli našel s hlavou složenou v dlaních.

„Měl by se pomalu sázet úvodník,“ povídal zasmušile pan Strnad.

„Hned,“ děl pan redaktor Koubek, „za malou hodinku.“ A namočiv pero počal psát úvodník o místním blátě. Boj proti blátu... mobilizujme všechny síly... naše krásné město... národní povinnost... voláme k odpovědným činitelům: Hic Rhodus!

„Tak, pane Strnad,“ zahlaholil pan redaktor Koubek uspokojeně, „dejte to do sazby.“

Lidové noviny 23., 30. 11., a 7., 14., 21., 28. 12. 1930

Hamlet, princ dánský

Referát parlamentního zpravodaje

Včera za neobvyklého zájmu a před hustě obsazenými lavicemi přišla na pořad jednání Shakespearova hra Hamlet. Za generálního řečníka této tragédie se ovšem se svou známou mnohomluvností přihlásil princ Hamlet, ale veškerý zájem se soustředil v očekávání, že do debaty zasáhne Polonius, stejně významný dánský státník, jako strhující řečník. Vskutku jeho projevy nabyla včerejší hra mimořádného významu a byla vyslechnuta s nebyvalou pozorností. Krátký obsah celé hry následuje.

Po zahajovacích formalitách s duchem promluvil jako první řečník dánský král; po něm se přihlásil k slovu Hamlet svým známým nevěcným povídáním, načež vystoupil Polonius a za hlubokého ticha pronesl řeč oslňující bystrými postřehy i širokým rozhledem. Z jeho vývodů vyjímáme:

„Ještě jsi tady, Laerte? Honem na loď, na loď!
Jak krásný vítr nám sed do plachet,
a ty tu civíš. Počkej, zde si vem
mé požehnání a pár poučení
na cestu světem: Nemluv, co si myslíš,
a nedělej, cos dobře nezvážil!
Jenom si nedej tisknout dlaň kdekým,
co se jen vylíhl a zchmejřil. Pak, chraň se
začínat spory; ale jsi-li v nich,
pak jednej, ať se druhý chrání tebe.
Jinak si chod', jak na to budeš mít,
ovšemže s mírou: pěkně, nevýstředně.
Nevypůjčuj si ani nepůjčuj.
Bud' zdrav a vzkvétej pod mým požehnáním.“

Nato obrácen k Ofelii pronesl skvělou řeč, ze které uvádíme:

„Copak, Ofelie? Copak ti to říkal?
Pravda! Právě vhod!
Povídá se, že se prý velmi často
teď s tebou scházívá.
A ty těm citům, hloupé dítě, věříš?
Tedy zkrátka:
já prostě nechci, aby ode dneška
kdokoli mluvil, že své chvíle trávíš
jen rozhovory s princem Hamletem.
To je můj rozkaz: teď si jdi!“

V dalším průběhu jednání se pokusil princ Hamlet oslabit mohutný dojem řeči Poloniovy svým nejapným a zmateným klábosením; neměl úspěchu on ani jeho druhové, ba i vystoupení ducha jeho otce, vypočítané na zevní efekt, nezmate zajisté naši uvědomělou veřejnost. Po tomto nechutném výstupu ujal se slova opět Polonius, aby v rozpravě s Reynaldem pronesl pozoruhodné náměty o občanské výchově mladých mužů:

„Tak, Reynalde:
tady máš pro něj peníze a dopis.
A Reynalde, bylo by velmi moudré,
než k němu zajdeš, trochu vyzvědět,
jak se tam chová.
Víš, jen tak bujné, všední kousky, no,
ty už jsou známy jako společníci
svobody mládí.
Hraní a klení, pitky, rvačky,
hádky i kurvičky – to taky konečně.
A podle těchto návrhů a rad

si ved' i ty!
A jinak mu přej volnost.“

Obraceje se k Ofelii pokračoval:

„Copak, Ofelie, co se děje?
A čímpak, proboha?
On zšílel z lásky k tobě.
Co povídal?
Pojď se mnou, dítě: vyhledáme krále.
To není láska, to je blouznění.
Pojď, půjdem ke králi.“

K následující rozpravě, které se účastnil i král a královna, přihlásil se Polonius bystrým postřehem:

„Poslové z Norska, Výsosti,
se šťastně vrátili.“

Poté došlo k vrcholné události večera, kdy Polonius pevnou rukou strhl roušku z podivného jednání prince Hamleta. Mužně a bezohledně, vědom si své odpovědnosti, prohlásil do napjatého ticha:

„Já budu stručný. Princ Hamlet zešílel!
Zešílel, ano! Co je šílenství,
ne-li jen prostě to, že někdo šílí?
Že zešílel, je pravda; pravda, je to škoda,
a škoda že je to pravda: bláznivé kolo!
Ale s tím nic, chci mluvit zcela prostě.
Tak tedy zšílel, budiž. A teď zbývá
najít jen zdroj té celé příhody,
či lépe řečeno, té nehody,
poněvadž každá příhoda má zdroj.

Uvažte, prosím!
Hm, já mám dceru
a ta mi dala ve své poslušnosti
tady to, prosím. Vizte a pak sud'te.“

Za bezdeché pozornosti přečetl těžce kompromitující dopis prince Hamleta a pokračoval:

„Čím bych vám byl? Ne, já šel k věci zpříma
a mladé slečně řek jsem asi tak:
Princ Hamlet je vždy princ, výš než tvůj cíl;
to nesmí být! – A pak jsem jí dal příkaz,
že se má před ním zamykat,
odmítat poselství a nebrat žádné dary.
Ona mne ovšem poslechla, a on –
abych řek zkrátka –, když byl odmrštěn,
propadl smutku, potom blouznění
až k šílenství, ve kterém dnes tak třeští.
Já bych rád věděl, stalo-li se někdy,
když já jsem jasně řek: Je to tak
– že to pak není tak?“

Za obecného vzrušení došlo k prudké kontroverzi mezi Hamletem a Poloniem, který drtil svého blekotajícího partnera břitkými a pohotovými slovy:

„Jak se má milý princ Hamlet?
Znáte mne, princi?
To snad ne, princi.
Poctivec, princi?
Svatá pravda, princi.
Mám, princi.
Copak to čtete, princi?“

Ale oč jde, princí?
Co nejskromněji se s vámi loučím, princí.
Bud'te zdráv, princí.
Hledáte prince Hamleta? Tady je.“

Hamlet po zásluze odbyt jeho pádnými a trefnými slovy, rozpačitě něco blábolil za obecné nepozornosti; svým známým nevěcným způsobem, pleta páté přes deváté, snažil se odvést rozpravu na jakési herce, ale Polonius, vrátiv se právě včas ze zákulisí, jej parátně usadil několika slovy:

„Mám pro vás novinu, princí.
Přišli k nám herci, můj princí!
Na mou čest!
To je nějak dlouhé.
Bude se s nimi jednat, jak zaslouží, princí.
Pojd'te, páni!“

Není divu, že pan Hamlet se po těchto věcných slovech odvážil pronést jenom samomluvu, bál se zřejmě odpůrce tak pohotového.

Po přestávce, věnované zákulisnímu jednání, zasáhl Polonius do děje několika závažnými radami:

„Ofelie, ty tu chod'! My, Vzácnosti,
se tady skryjem. Čti si tuhle knížku.“

Následovala soukromá rozprava prince Hamleta s Ofelií, po níž Polonius výstižně pravil zejména toto:

„Jdi si, Ofelie!
Nemusíš říkat, co tu mluvil princ:
my víme všechno!“

Zatím princ Hamlet nastrojil – ovšem krajně nemístně – jakousi he-reckou produkci: během této trapné epizody se Polonius právem vy-jádřil:

„Vidíte?“

V souvislosti s tímto nešťastným počinem Hamletovým došlo k bouřlivému konfliktu mezi Poloniem a Hamletem. Jako rána za ranou dopadaly na prince břitké šlehy Poloniovy:

„Královna chce s vámi mluvit, princi, a ihned.
Ať mne čert, opravdu: docela velbloud.
Hřbet má jak kolčava.
Úplně velryba.
Já vyřídím.“

Zahanbený Hamlet si nemohl po tomto morálním výprasku ulevit nežli samomluvou, jak už je jeho nechvalným a málo statečným zvykem.

V dalším průběhu hry dlužno zaznamenati cenný a obezřelý námět Poloniův:

„Můj pane, už jde k matce do komnaty:
já musím rychle někam za čaloun,
abych je vyslechl. Teď sbohem, Výsosti;
však ještě přijdu, než půjdete spát,
a řeknu vám, co poznám.“
Ke královně pak trefně pravil:
„Hned tady bude. Já si vlezu sem.
Jen, prosím, hezky rázně!“

V dalším průběhu jej Hamlet zákeřně probodl; a tu Polonius podotkl se svou obvyklou pohotovostí a přímostí:

„Oh, jsem zavražděn!“

Smrtí Poloniovou by se měla hra skončit; co následuje, jsou beztoho jen jalové řeči bez hlavy a paty; zejména princ Hamlet obtěžoval rozčarované posluchačstvo svými nevhodnými a příliš osobními samomluvami, jako má-li být, či nebýt. Dobrá polovina hry mohla klidně odpadnout. Nebýt skvělých projevů Poloniových, byl to ztracený večer.

Vylíčili jsme děj Hamleta co nejpodrobněji, aby si uvědomělý čtenář sám učinil obraz o celé hře. Obecenstvo, když bylo s nejhlubší pozorností vyslechlo mohutné řeči Poloniovy, jevílo o konec hry zřejmý nezájem. Jen mizivý hlouček nekritických straníků aplaudoval na konci prázdnému mlácení slámy a demagogickým frázím Hamletovým. Soudná veřejnost se takovým laciným úspěchem ovšem oklamat nedá.

Lidové noviny 18. 1. 1931

Z tisíce a jedné noci

I vyvstal muž jeden a vyzýval Aliho, bývalého vezíra, na soud. „Ali,“ pravil, „ledacos se o tobě praví, i žádá si čest světa islámského, aby aneb tvá vina, aneb tvá nevina byla dokázána před kádím.“

„I zajisté,“ pravil Ali, „tuze rád, ó muži, se postavím před soud, ale jen s tou podmínkou, že dříve budou co do své viny či neviny – já nedím jaké – vyslechnuti všichni ostatní vezíři, což jich kolik bylo, jakož i všichni nynější i bývalí pašové, limbašové a ostatní hodnostáři; pak i já se dostavím na soud.“

* * *

Jednoho dne pak se rozlehl na tržišti křik a lidé chytili mezkaře jménem Mahmud. „Ukaž své kapsy,“ volali lidé, „nebo ztratil se na tržišti váček denárů.“

„Jsem ochoten obrátit své kapsy,“ děl Mahmud, „abych ukázal celému světu svou poctivost; ale dříve ať všichni lidé na tržišti obrátí své kapsy a vypovědí před soudem, odkud mají své denáry. Pak i já tak učiním.“

I divili se lidé řkouce: „Chytrý je Mahmud. Zdali nás by co podobného napadlo?“

Lidové noviny 19. 2. 1931

Lišák Karaghuez

Když lišák Karaghuez natropil již příliš mnoho taškárství, počali lidé říkati: „Však počkejte, ono na toho chytráka také dojde; řekneme kádímu, moudrému soudci, aby se podíval blíže na jeho daremné kousky.“

O tom zvěděv Karaghuez, počal choditi po tržišti a ulicích a provolávati: „Pozor, lidé, pozor, nepřátelé se spikli proti kádímu, našemu moudrému soudci; pomlouvají ho a všeliké úklady mu strojí, ba i jedem indickým by ho otrávit chtěli. Ale já, Karaghuez, nedovolím, aby kdokoliv ublížil mému vzácnému kádímu. Při Alláhu, nikdo není tak nadšen pro spravedlnost a pro soudce zvláště jako Karaghuez. Rcete kádímu, že Karaghuez ho chrání a nedá na něho dopustit.“

Slyšíce to lidé, potřásali hlavami a řekli: „Chytrý a nestydatý je Karaghuez. I kdybychom ho teď za jeho nekalé kousky před kádího pohnali, zdaliž se mu tam dostane trestu, jakého by zasloužil? Nelze-liž i moudré hlavy řečmi uplácet? Bude-li takto ten lišák pokřikovat, pak nám ani sudí proti jeho taškaření nepomůže.“

Tak tomu bylo za starých dob.

Lidové noviny 14. 1. 1932

Bajky

Lidé

„Je to, pane, trápení. Já musím co chvíli zahánět kluky, aby neškádlili mého psa.“

„To já zase musím zahánět psy, aby nehonili mou kočku.“

„A já musím střílet na zahradě kočky, aby mně nehonily ptáčky.“

„A já musím střílet ptáčky, aby mně nesežrali třešně.“

Mšice

Paní sousedko, je na světě nějaká spravedlnost? Překážím já někomu? Stojím někomu v cestě? Sedím si zticha naspodu listu, vidět mě není, slyšet mě není, krčím se ve svém koutečku jako dušička, mám pokoj, hledím si svého, jen svá vajíčka snesu a z lístku na lístek se tichounce přestěhuju – říkám vám, paní, já nic s nikým nemám, nederu se do popředí, do ničeho se nepletu, a přece mne Člověk, ten surovec, ten Herodes, nenávidí a potírá!

Břízka

Říkají mi pěkná bílá břízka. To toho je! Jen počkejte, jak budu krásná, až budu stará!

Střecha

Já vím, já vím; na mně nic není, na mne se nikdo nedívá. Ale jak jsem krásná, když se lesknu v dešti! A jak se v tu chvíli cítím být střechou!

Tovární komín

Haha, oblaka! Takové cáry! Takové pápěrky! To se raději podívejte na můj kouř: jak je hustý a temný! a co ho je! Krájet by se mohl! Holenku, tomu já říkám oblaka!

Stará borovice

Jak dosáhnout mého věku a mé velikosti? To je docela jednoduché: to si musíte vybrat suchou a písčitou půdu, jen žádná spodní voda, málo humusu, skromná výživa. – Jak, že vám starý buk doporučoval naopak půdu co nejbohatší? A vrba spodní vláhu? Nevěřte tomu, to jsou hloupé názory; dejte na má slova: nejlepší je holý písek a sucho, sucho, sucho!

Petrolejová lampa

Žárovka? Ach ano; ale já jsem uměla bzučet.

Včela

To se nadělá řečí o té mé pracovitosti! Co mne se týče, já si zakládám víc na svém žihadle.

Žížala

Já vám říkám: to, že lidé orají... že ryjí... že okopávají půdu... to dělají jenom kvůli mně. Vědí, že to nemám ráda... To oni naschvál. Aby mě vyrušovali.

Mravenec

Tak! Ti idioti si postaví dům zrovna nám do cesty!

Papuče

Já nešťastná! Být pořád pohromadě s tou druhou, s tou rajdou, s tou hloupou bačkorou! Nebýt jí, mohla bych dostat do páru něco lepšího...

Květ

To není pravda, že odkvétám... Já rostu.

Lidové noviny 12. 6. 1932

Bajky

Housenka vědecká

Haha, ze mne že bude motýl? Babské pověry, pane. Pouhé iluze. Pohádky pro děti. Je vědecky zjištěno, že v nás housenkách jsou samá střeva a žádná křídla. Žádná barevná křídla. Pojde se, a konec.

Ploštice

Já, paní, mohu mít ze svých dětí radost. Jsou zdravé a nadané, mají se k světu, a dokonce už smrdí. – Chválabohu, ty se ve světě neztratíš.

Starý pamětník

Kdepak, za mého mládí, to byly jinší časy. Tehdy jsme my jasany rostly až do nebe. A tráva? Tráva tehdy rostla vyšší než já... Považte, jaká to byla tráva... Kdepak teď!

Adresář

Básně! Takový tenký sešitek... A tohle si, prosím, taky říká kniha!

Semínko pampelišky

Letím! Vznáším se! Stoupám k oblakům! Ted' konečně vím, proč jsem na světě!

Veš ve vlasech

Cože je pod námi, tam hluboko, tam dole, kam náš sosák nesáhá? Nic. Jenom kámen. Neživá a neužitečná hmota.

Střevlík

Je jediný zákon života. Jediná morálka. Jediná moudrost: Bud'te tvrdí!

Hlemýžď

Mravenci jsou sběř. Považte, vždyť ani nevěří, že svět řídí Veliký Plž!

Květináč

Já že jsem hliněný střep? Já? Helejte, co ze mne vyrostlo!

Kohout

Ještě nesvítá. Ještě jsem nedal znamení.

Rezavý hřebík

Haha, píchnul jsem ho do paty! A pak se říká, že nejsem k potřebě!

Strom

Daleko vidět: to se musí vysoko vyrůst.

Vrabec

To toho je, slavík! To nás vrabců je víc!

Výkal

Kdybych já měl křídla! To bych se, kamarádi, jinak uplatnil!

Plevel

Velebný strom, bah! Počkejte, až mně bude pět set let!

Pařez

A proč se také neříká velebný pařez?

Plch

Je tré tříd tvorstva: plchové, zvířata a rostliny.

Liška

Všechno živé se dělí na tři druhy: na nepřátele, na konkurenci a na kořist.

Jestřáb

Cože, ukrutnost? Boj o život, pane, je vždycky legální.

Štěnice

Nežila jsem nadarmo... Nechávám po sobě řadu potomků... A samé štěnice! Samé štěnice!

Stonožka

Jen to, jen to bych chtěla vědět,... jsou-li na jiných planetách také stonožky.

Květ

Že voním? Že lákám hmyz? Ach, vidíte, o tom já ani nevím!

Ropucha

Pokrok? To se rozumí, že je pokrok! Například já jsem bývala pouhý pulec.

Důležitá moucha

To nevíte? To je přece ta moucha, co si sedla na čelo královo!

Lidové noviny 19. 6. 1932

Bajky

Dělba práce

Já se budu na vás dívat, jak pracujete, a vy se zas budete dívat na mne, jak jím.

Závist

Ach bože, tady tak voní párky, a já mám k večeři kapouna!

Zaměstnavatel

Osm hodin práce, jak to? Myslíte, že já vydávám peníze jen osm hodin denně?

Vládce

Já vám nařizuju, abyste mně platili, a vy mne platíte, abych vám poroučel.

Kat

To víte, našinec má taky cit. Zadarmo bych to nedělal.

Psychoanalýza

Tuhle noc se mi zdálo o mé nebožce mamince. Prosím vás, znamená to krvesmilství, nebo nekrofilii?

Štěnice

A co já vím všechno o lidech! Já bych mohla povídat věci!

Kaktus

Jen být dobře ozbrojen! Hled'te, jak se mne člověk bojí! Dokonce mne obsluhuje.

Páv

Já to nenosím pro parádu. To kvůli samicím.

Jestřáb

Já jsem totiž ze zásady individualista.

Housenka filozofická

Jděte mi s člověkem! Takový relativista! Tvor, který žere všechno! Co mne se týče, já uznávám jen listy řešetlákové.

Včela

Pročže mám žihadlo? Ve jménu úlu.

Moucha

Ba, špatné časy. Ale za války, holky, to bylo krásných mrtvol!

Dešťovka v květináči

Co vy víte o samotě! Ale já, já jsem oboje, samec i samice – Ach, jaká samota!

Housenka

Pohlaví! Se divím, že se o tom tolik napovídá. Po mém názoru se to silně přepíná. Já například nemám na takové hlouposti ani pomyšlení. Jsem na to příliš rozumná.

Krtčí kopka

Ta modrá špička na obzoru? To nic není. Říkají tomu Mont Blanc.

Sirka

Pohled'te, já jsem věčný oheň!

Hadr na holi

Točit se po větru? To ne, ale musí se jít s duchem doby.

Korouhvička

Dnes se fouká od severoseverozápadu, a basta!

Bacillus Koch

Tuberkulóza? Co je to?

Poslední list na větvi

At' žije život!

Lidové noviny 20. 11. 1932

Útržky

„Proč se díváte na tu střechu?“

„Já mám takovou hrůzu, že se ten pokryvač zřítí, a on, chlap mizerná, pořád ne a ne spadnout!“

Upřímnost: Já nikoho nepomlouvám, já jenom říkám, co si myslím.

Kobylka není egyptskou ranou; egyptskou ranou jsou teprve kobylky, protože jich je mnoho. Podobně je tomu s hlupáky.

Mistr řemesla: Pracuju, abych se uživil; ale jaká to je důkladná práce! jaký důkladný život!

„Jsem stoprocentně přesvědčen...“ – Pane, nemohl byste něco slevit?

Myšlenka Kaifášova: To bych rád věděl, od koho a kolik tenhle Nazaretský za to dostal zapláceno.

Solidarita: Můj bratránek je padouch; ale řekne-li to o něm někdo jiný, urazí tím čest naší rodiny.

Nacionalista: Vem čert národ; nám jde jen o jeho prestiž.

Národní hospodář: Dnešní poměry jsou dezolátní proto, že se neřídily mou teorií.

Kritik: Kritizovat, to je usvědčit autora, že to nedělá tak, jak bych to dělal já, kdybych to dovedl.

Jedna z největších civilizačních pohrom: učený hlupák.

I revolučnost má své pedanty.

Naše řeč je moudrá: dělá zásadní rozdíl mezi „jsem přesvědčen“ a „přesvědčil jsem se“.

Raději být poslušen drába než fráze.

V debatě: Co mi je po pravdě, když ji nemám já?

Zásada náboženská: Kdo není se mnou, je proti mně. Zásada politická: Kdo není se mnou, je lump.

Jen malí lidé se perou o prestiž; velcí jej mají.

Věk strojů: nahradit cíl rychlostí.

Představte si to ticho, kdyby lidé říkali jen to, co vědí!
Boj stvořila příroda, nenávist vynášel člověk.
Já už se měnit nebudu, řekl pařez.

Lidové noviny 12. 2. 1933

Bajky

Dřívko na vodě

Mně bude takový pstruh povídat, jak se má plovat! Takový nedouk! Vždyť on plove proti proudu!

Jepice

Stoletá želva! Jak může být někdo tak strašně zaostalý!

Ponrava

Zima? To jsem už dávno překonala!

Myš

Hm, ptáci. Takový přežitek! Nechápu, jak může být někdo ptákem.

Vrabec

Že má skřivan pravdu? Vyloučeno. Pravda je jen jedna, a to vrabčí.

Hlemýžď

Například přímka je nesprávná, jelikož to není spirála.

Kapr

Žádný živý tvor nemůže žít ve vzduchu.

Opuka

My opuka neuznáváme žádný křemen.

Kopřiva

Že je ta zahrada zpustlá? Ani bych neřekla.

Moucha

Vidíte ty mušince na rámu obrazu? To je mé dílo, pane. Také já jsem malíř.

Figurka na chladiči

To já řídím vůz. Já vedu.

Dým

Vy všichni jste otroci hmoty. Jen já jsem volný. Já a oblaka.

Housenka kompetentní

Botanika? To je můj obor.

Oblásek

Dopracoval jsem se vnitřně až k tomu, být obláskem.

Osel

Fuj! Taková vážná doba, a třešeň se nestydí kvést!

Jeden v mraveništi

Už to mám. Požadavek dvacátého století je kolektivnost.

Blecha v psím kožiše

Ale prohnali jsme toho sousedova Vořecha, co?

Ploštice

Abyste věděli, já páchnu jménem všech ploštic.

Suchý list

Příkaz doby? To známe: ševelit ve větru.

Pápěrka ve větru

Z cesty, teď letíme my!

Prádlo na provaze

Já jsem prapor a vlaju! Za mnou! Do boje!

Trus

Jsem nerost? Jsem živočich? Jaký životní problém!

Ušchlé bláto

Jen tvrdý kámen ob stojí. Já jsem totiž kámen.

Tlení

Také já jdu s dobou.

Lidové noviny 9. 4. 1933

Bajky

Thersites

Hurá, hurá, my Řekové jsme to vyhráli!

Efialtes

Ale že jsem to zavařil tomu ničemovi Leonidovi!

Soused

Je to zbabělec a zrádce, tenhle Archimédes! Na naše město útočí nepřítel, a on si kreslí své kruhy!

Kato státník

Cože? Hlad? Bída? Neúroda? To nic není. Především musí být zničeno Kartágo.

Ananiáš

Že chtěl spasit svět, proč ne; ale neměl si to rozházet s farizey.

Nero

Pronásledování křesťanů je lež. My jen vyvracíme jejich světový názor.

Attila

Také my jsme přišli spasit svět.

Boleslav Ukrutný

... Byla to politická nutnost.

Džingischán

Jen palte a řežte! Vždyť jde o velikost Tatarstva.

Musulmani

Ano, ale my bojujeme ve jménu božím.

Současník

Má-li Hus pravdu? Já vám řeknu: jeho taktika není správná.

Jiný současník

Kdo? Nějaký Galilei? Říká, že se Země točí kolem Slunce? Hm, to já mám vážnější starosti.

Po noci bartolomějské

Uf!... Obnovili jsme v národě jednotu ducha.

Koniáš

Vzdělání? Pane, co já jsem toho přečetl!

Conquistador

Ty víš, dobrotivý Bože, že nelidskost je mi cizí. Ale Aztékové ovšem nejsou lidé.

Negři

Spálili jsme vesnici Twi. Naše válečné bubny jsou naplněny věčnou slávou. Naše vítězství je nový list v dějinách světa.

Nad padlým nepřitelem

To on začal. Nemusel se bránit, a byl pokoj.

Olupovač padlých

Jen žádnou slabošskou humanitu! Válka je válka.

Hlášení

Obyvatelé pobiti a město spáleno v naprostém pořádku a kázni.

Vůdce

Bijeme se za vznešenou ideu: za své vítězství.

Vojevůdce

Hubu držet, moji hrdinové!

Tyran

Vy pakáži, já jsem z vás udělal slavný národ!

Diktátor

Dosáhl jsem jednomyslnosti. Všichni musí poslouchat.

Ještě diktátor

Vzal jsem jim svobodu, ale zato jsem jim vdechl sebevědomí.

Lidové noviny 30. 4. 1933

Bajky

Nepřítel

Kočka: Můj největší nepřítel je pes.

Pes: Můj také.

Morálka šelem

Jsou jen dva druhy tvorů: nepřátelé a konkurenti.

Lví škola

Když se jdeš nažrat, říká se tomu právo silnějšího nebo otázka lví cti.

Mravenec

Já neválčím. To válčí mraveniště.

Zmije

Já? Já chci mít jenom svůj pokoj.

Babočka

Ta drzost! Co si takový pouhý bělásek dovoluje!

Rorýs

Ty smradlavé, mizerné, méněcenné vlaštovky!

Vůl

Tak si říkám, k čemu jsou vlastně na světě jeleni.

Tyčky v plotě

Hele, ty hloupé stromy: samé větve a žádný pořádek.

Kůl v plotě

Ticho, tyčky! Plot jsem já.

Střep v záhoně

Já, já mám být pohromadě s tou špinavou hlínou? Holenku, na to jsem příliš dobrý.

Patník

Slunce? Takový flákač! Pořád musí rejdit... Žádné pevné stanoviště.

Ploštice

Každý má svůj životní názor. Já například smrdím.

Cihla

Já vím nejlíp, jak by mělo všechno vypadat. Pravoúhle.

Kravinec

Plesk! Tak, teď jsem plně rozvinul svou osobnost.

Stoka

Já vím, že nejsem veletok. Ale zato ta niternost!

Zrcadlo

Už to mám. Svět je jenom má představa. Mimo mne není nic.

Hodiny

My nejedeme špatně, my jdeme napřed. My ukazujeme budoucnost.

Katastrofální moucha

Dny se krátí... Běda, to bude konec světa!

Vrabec a světová situace

Nikde žádný koňský trus... Kam takhle ten svět dospěje!

Smetiště

Koukejte, jak rostu! To je životní síla, co?

Zrození jepice

Hleďte, hleďte, já jsem vynalezla život!

Balvan

Jaro? Hm, to přejde. Co já jsem viděl jar, a nebylo to k ničemu.

Dnešek

I já budu jednou slavná minulost.

Lidové noviny 24. 6. 1933

Bajky

Kritik

Nač bych se díval, jaký svět je? Mně stačí vědět, jaký by měl být.

Prorok v únoru

Musíme se připravit na dobu zimy.

Kritická ropucha

Říkám, had by neměl být neúměrně dlouhý.

Želva

Pročže já neskáču jako žába? Ze zásady.

Koza na provaze

Jak je ten svět malý!

Moucha na okně

Už vím, kde jsou hranice skutečnosti.

Zrcadlo

Člověk je jen má představa.

Rozbitý hrnec

Svět není k ničemu. Marnost nad marnost.

Jepice

Dějiny? To mně nic neříká.

Pavouk v síti

Čekat je také dřina.

Pulec a povodeň

Hurá, my pulci jsme zatopili celý svět!

Ushlá větev

Udělala jsem se pro sebe.

Bláto

To jsme to tu čistě opláchly, my mraky!

Stožár

To je ten nejvyšší stupeň vývoje: žádné kořeny, žádné větve, žádné listy.

Civilizovaná krysa

Dejte mi pokoj s vesnicí. Vždyť tam ani nejsou kanály.

Strom ve městě

Já vedu. Já jsem první ze všech zrezavěl a opadal.

Kukla

Slyšte, nastal věk kukel!

Generace

Místo pro nás mladé! Na jak dlouho? Aspoň na padesát let!

Vůdce

Všichni za mnou, a já vás vyvedu z listopadu do prosince.

Ovce

Ať mě zabijí, jen když mě vedou.

Otrok

Já bych ledacos dovedl, jen kdyby mně to někdo poručil.

Hnědý mravenec

Svoboda mravencům! Celý svět mravencům! Ovšem nesmějí to být mravenci černí.

Diktátor

Dal jsem svému národu víru. Víru v prapor.

Vlk

Mír je, když nikdo nehoní nás vlky.

Hyena

Kuš! My lvové neznáme sentimentality.

Lidové noviny 5. 11. 1933

Bajky

Zásadní rozpory

Šofér: Ten chlap pěší se motá jako ovce.

Chodec: Ten pacholek šoféřská jede jako blázen.

Králíkář

Se divím, jak může být někdo holubářem.

Pesimista

Že přijde jaro? Člověče, vy jste optimista!

Národní hospodářství

Kolomazník: Já vím, proč přišla na svět bída. Protože se neprodává kolomaz.

Vápeník: Ba ne. Protože vápno kleslo v ceně.

Lidumil

Jakápak bída! Právě jsem dal jednomu žebrákovi deset halířů.

Kapitalismus

Já to nedělám pro sebe, ale pro peníze.

Činitel

To by tak hrálo, aby někdo jiný chtěl něco dělat v oboru, ve kterém já pracuju z lásky k věci!

Odkaz

Co nemůžeš udělati sám, pokaz to aspoň tomu druhému!

Láska k národu

Jen naše strana ctí náš veliký a hrdinný národ. Všichni ostatní jsou samí zrádci, zbabělci, zaprodanci a padouši.

Státník

Prospěch státu? To je buď to, co prospívá nám, nebo to, co škodí těm druhým.

Militarista

Válka je čistě vnitřní záležitost. Účel války je, aby si národ uvědomil svou sílu.

Řeč k vojákům

Neříká se i lidé na druhé straně. Říká se buď nepřátelé, nebo zločinci.

Demagog

Ta hloupá luza si myslí, že ji vedu, a zatím ona vede mne.

Vůdce

Přírodní síly budou od nynějška podřízeny mně. Nařizuju všem tělům kolmý pád!

Autoritativní vláda

Poroučím vám, co chci, ale poroučím, protože vy chcete.

Tyran a filozofové

Já budu dělat činy a vy pro ně budete hledat zdůvodnění.

Dervišové

Byl nám seslán od Alláha, aby nás vedl.

Davy

Proč mu voláme slávu? Protože jeho sláva je naše sláva.

Otrok

Poslouchat, to znamená mít podíl na moci svého pána.

Jeden z usměrněných

To je báječný pocit, že také já jsem MY.

Občanská válka

Jen do nich palte! Legální je ta strana, která má kanóny.

Šlechtný vítěz

Já se nemstím. Když jsem ho odstřelil, odpustil jsem mu, že se bránil.

Olupovač padlých

Sláva! My jsme to vyhráli!

Mistr popravčí

A o mně nikdo neřekne, že jsem hrdina.

Lidové noviny 11. 3. 1934

Bajky z let budoucích

(Jeden inženýr psal, že by se skály v okolí Prahy hodily k vybudování podzemních krytů pro pražské obyvatelstvo.)

Budoucí urbanismus

Když se pováží, že někdejší lidstvo stavělo své příbytky nad zemí! Jaké to byly primitivní doby!

Stavební komise

Vaše jeskyně je zdravotně závadná. Vniká do ní vzduch.

Věda

... tehdy se ještě učilo, že atmosféra Země je složena z kyslíku, vodíku, dusíku a vzácných plynů.

Hrozné! Taková nevědomost!

Morálka

Ukazovat tvář je necudné. Žádné slušné děvče nesmí nikdo vidět bez plynové masky.

Matka

Co to váš kluk provedl?

Ale, málem by byl, uličník, vylezl na povrch země!

Dítě

Mami, co to je, „ty modravé hory“?

Čtenář

Čemu se tak směješ?

Ale tadyhle čtu ve staré knize nějaké líčení přírody.

Domácí pán

Nezaplatíte-li činži do týdne, vyhodím vás z toho suterénu na slunce.

Přepych

Člověče, to ti je luxus! Oni si dali ve své jeskyni udělat umělé krápníky!

Stěhování

Mně doktor nařídil změnu vzduchu. Tak hledám jeskyni někde v perm-ském útvaru.

Závist

Copak ten! Ten dostal z protekce kvartýr ve vinohradském tunelu.

Kanalizace

Že ti hloupí lidé dřív stavěli tak úzké chodby!

Ideální byt

A krysy tu nemáte?

Kdepak! Tady by přece žádná krysa nevydržela.

Rozdíly

Nejlepší bydlení je ve vápenci. Žula je trochu studená a tmavá.

Mladá paní

A postavíme si pod zemí verandičku, kde budu pěstovat v květináčích plíseň a houbu.

Sousedky

To je hrozné. Vzduchu zase přidražilo.

Vzpomínka

Tak už je tomu rok, co jsme nebožtíka tatínka pochovali na povrch země.

Jeskynní lidé

Koukej, já jsem tady vyhrabal nějaké prastaré ohniště.

Ale jdi! Že by už někdy dřív bývali lidé na tak vysokém stupni kultury, aby bydleli v jeskyních?

Potápěči

Ženo, podej mi skafandr; já se jdu vynořit.

Pomník

K čemu to bude, tahle šachta?

Tam bude slavnostně zasypán podzemní pomník našeho Vůdce.

Chlapec

Tati, co je to mír?

Nevím. Neptej se mne na takové hlouposti.

Mýtus

Že se někdy žilo nahoře na zemi? To jsou pohádky. Vědecky je to nesmysl.

Roku 2200

Nerezavějící pazourkové nástroje, to je ten největší novodobý vynález.

Roku 2500

... vrátil se a tvrdí, že se tam nahoře, na povrchu země, může docela dobře dýchat.

Dejme tomu, že může; ale co tam, člověče?

Lidové noviny 20. 5. 1934

Bajky

Planety

Těch méněcenných planet, které se točí kolem jiných hvězd!

Vánek

To bys koukala, pampeliško, jak jsme to my orkány vyhrály na Floridě.

Žalud

To je řečí, že padl tisíciletý dub! Jako bychom tu nebyly my mladé duby!

Pápěrka ve vichřici

Hurá! Pojd'me vyvracet stromy!

Smítko unášené povodní

Já jdu s sebou.

Korouhvička ve větru

Tak, ted' jsem přišla na nový směr.

Vlna v proudu

Hled'te, co jich jde za mnou!

Prach v cyklónu

Ať prasknou stromy, jen když já letím!

Mokrá plínka

Potopa světa? To je docela můj případ.

Písmeno E

Zrušit ostatní písmena a nechat jenom E: to by pak byly básně!

Babočka kopřivová

Jak může někdo být babočkou jilmovou!

Myš

... například mít na hlavě parohy je očividný nesmysl.

Housenka

Nektar? Nektar? To já nežeru ze zásady.

Tulipán krasocitný

Fuj! Kdopak by mluvil o hlíně!

Svině a perly

Brr! Co mně to dali do žrádla za svinstvo!

Duch stáda

Že spolu držíme? Ba ne. My držíme jenom se svým stádem.

Bacil

... já holt jsem tichý pracovník.

Plevel

Tomu říkáte veliký strom? Koukejte, vždyť má jednu větvičku suchou!

Červotoč

To jsem toho rozvrtal!

Červ na hrobě

Přece je nějaká spravedlnost: teď je řada na mně.

Výkal

Hrozně malé poměry. Tady našinec nemůže ani pořádně páchnout.

Rozbitý hrnec

Říkám, teď už nejsou ty časy, jako bývaly dřív.

Kámen v cestě

Že překážím? To je má povinnost.

Trhlinka ve zdi

Čím bych chtěla být? Ohromně velikou trhlinou.

Na horách se udrolil kámen

Tak vida! Tak vida! Taky už ty hory dohrály!

Lidové noviny 24. 6. 1934

Bajky

Ploštice

At' smrdím, jen když mne je cítit.

Klacek

Kdybyste věděli, jaké mám kořeny!

Smetišť

Sem, všecko sem! Na mně všechno patří k sobě.

Kaluž

Já jsem taky živel.

Kopřiva

Bože, tyhle brambory, to je plevel.

Mršina

Co chci? – Já chci, aby páchlo všechno.

Obušek

Pravdu mám já!

Chrobák

Já? Já jsem přece organizovaný sup.

Kozel vůdcem

Já hlásím ideu lví.

Bláto

Abyste věděli, já jsem cesta.

Mravenčí válka

... Ano, ale naše strana bojuje jménem všech mravenců.

Červ

Ať žije válka!

Májový list 1935

Vynálezce

Podpovídka

Říkám vám, pane, na vynalézání musí být určitá metoda. Nemůžete se spoléhat na šťastnou náhodu nebo inspiraci; to byste to nikdy nikam nepřivedl. Nejdřív musíte přesně vědět, co vlastně chcete vynalézt. Většinou vynálezci něco vynaleznu, potom teprve hloubají, k čemu to může sloužit, a nakonec tomu dají nějaké jméno. Já jsem ten postup obrátil, pane; co mne se týče, já nejdřív vynaleznu jméno, a teprve pak k tomu jménu zkonstruuju příslušnou věc; tím způsobem jsem přišel na docela nový zdroj technické inspirace. Od slov k věcem: to je můj postup.

Počkejte, jakpak bych vám to názorně vyložil. Například lidé už dávno vynalezli kovárny, tiskárny, čekárny, noclehárny, udírny a takové krámy. Čekárny máme; ale moderní člověk nemá pokdy čekat; jeho heslo je rychlost, spěch, tempo. Jářku, proč mu tedy nezařídít spěchářny? Taková dobře vybavená spěchářna by ovšem musela být opatřena celou řadou spěchadel a rychlítek, strkačů, samostrojů, rámusidel a lo-mozítek; mám už zadané patenty na různé skřípačky, vrzátka, vyrušova-dla a klopýtadla: samé nové přístroje a nářadí, pane, na které dosud nikdo nemyslel. To je to celé: musejí se vynalézt nová slova, aby se při-šlo na nové věci a nová řešení.

Nebo podívejte se: máme už padáky, a dokonce celé padostroje; ale nikoho ještě nenapadlo sestrojít padátko, věc, která by pořád a za všech okolností padala. Proč vám mají padat jenom vázy, sošky a jiné domácí předměty? Poříd'te si padátko! Padá se zárukou! Zkuste a budete spokojeni! Dodám vám také kotítka a kácedla v různém pro-vedení, dále bimbadla ve všech velikostech a v přepychové úpravě. Zakutálí se vám někdy knoflíček od límce? Kupte si náš patentní kutá-leč! Kutálí se zaručeně po celé světnici.

Rodičové, poříd'te pro své děti špinítko! Ušetříte jim práci s umazáním jejich šatiček! Špinítko s krabicí špinidel toliko třicet ko-run. Do každé kuchyně náleží naše moderní připalovačka. Máte už ve svém šatníku naši zadrhovačku a naše krčítko? P. T. úřadům a kan-

celářím doporučujeme svůj samočinný odročovač. V žádné moderní domácnosti nesmí chybět náš vysoce výkonný rozbiječ a spolehlivá, přesně jdoucí zaspavačka! Docílíte zaspání při každé příležitosti!

Chybujete někdy? Zajisté že ano, neboť chybuje každý člověk. Ale proč byste si vy sám musel dávat práci s chybováním? Naše patentem chráněná chybovačka bude dělat chyby za vás! Naše nová chybovačka model FV 1303 dociluje až 699 chyb za den! – Chystáte se na cesty? Neopomíňte přibalit do svého tlumoku naše bloudítko! Levné, spolehlivé, praktické. – Neděláte nic? Tedy pořídte si na to naši nedělačku! Tichý chod, malé provozní náklady. Patentováno ve všech státech. – Dejte svým milým k ježíšku novou oblíbenou hračku, nudítko. Báječný zdroj nudy! Zařídte si doma svou vlastní nudírnu! – Máte už naše ubližovadlo? Nepostradatelné pro školy, úřady, velké podniky i domácnosti. – Nejsenzačnější vynález našeho věku: kolostoj! Kolo, které se netočí! Novinka! Doporučujeme všem továrnám zasaženým krizí! – Žádné ztráty více! Vaše menší ztráty obstará za vás naše levné mizítko nebo náš poniklovaný pohřešovač. Pro větší provoz ztrát doporučujeme naši mechanickou ztrátku nebo vysoce výkonný automatický samoztrat, provádějící spolehlivě i ty největší ztráty. – Pořídte si naše univerzální vadítko! Bude vám zaručeně vadit doma i na cestách, při práci i zábavě. – Koktáte? Kupte si naše koktadlo v prášku nebo pilulkách. Budete koktat bez námahy. Lékaři doporučeno. Stasisíce díkůvzdání. – Jste nervózní? Vaše nervy jsou unaveny stálým hlukem, který je kletbou našeho věku. Objednejte si naši novou mlčku! Mlčka je stroj, který nevydává vůbec žádného zvuku. Naslouchejte naší mlčce a vaše nervy si odpočinou. Nejnovější typ mlčky v krásné mahagonové skřínce, se zapojením na elektrický proud, toliko 1795 Kč. Poslední slovo v radiotechnice!

Ano, pane, tak se to musí dělat. Najděte nějaké nové slovo, a pak už je dost snadné sestrojít k němu vhodnou skutečnost. Tomu já říkám vědecký postup, pane. Tak poklona, nemám kdy; právě pracuju na univerzálním kazidle. S tím by se dal dělat báječný obchod, ne?

Lidové noviny 15. 3. 1936

Zázrak na hřišti

Podpovídka

Stalo se to na přátelském zápase SK měšťanka Žižkov versus kvarta gymnázia Praha XI. Přes obětavou práci obrany, v níž zvláště vynikal Ferda Zápotocký, prohrávala to žižkovská měšťanka ke konci druhého poločasu už dvěma k nule a její svatyně byla obležena prudkými útoky. Právě když na její branku letěl nový nezadržitelný míč kvartána Zdeňka Poppra, řečeného Káďa, stalo se něco podivného: míč se ve vzduchu zastavil, roztočil se s nesmírnou rychlostí a po chvilce váhání letěl zpátky, aby dopadl jako bolid do sítě nepřátelské branky. Bylo to čtyři minuty před koncem druhého poločasu. Nikdo ani kloudně neviděl, jak se to stalo, i hrálo se dál; skvělý Zdeněk Poppr se opět zmocnil míče, prorazil obranu a zblízka dělovou přízemní ranou poslal míč do branky SK měšťanky Žižkov. Třicet diváků, kteří fandili státnímu gymnáziu, už propuklo v jásot; ale míč nebyl nikde; všichni hráči jej začali hledat, až nakonec sám brankař kvarty gymnázia Praha XI objevil ztracený míč pokojně ležící v jeho vlastní brance. Zatím už byl odpískán konec zápasu. Mužstvo kvarty sice protestovalo proti tomuto neregulárnímu gólu, ale nedalo se nic dělat; výsledek zápasu byl dvě ke dvěma.

Od toho dne krácelo fotbalové mužstvo SK měšťanky Žižkov od vítězství k vítězství. Nandalo to měšťance Libeň tři k nule; roztrhlo kvintu holešovické reálky poměrem čtyři k jedné; porazilo sextu kolínského gymnázia na jeho vlastní půdě poměrem dvě k jedné (poměr raněných dva ke dvěma); a porazivši i reformní reálné gymnázium Praha XIX, dorost SK Slávie, měšťanku v Košířích a německé reálné gymnázium Praha II, mělo se utkat s vybranou jedenáctkou SK Vysokoškolského sportu. Byl to v dějinách světa bezpříkladný úspěch.

Ale ani z vítězného mužstva si nikdo neuvědomil, že na všech těchto triumfálních zápasech SK měšťanky Žižkov byl jako tichý divák přítomen žák první třídy měšťanky na Žižkově Bohumil Smutný. Nikdo s ním vůbec nemluvil, jelikož to byl mravný a zbožný chlapec. Nikdo si

ho nevšímal ve škole ani na poli cti. Jenom zmíněný už Zdeněk Poppr (který ze žárlivosti a závisti doprovázel nepřátelskou jedenáctku na všech jejích bojištích) si povšiml tohoto věrného a skromného diváka; i viděl, že se Bohumil Smutný v kritických okamžicích vytrácí, aby za nejbližší bariérou nebo keřem padl na kolena a horoucně se modlil šeptaje: „Panebože, smiluj se! Dej, ať naši udělají gól!“ A v tu chvíli se zastavil letící míč a obrátil se do branky protivníků; nebo najednou zmizel, aby byl vyloven ze sítě odpůrců; nebo se kutálel pomalu po hřišti, zatímco nepřátelské síly padaly a klopýtaly, jako by tajemná síla poutala jejich nohy. A Zdeněk Poppr, řečený Káďa, o tom řekl svému staršímu bratru MUST. Záviši Popprovi z Vysokoškolského sportu.

Den před historickým zápasem SK měšťanky Žižkov versus SK Vysokoškolský sport čekal před žižkovskou měšťankou mladý muž na žáka Bohumila Smutného. Představil se mu jako Záviš Poppr, medik a sportovec, a řekl mu: „Já vím, pane Smutný, že jste taky ohromný sportovec; povídal mi náš Zdeněk, že moc rád chodíte na kopanou. Ale tak si myslím, že asi dost neznáte pravidla; kamaráde, to musíte ovládat, chcete-li mít něco ze hry! Náhodou mám zrovna volnou chvíli, a tak jsem si řekl, že bych vám něco o kopané pověděl, abyste věděl, jak se má regulérně hrát.“

Toho dne chodil MUST. Záviš Poppr tři hodiny s Bohumilem Smutným po žižkovských ulicích a vysvětloval mu, co je roh, trestné území, ofsajd, ruka, útok a obrana, přihrávání, fér hra, iregulární hra, trestný kop, robinzonáda, surovost, souhra a tak dále. Bohumil Smutný jen kýval hlavou a říkal: „Ano prosím. Já rozumím prosím. Ano prosím, budu si to už pamatovat.“ A nakonec uctivě poděkoval, neboť byl to hodný a mravný chlapec, a ne takový rošťák, jako je leckdo z dnešních mladých mužů.

Den nato se konal zápas SK měšťanky Žižkov versus Vysokoškolský sport. V druhém poločase už vedl Vysokoškolský sport šest k nule. Mezi diváky seděl Bohumil Smutný, potil se hrůzou, ruce měl křečovitě sepjaté a modlil se: „Panebože, smiluj se a udělej něco,... ale aby to bylo podle pravidel... aby naši dali regulérní gól,... udělej zázrak, ale fér!“

Koncem druhého poločasu vedl Vysokoškolský sport jedenáct k nule; a MUST. Poppr šeptal svému bratrovi: „Tak vidíš; jakmile platí pravidla, nedají se dělat žádné zázraky.“

Lidové noviny 22. 3. 1936

Právní případ

Podpovídka

– tak jedu osmdesátkou k té zatáčce a myslím, že mám za ní volnou cestu, to se ví, byla to volovina; jenom jsem trochu ubral plynu a hasím si to vesele do zákrutu. A najednou koukám, přes cestu jde průvod. Funus. Zrovna zatáčet přes silnici do hřbitovných vrat. Tak já šlápnu na brzdu, a lidi, to byl smyk! Jenom se pamatuju, že čtyři mládenci, co nesli rakev, ji hodili na zem a už byli v příkopě, a prásk! můj vozeček narazí zadkem do té rakve na cestě a truhla letí přes pankejt do pole.

Lezu z vozu ven a říkám si, kristapána, jestli jsem sebral taky faráře a pozůstalé truchlící, to bude nadělení! Ale nestalo se nic; na jedné straně silnice stál ministrant s křížkem a na druhé straně farář a pozůstalí; vypadali vám jako voskové figury. Teprve pak se začal farář leknutím klepat a rozčileně brebentí: „Člověče, člověče, to nemáte úctu ani k mrtvým?“ A já byl zatím rád, že jsem nezabil žádného živého! Potom se lidi vzpamatovali; částečně mi začali nadávat a částečně běželi na pomoc tomu nebožtíkovi v rozbité rakvi; to už je, myslím, takový instinkt. A najednou se hrnuli zpátky a leknutím ječeli. On vám z té hromady prken leze živý člověk, šmátrá rukama a chce si sednout. „Copak, copak,“ povídá a pořád se pokouší posadit se.

Já byl u něho, co by řekl švec. „Dědečku,“ povídám, „vždyť by vás byli málem pochovali!“ A pomáhám mu z těch prken ven. On jenom mrká a koktá: „Co? Co? Co?“ Ale vstát nemohl; myslím, že měl nějaký zlomený kotník nebo co od toho nárazu. Co bych vám to dlouze povídal; naložil jsem dědu a faráře do vozu a dovezl jsem je do domu smutku; a za námi šli pozůstalí truchlící a ministrant s křížkem. A muzika, to se rozumí; ale nehrála, protože nevěděla, jak to bude s placením. „Tu rakev zaplatím,“ řekl jsem, „a doktora taky; ale jinak mně můžete poděkovat, že jste nepochovali živého.“ A jel jsem; abych pravdu řekl, byl jsem rád, že to mám za sebou a že se nestalo nic horšího.

Ja, ale teď teprve se to začalo. Nejdřív mně napsal starosta té dědiny slušný dopis: že prý rodina toho domněle mrtvého, nějakého Antonína Bartoše, železničáře na odpočinku, je nemajetná; že chtěla dědečka důstojně pochovat za své poslední našetřené groše; a že teď, když se následkem mé neopatrné jízdy dědeček probudil z mrtvých, budou ho muset pochovávat ještě jednou, což si při své chudobě nemohou dovolit. Abych jim teda zaplatil ten pokažený funus i s farářem, muzikou, hrobařem a pohřební hostinou.

Potom přišel advokátský dopis jménem toho dědečka: že Bartoš Antonín, železničář na odpočinku, žádá náhradu za zničený rubáš; dále několik stovek za léčení zlomeného kotníku; a pět tisíc bolestného za úraz, který mou vinou utrpěl. To už mně bylo trochu hloupé.

Pak nový dopis: že prý dědeček pobíral penzi jako železničář; když v Pánu skonal, zastavili mu ovšem penzi, a teď mu ji ouřady nechtějí znovu vyplácet, jelikož mají od okresního lékaře potvrzení, že zemřel. A prý mě dědeček bude žalovat, abych mu platil doživotní rentu jako náhradu za ztracenou penzi.

Další upomínka, že dědeček od té doby, co jsem ho vzkřísil, postonává a musí se mu vařit silnější strava. A prý jsem ho vůbec zmrzačil; co prý se probudil z mrtvých, není to už on a není vůbec k ničemu. Prý jenom říká: „Už jsem to měl odbyto, a teď musím umřít podruhé! To já mu nedaruju, to mně musí zaplatit, nebo to poženu až k nejvyššímu soudu. Takhle ublížit chudému člověku! Na to by měl být stejný trest jako na zabití.“ A tak dále.

Nejhorší je, že jsem tehdy neměl zaplacenou pojistku za vůz a pojišťovna je z obliga. Tak já nevím. Co myslíte, budu to muset platit?

Lidové noviny 5. 4. 1936

Čert

Podpovídka

Mělo se začít třetí jednání jedné reprízy Dvořákovy opery Čert a Káča. V hledišti byla přitlumena světla a šum publika utichl, jako by byl zatažen kohoutkem. Kapelník v orchestru zaklepal a zvedl taktovku. Paní Malá v první řadě křesel zavřela sáček s bonbóny a paní Grossmannová vydechla: „Tuhle předejru já mám děsně ráda.“ Pan Kolman v sedmé řadě zavřel oči připraven na hluboké požívání „svého Dvořáka“, jak říkal. A z orchestru se počala řinout gráciézní ouvertura.

Tu se zavlnila na pravé straně opona a na rampu vyklouzlo malé stvořeníčko; zarazilo se, když vidělo před sebou temnou propast hlediště, a ohlíželo se poplašeně, kam se ztratit. Ale vtom už je popadl zvonivými drápkami polkový rytmus předejru; stvořeníčko počalo dávat rukama takt a drobně podupávat.

Nebylo to větší než osmileté dítě, ale mělo to prsa chlupatá a od pasu dolů to bylo zarostlé kosmatou, ryšavě černou srstí; tlamičku to mělo kozí, špičatou, a v kudrnatých vlasech malé růžky; a podupávalo to pevnými kopýtky na kozích nohou. Publikum se rozčeřilo tichým smíchem. Stvoření na rampě se leklo a zaváhalo; chtělo couvnout, ale narazilo na oponu; podívalo se ustrašeně za sebe, ale vtom už jeho kopýtko začala sama od sebe stepovat a vířit do taktu hudby. Zdálo se, že teprve teď ta osůbka na rampě přemohla trému; otevřela potěšeně tlamičku, olízla se dlouhým růžovým jazýčkem a cele se oddala svému tanci; poskakovala, přisedala k zemi a bubnovala kopýtky se zřejmým nadšením. I její ruce počaly tančit, poletovaly nad hlavou a luskaly vesele prsty; jen vzadu tenký, tuhý ocásek sebou švihal, dáváje takt jako metronom. Nebylo to žádné veliké taneční umění; po pravdě řečeno, bylo to jenom hopkování, poskoky a stepování, ale vyjadřovalo to ukrutnou radost ze života a pohybu; bylo to tak přirozené a půvabné, jako když skáče kůzle nebo štěně si honí ocásek.

Publikum se blaženě usmívalo a ševalilo radostí. Pan kapelník zneklidněl, cíťe za sebou vlnu vzrušení, a mával taktovkou energičtěji než jindy; jenom se přísně podíval směrem k bicím nástrojům, co to tam dnes je za divné bubnování a klepání, ale setkal se s věrným a pozorným pohledem pana bubeníka, čekajícího s paličkou v ruce na svou příležitost. Orchester hrál pilně a svědomitě; nikdo neodvrátil oči od svých partesů a nikdo se nepodíval na rampu. Tam-ta-da ta-ta-tum. Hergot, něco dnes není v pořádku, myslil si pan kapelník a velkými gesty hnal orchestr do forte. Proč se ti lidé vzadu smějí? Asi se něco stalo v hledišti. A aby odvrátil pozornost, řídil pan kapelník předehtu pořád silněji, pořád rychleji –

Stvořeníčko na rampě mělo z toho báječnou psinu; dupalo, kmitalo nožkama, natřásalo se, nadsakovalo, pohazovalo hlavou a švihalo ocáskem stále rychleji. Tam-ta-da tam-tam m-tata. Paní Malá, ruce se-pjaty na bříše, blaženě a dojatě zářila. Jednou už viděla Čerta a Káču, však tomu bude čtrnáct let, ale tohle tehdy nedávali. Já sic nemám ráda moderní režii, myslila si, ale toto se mi líbí. Chtěla by to sdělit s paní Grossmannovou, ale ta se dívá nábožně na rampu a pokyvuje hlavou. Paní Grossmannová je totiž ohromná hudebnice.

Pan Kolman v sedmé řadě se chmuří. Tohle se nikdy nedělalo, to sem nepatří. Co dnes ti režiséři tropí s Dvořákem, to už přestává všechno, protestuje pan Kolman. A tak rychle se ta předehtra taky nikdy nehrála. To je neúcta k Dvořákovi, myslí si pohněvaně pan Kolman. Já o tom napíšu do novin, rozhoduje se. Nazvu to „Ruce pryč od našeho Dvořáka!“ nebo tak nějak.

A najednou poslední takty předehty. Pan kapelník si oddychl a přešel si šátkem zpocené čelo. (Co to dnes s tím publikem bylo?) Opona sebou trhla a počala se zvedat. Křepčící figurka na rampě se lekla, ohlédla se a s poděšeným zamlknutím zmizela za portálem dřív ještě, než se opona vytáhla. Paní Malá v první řadě křesel počala tleskat; ale pan Kolman v sedmé řadě ostře zasyčel, následkem čehož se publikum zarazilo a rozptýlený aplaus rozpačitě ustal. Záda pana kapelníka vyjadřovala čímsi nervózním v lopatkách zřejmou nespokojenost. Snad

jsem neměla při otevřené scéně tleskat, myslila si paní Malá, a proto zašeptala paní Grossmannové: „To bylo milé, že?“ „Rozkošné,“ vydechla paní Grossmannová; a paní Malá s úlevou vyňala ze sáčku bonbón. Snad si nikdo nevšiml, že jsem tleskala.

I pan Kolman se uklidnil. Nic dál už neporušilo důstojné provedení opery. Napíšu správě divadla, aby zadržela takové nepřístojnosti, řekl si, ale pak na to zapomněl.

„Dnes bylo divné publikum,“ bručel kapelník, když bylo po všem. „To bych rád věděl, čemu se tam smáli.“

„To víte, dnes je pondělí,“ děl primista. „Pondělní obecenstvo je vždycky nejhorší.“

A to bylo všecko.

Lidové noviny 26. 4. 1936

Paštika

Podpovídka

Co si mám dnes koupit, přemítal starostlivě pan Michl; zase nějakou uzeninu... Uzenina jde na pakostnici. Co takhle sýr a banány? Pravda, sýr jsem měl včera; jednostranná výživa, to taky nedělá dobře. A sýr, to je cítit v žaludku až do rána. Bože, to je hloupé, že člověk musí jíst.

„Pán už má objednáno?“ zeptal se znenadání prodavač za pultem, zatímco balil do papíru růžové plátky šunky. Pan Michl se lekl a polkl naprázdno. Pravda, musím si něco poručit. „Dejte mně třeba... paštiku,“ vyhrkl a v ústech se mu seběhly sliny. Paštika, ano, to je to pravé. „Paštiku,“ opakoval rozhodně.

„Paštičku prosím,“ šveholil prodavač. „Pražskou, s lanýži, játrovou, husí, štrasburskou –“

„Štrasburskou,“ rozhodl se pan Michl.

„A okurčičky?“

„A – ano, okurčičky,“ svolil pan Michl. „A housku.“ Rozhlédl se podnikavě po krámě, jako by hledal, co si ještě poručit.

„A co dál prosím?“ čekal prodavač. Pan Michl maličko potřásl hlavou, jako by chtěl říci: Ne, lituju, ale nemáte tu už nic pro mne, neračte se namáhat. „Nic,“ řekl. „Co to stojí?“

Trochu se lekl ceny, kterou mu prodavač řekl za tu červenou plechovku. Kristepane, to je drahota, přemítal cestou domů; bude to asi pravá štrasburská paštika. Namouduši, ještě nikdy jsem to nejedl; ale těch nekřesťanských peněz, co za to chtějí! Inu, co dělat; člověku se někdy zachce paštiky. A vždyť ji nemusím sníst celou najednou, utěšoval se pan Michl. Nechám si něco na zítřek; beztoho paštika je těžká do žaludku.

„To budeš koukat, Emane,“ hlásil pan Michl, když otvíral dveře svého domova, „co dnes nesu k večeři.“ Kocour Eman mávl ohonem a zamňoukal. „Aha,“ řekl pan Michl. „Ty bys taky chtěl paštiku, ty neřáde, vid’? Kdepak, to nejde. Paštika je drahé žrádlo, kamaráde, já sám

jsem to dosud nikdy nejedl. Štrasburská paštika, holenku, to je jenom pro labužníky; ale abys neřekl, dám ti čuchnout.“ Pan Michl si připravil talíř a otevřel trochu s obtížemi plechovku s paštikou; načež vyndal svůj večerník a s poněkud slavnostním pocitem zasedl k večeři. Kocour Eman vyskočil po svém zvyku na stůl, složil pečlivě pod sebe ocas a zatínal drápky předních paciček do ubrusu v rozkošnické netrpělivosti.

„Čuchnout ti dám,“ opakoval pan Michl, nabíraje na vidličku špetku paštiky. „Abys věděl, jak to voní. Na, tumáš.“ Eman stáhl vousy a opatrně, nedůvěřivě přičichl k paštice. Pan Michl se naježil. „Co, nevoní ti? Taková drahá paštika, ty mouro?“ Kocour se zašklebil a očichával paštiku dál s nakrčeným nosem.

Pan Michl se maličko znepokojil a čichl k paštice sám. „Vždyť voní dobře, Emane! Jen přivoň! Nádherná vůně, člověče.“ Eman přešlápl a zaťal drápky do ubrusu. „Chceš kousek?“ ptal se pan Michl. Kocour nervózně cukl ocasem a naznačil chraptivé mňouknutí.

„Co? Co je?“ vyhrkl pan Michl. „Chceš říci, že ta paštika není dobrá?“ Čichl k ní pozorně, ale nic necítil. Čertví, třeba ten kocour má lepší nos. On v paštikách bývá tenhle, jak se tomu říká, botulin. Strašný jed, pane. Nesmrdí to a nemá to špatnou chuť, a člověk se tím otráví. Pan Michl pocítil ohavný tlak někde u srdce. Chválabohu že jsem tu paštiku ještě nevzal do úst! Třeba ten kocour poznal čichem nebo instinktem, že té paštice něco je. Raději to nebudu jíst; ale když stála takové ukrutné peníze –

„Koukej, Emane,“ řekl pan Michl. „Já ti dám ochutnat. Je to ta nejjemnější a nejdražší paštika, pravá štrasburská, ale ať taky jednou zereš něco lepšího.“ Vzal z kouta kocourův talířek a naložil na něj kus paštiky. „Tak pocem, Emane!“

Eman skočil ze stolu, až to žuchlo, a mávaje ocasem šel pomalu k svému talířku, usedl na bobek a obezřele čichal k paštice. Nežere, řekl si pan Michl s hrůzou. Je špatná.

Kocour Eman potrhł ocasem a začal pomalu a decentně okusovat paštiku, jako by se jí trochu štítil. „Tak vidíš,“ vydechl pan Michl s úlevou, „že jí nic není!“

Kocour sežral paštiku a začal si tlapkou čistit vousy a hlavu. Pan Michl se na něj zpytavě díval. Tak vida, neotrávil se, nic mu není. „Nu, co ty,“ řekl mecenášsky. „Pochutnal sis, co? Ty se máš, neřáde!“ Nato uklidněn usedl ke stolu. Kdepak, člověče, taková drahá paštika, ta nemůže být špatná. Přivoněl k ní, mhouře labužnický oči. Nádherná vůně. Ale třeba se taková otrava botulinem neprojeví hned, napadlo ho na jednou. Za chvíli mohou přijít na Emanu křeče –

Pan Michl odstrčil talíř a šel se podívat do slovníku B, botulismus čili allantiasis... projeví se za čtyřicet až šestatřicet hodin (sakra!)... za těchto příznaků: ochrnutí očních svalů, zrakové poruchy, vyprahlost v krku, zardělé sliznice, nápadný nedostatek slin (pan Michl polkl mimovolně sliny), ochraptělost, zadržení moči a zácpa, v těžkých případech křeče, ochrnutí a smrt (děkuju pěkně!). Pan Michl jaksi ztratil chuť k jídlu; paštiku zavřel do skříně a pomalu žvýkal housku a okurky. Chudák Eman, řekl si; takové hloupé zvíře sežere zkaženou paštiku a pojde jako pes. Se srdcem plným lítosti zvedl kocoura a posadil si ho na klín. Eman počal horlivě příst, přimhuřuje blahem oči; a pan Michl seděl bez hnutí a hladil ho, ustaraně a smutně mrkaje na nepřečtené noviny.

Té noci vzal Eman do postele. Třeba tu už zítra nebude, tak ať se má dobře. A po celou noc nespál, sedaje chvílemi, aby sáhl na kocoura rukou. Ne, nic mu není. A nos má studený. Kocour Eman pokaždé začal příst téměř hlučně.

„Tak vidíš,“ řekl pan Michl ráno. „Dobrá byla ta paštika, že? Ale večer ji sním sám, abys věděl. Nemysli si, že tě budu po celý život krmit paštikami.“ Kocour Eman otevřel tlamičku něžným a chraptivým mňouknutím. „Ty,“ děl pan Michl ostře, „nechraptíš? Ukaž oči!“ Kocour se na něj díval nehnutými zlatými očima. Snad to není ochrnutí očních svalů, zarazil se pan Michl. Ochraptělost a vyprahlost v krku – ještě štěstí, že jsem tu paštiku nevzal do úst. A voněla tak krásně!

Když se pan Michl večer vrátil domů, zavrkal kocour Eman a otřel se mu dlouze o nohu. „Ty,“ řekl pan Michl, „není ti nic? Ukaž oči!“ Eman mávl ocasem a ukázal zlaté a černé oči. „Ještě nemáš vyhráno,“ kázal pan Michl. „Někdy to trvá třicet šest hodin, víš? A co, zácpu nemáš?“ Kocour Eman se mu znovu otřel o nohu a sladce, chraptivě mňoukl. Pan Michl dal na stůl paštiku a večerník. Eman skočil na stůl a přešlapoval, trháje drápky ubrus.

Pan Michl přivoněl k paštice; voní dobře, ale čertví, nějak jinak než včera. „Čuchni, Emane,“ řekl, „je ta paštika dobrá?“ Kocour přiblížil k paštice svůj krátký nos a podezíravě čichal. Pan Michl se polekal. Snad abych tu paštiku vyhodil, řekl si. Ten kocour cítí, že s ní něco je. Ne, já to jíst nebudu. To tak, abych se otrávil! Já ji vyhodím, a je to.

Pan Michl se vyklonil z okna, aby si vybral místo, kam hodit konzervu. Tamhle na sousední dvůr, co stojí ten akát. Škoda té paštiky, myslel si pan Michl, byla taková drahá... Pravá štrasburská. Nikdy jsem to nejedl. Možná že není zkažená, ale... Já to jíst nebudu; ale když jsem za to vyhodil tolik peněz... Chtěl bych to jednou jíst. Aspoň jednou v životě. Štrasburská paštika, pane, to je světová lahůdka. Škoda, bože, jaká škoda, říkal si pan Michl lítostivě. Tak zbůhdarma to vyhodit...

Pan Michl se obrátil. Kocour Eman seděl na stole a předl. Můj jediný přítel, cítil pan Michl dojatě. Namouduši, nerad bych ho ztratil. Ale vyhodit tu paštiku je škoda, stála hříšné peníze. Pravá štrasburská, člověče: je to na ní napsáno, koukej.

Kocour Eman něžně zavrnl.

Pan Michl popadl červenou konzervu a postavil ji mlčky na zem. Dělej si s tím, co chceš, potvoro. Sežer si to, nebo nech to; ale je škoda to vyhodit. Já sám jsem to nikdy nejedl. A co já, já se vám obejdu bez takových vzácností; dejte mně kus chleba, a nechci nic lepšího. Nač bych musel já jíst takovou drahou paštiku! Ale vyhodit ji, to by byl hřích. Hrozně peníze stojí, kamaráde. Vyhodit, to se nedělá.

Kocour Eman skočil ze stolu a šel si čichnout k paštice. Zkoumal ji dlouho, a pak ji váhavě sežral.

„Tak vidíš,“ bručel pan Michl. „Žádný kocour na světě se nemá jako ty. Někdo má na světě štěstí. Já, vidíš, já takové štěstí nemám.“

A té noci pětkrát vstal, aby sáhl na Emanu. Kocour předl, až se zalykal.

* * *

Od té doby se pan Michl někdy zle utrhl na svého kocoura. „Kuš,“ říkal mu vyčítavě, „tys mně sežral mou paštiku!“

Lidové noviny 3. 5. 1936

Organizujme se

Podpovídka

Pan Lederer se šoural parkem, oddávaje se svým starostem; a tam se s tím člověkem seznámil. Nebylo na něm nic zvláštního, leda to, že krmil vrabce; bylo jich kolem něho celé hejno, divže mu do kapes nelezli. Pan Lederer se na to díval se zálibou. Tak vida, myslil si, přec jen jsou ještě hodní lidé na světě. A tu se ten člověk plaše ohlédl a kvapně odcházel.

Po chvíli jej pan Lederer našel, jak sedí na lavičce; a protože krom svých starostí neměl zrovna co jiného dělat, sedl si na lavičku vedle něho. Člověk ho s nedůvěrou přeměřil očima a trochu odsedl.

„Tak vy máte rád vrabce,“ ozval se pan Lederer po chvíli.

„Nemám,“ řekl člověk zamračeně.

„Ne?“

„Ne. A vůbec,“ rozkřikl se člověk popuzeně, „nemohu ptáky ani cítit, abyste věděl. Tak.“

„Já jen proto, že jste je krmil,“ mínil pan Lederer.

„Nekrmil. To... to jsem jen vyhazoval z kapes drobečky. Rozumíte, já ptáky zásadně nekrmím. Ať se živí sami, potvory! Co mně je po nich?“

„A tak,“ bručel pan Lederer zklamaně a nevěděl, co dál říci.

Člověk zatím něco potichu přemílal v pyscích. „Tak vy jste člen Spolku pro krmení vrabců, co?“ vyhrkl najednou.

„Nejsem,“ bránil se pan Lederer.

„Tedy jste ze Spolku pro ochranu zpěvavého ptactva!“

„Taky ne.“

„Člověče, tak z kterého vy jste spolku?“ podivil se neznámý muž.

„Ze žádného,“ řekl pan Lederer. „Totiž... v jednom pohřebním spolku jsem. Izraelský pohřební spolek.“

„Aha,“ bručel člověk podezíravě. „Ale já se nechci dát pohřbít. A krom toho jsem katolík, abyste věděl. A ptáky nekrmím. A dakla²³ už taky nemám.“

„Já mám doma griffonka,“ sděloval pan Lederer. „Takový chlupatý neřád.“

„Tak to se musíte stát členem Spolku pro pěstování chlupatých psů,“ prohlásil člověk rozhodně.

„Proč?“

„Tak. Přijdou na vás a už tam budete. Já jsem jednou dostal kanára a do tří dnů jsem se stal členem Spolku pro chov harcových kanárů na Horním Novém Městě. Prý se my chovatelé kanárů musíme organizovat, a tak. To máte našup. Já jsem měl před šesti lety dakla; dal jsem ho za měsíc pryč, ale ještě pořád musím být členem Spolku pro pěstění čistokrevných loveckých psů. Každý rok vám pošlou složenku a členskou legitimaci. Co má člověk dělat,“ brumlal muž melancholicky. „Já jsem v devatenácti spolcích.“

„To je hodně,“ usoudil pan Lederer.

„Je. Jeden můj kolega je v třiadvaceti; ale on se zajímá o mír a fotografuje. Odpuště, já jsem myslel, že jste z nějakého spolku pro podporu ptáků. Jednou jsem například dal na ulici šesták slepému, a do půl roku jsem se stal členem sedmi dobročinných spolků. „Znajíce vaše dobročinné srdce obracíme se na vás,“ a tak. Ale ještě horší je, když máte ušlechtilé smýšlení. Na ušlechtilé smýšlení je hrůza spolků, pane. A když se někde narodíte, tak to máte hned Spolek rodáků, Krajský spolek, Východočeský spolek a kdeco. Já to mám někde napsané, ve kterých spolcích jsem,“ řekl člověk hledaje po kapsách. „Já nevím, ale mělo by to mít nějakou hranici. Víte, aby člověk nemusil být v tolika spolcích. Na to by měla být nějaká ochrana nebo zákon. Například že nikdo nesmí být nucen, aby byl ve víc než dvanácti spolcích.“

„To je těžké,“ mínil pan Lederer. „Zákonem by to asi spravit nešlo; ona je u nás tahleta, jak se tomu říká, spolčovací svoboda...“

²³ Jezevčík. Pozn. red.

„Pěkná svoboda,“ děl člověk hořce. „Nemůžete dělat nic, aby na to nebyl nějaký spolek. Já říkám, mělo by se to nějak organizovat. Měli by se dát dohromady všichni, kdo už těch spolků mají dost, a prosadit, aby byla snížena ta spolková povinnost. Dvanáct spolků by mohlo stačit, ne? Já myslím, že by se to dalo zorganizovat...“

„Jak?“

„To by se na to musil zarazit nový spolek,“ děl člověk zahloubaně. „Já myslím, že by se do něho dala spousta lidí. Měli bychom se zkrátka zorganizovat... Udělat na to takový agilní spolek nebo ligu... a založit spolkový orgán, aby hájil zájmy členů postižených nadměrnými členskými povinnostmi. Zkrátka pořádný spolek na to založit, pane!“

Lidové noviny 10. 5. 1936

Bajky

Farao

Vyvraždění pacholátek izraelských? Pouhé administrativní opatření.

Perská zpráva z Thermopyl

Včera se k našim praporům připojil hrdinný řecký bojovník Efiates.

Zpráva hlavního štábu Herodesova

Naše pluky dobyly skvělého vítězství nad nemluvnátky betlémskými.

Alexandr Veliký

Můj cíl je splněn. Učinil jsem pro všechny časy Indii součástí Makedonie.

Vítězná zpráva

Podrobili jsme si dvacet tisíc padlých nepřátel a několik zrádců.

Na troskách

Tak, a nyní je obnoven Mír.

Attila

Já také chci mír, ale hunský.

Chán

Jen je vybijte! Já se chci vyhlásit za jejich císaře.

Na bojišti

Hle, náš národ vyrostl o tři tisíce padlých nepřátel!

Conquistador

Ti zbabělci bojují luky a šípy proti našim kanónům!

Vojevůdce

Použijte zbraní jenom proti těm, kteří se brání, a ovšem i proti těm, kteří se nebrání.

Poražený

Utekł jsem, abych zabránil dalšímu krveprolití.

Zpráva

Na svém postupu jsme spálili několik dalších vesnic. Zbytky obyvatel připravily našemu vojsku nadšené uvítání.

Válka o kolonie

Počkejte, vy špinaví divoši, až budete našimi věrnými a šťastnými poddanými!

Imperialista

Rovnováha sil, to je, když my máme převahu.

Neutrál

Co to je neutralita? Vydělávat na válce, kterou vedou jiní.

Diplomacie

My sice odsuzujeme násilí, ale jsme ochotni dodávat zbraně.

Kolonizace

A nyní budeme otecky pečovat o ty, co zbyli.

Mars

... Zákaz útočných válek? Ještě štěstí, že zůstanou obranné války a trestné výpravy.

Válečný pomník

Zde odpočívá Neznámý Soumar.

Zpráva z bojiště

Náš hrdinný plynový útok obrátil hordy domorodců na zbabělý útěk.

Mír

Nyní se zas můžeme pokojně věnovat dalšímu zbrojení.

Pokrok

My ty divochy brzo zcivilizujeme; už poznali termit a yperit.

Smrt

Vy blázni, to je Moje vítězství!

Lidové noviny 17. 5. 1936

Stěhovací podnik

Podpovídka

– pravda, ještě nevím, jak to technicky provést; ale technické řešení se vždycky najde, je-li tu dobrá idea, která slibuje slušný výnos. A moje idea, pane, vynese báječné peníze, jen co mi někdo pomůže najít nějaké ty praktické detaily, aby se dala bezvadně uvést v činnost. A to už se, jak říkám, poddá samo.

Jak bych vám to názorně řekl – Koukejte se: třeba se vám nelíbí v ulici, kde bydlíte; možná že tam smrdí čokoládovna nebo je tam moc hluku a vy nemůžete spát nebo tam vůbec panuje pohoršení, já nevím; zkrátka si jednou řeknete, že to pro vás není. Co v takovém pádu uděláte? Vyberete si byt v jiné ulici, zavoláte stěhovací vůz a přestěhujete se do nového bytu, ne? Docela jednoduché. Každá dobrá myšlenka, pane, je v podstatě ohromně prostá.

A teď si řekněte, že se vám nebo někomu jinému nelíbí v tomhle století. Jsou takoví lidé, kteří mají rádi klid a pokoj; jsou lidé, kterým se obrací žaludek, když denně čtou v novinách o tom, že je nebo bude válka, že tamhle někoho popravují nebo onde že se navzájem pobilo pár set nebo pár tisíc lidí. To jsou nervy, pane; někdo to nesnese. Někdo nemá rád, když se každý den ve světě semele něco násilného, a myslí si, jak já k tomu přijdu, abych se na to díval; já jsem tuhle zcivilizovaný, mírný a rodinný člověk, děti mám a chtěl bych, aby nerostly v takovém divném a roz..., jak bych to řekl, rozvráceném a nebezpečném světě, no ne? Pane, takových lidí je moc; a když se to tak vezme, tak opravdu dnes nemá člověk nic jistého: ani život ani postavení ani peníze, ba ani tu rodinu ne; co platno, dřív bývalo na světě přece jen víc jistoty. Zkrátka jsou takoví solidové, kterým se ta dnešní doba nechce líbit; a někteří jsou z toho už tak otráveni a nešťastní, jako by musili žít v moc špatné a rabiátské ulici, kam raději nestrčit ani nos. Jakáz pomoc, nedá se nic dělat; ale život je to k utečení.

A tu přijdu já, pane, a vtisknu takovému člověku do ruky prospekt svého podniku: Nelíbí se vám ve 20. století? Pak se obraťte na mne! Přestěhuju vás do kteréhokoliv minulého věku ve svých stěhovacích, zvláště k tomu účelu zařízených vozech! Žádný výlet, nýbrž trvalé přesídlení! Vyberte si století, ve kterém by se vám lépe žilo, a já vás tam svými kvalifikovanými silami rychle, levně a bezpečně dopravím i s vaší rodinou a jiným zařízením! Moje vozy vás mohou odstěhovat kamkoliv v okruhu tří set let; ale připravujeme vozy, jejichž akční radius hravě překročí dvě až tři tisíciletí. Za každý ujetý rok připadá na jeden kilogram nákladu taxa tolika a tolika korun –

Kolik to bude stát, to zatím nevím; já totiž ještě nemám ty vozy, které se mohou pohybovat v čase; ale žádná starost, to už se najde; stačí vzít do ruky tužku a spočítat, kolik se na tom dá vydělat. Až na ty pitomé vehikle mám už celou organizaci dobře promyšlenou. Například přijde ke mně pán, a že by se chtěl někam odstěhovat z tohohle zatraceného století; že už má po krk, povídá, po krk plynové války, zbrojení, bolševictví, fašismu a vůbec toho celého pokroku. Já ho nechám nadávat, pane, a pak mu ukážu: Račte si vybrat, pane; tady máte prospekty různých století. Třeba tuhle: devatenácté století. Vzdělaná doba, mírný útlak, slušně vedené války menšího rozsahu; znamenitý rozkvět věd, hojná příležitost k hospodářskému rozmachu; doporučujeme zejména takzvanou Bachovu éru pro její hluboký klid a dosti humánní zacházení s lidmi. Nebo osmnácté století, vhodné zvláště pro zájemce o duchovní hodnoty a svobodu myšlení; doporučuje se zejména P.T. myslitelů, a intelektuálům. Nebo prosím, tady se račte podívat na šesté století po Kristu; pravda, tehdy řádili Hunové, ale bylo možno se ukrýt v hloubi lesů; idylický život, vzduch bohatý ozónem, rybolov a jiné sporty. Nebo takzvané pronásledování křesťanů, věk poměrně velmi civilizovaný; útulné katakomby, značná náboženská i jiná tolerance, žádné koncentrační tábory a tak dále. Zkrátka, to bych se divil, kdyby si takový člověk 20. století nevybral některý jiný věk, kde by se mu žilo volněji a lidštěji; a kdyby mně neřekl: Pane, když mi slevíte, odstěhuju se raději až do starší kamenné doby. Ale já řeknu: Lituju, my máme pevné ce-

ny; račte se podívat, co tady je objednávek pro přesídlení do pravěku; tam vozíme své vážené klienty jenom hromadně a můžeme vzít pouze dvanáct liber zavazadel na hlavu; jinak prosím nelze vyhovět poptávce. Nejbližší volné místo máme až v transportu, který vyjíždí do starší kamenné doby třináctého příštího března; chcete-li, abychom vám už teď zajistili místo –

Což o to, pane: bude to skvělý obchod; začal bych hned asi s třiceti stěhovacími vozy a šesti lidovými autobusy pro hromadný převoz. Nic mi do podniku nechybí než jenom ty vozy, co by se pohybovaly v čase; ale ty už někdo vynalezne; vždyť to dnes nebo zítra bude, abych tak řekl, pro náš vzdělaný svět životní nutnost!

Lidové noviny 25. 10. 1936

První host

Podpovídka

– ono se řekne společenský život, ale já vám řeknu, pořád ještě to nemá dobrou organizaci. Člověk si může vypůjčit frak nebo smokink; může si vypůjčit sklepníky, pianisty, ba i tyhle, jak se říká, panské k nakousnutí, dokonce i se zástěrkou, může si objednat domů celou večeři pro hosty až do poslední houstičky i s mísami a se vším všudy. Ono se už udělalo dost pro pozvednutí společenského života, ale ještě pořád jsou mezery, pane. Abych tak řekl, přímo palčivé mezery.

Tak třeba jste někam pozván na čaj, na recepci nebo na něco takového; zazvoníte u dveří v nejlepší náladě, a v předsíni najednou shledáte, že tam ještě nevisí žádný kabát a klobouk. Hrozný pocit, pane. Člověk by nejraději utekl nebo řekl, že zapomněl doma kapesník a že se za chvilku vrátí, ale ono to už nejde; aby se nezdálo, že vás to přivedlo z konceptu, podíváte se hlasitě: „To jsem tady první?“ A ta holka v bílé zástěrce udělá pukrle a zachichtne se: „Ano prosím.“ A už jste v tom; už padnete do rukou hostitelům a mumláte rozpačitě, že jste snad přišel trochu brzo, že se vám předbíhají hodinky, nebo co; kdežto oni vás až příliš horlivě ujišťují, že je to naopak těší a že někdo musí být první. To je ovšem pravda; ale to ještě neznamená, že zrovna vy musíte být ten někdo, nemám pravdu? Nic naplat, první host vždycky připadá sám sobě trochu hloupě a trapně; jako by to pozvání pokládal za přílišnou čest, jako by se nějak nápadně vtíral či co, – prostě nedůstojná situace; a jako z udělání uplyne hodně dlouhá chvíle, než se objeví druhý host, – ti další, potvory, už se hrnou proudem. A tak přešlapujete před hostiteli, nevíte, co povídat (protože jsou roztržití čekáním), a raději byste se viděl bůhví kde. Zkrátka jste jako opařený a toho dne už ničím nenapravíte svou porouchanou sebeúctu.

A teď si představte, co takových čajů, večeří a vůbec společností za sezónu je a že pokaždé nějaký smolař, který za to nemůže, musí dělat truchlivou figuru prvního hosta. To se nedá ani spočítat, pane, co lidí

tím je za sezónu potrefeno. A tak mě napadlo, že by se tomu měla nějak udělat přítrž. Například bych zařídil půjčovnu prvních hostů z povolání. Stačilo by zatelefonovat, a já bych poslal na místo činu čtvrt hodiny před začátkem svého člověka, aby tam byl jako první host; za to by dostal dvacet korun a jídlo. To se rozumí, musel by mít slušné šaty, vzdělání a vůbec odborný výcvik. Za dvacet korun by byl obyčejný student nebo starý, tichý a jemný penzista; sportovec by byl ovšem dražší, řekněme za padesát korun; distingovaný cizinec nebo ruský kníže by stál asi šedesát kaček. Můj první host z povolání by byl na místě dřív, než by mohl přijít jiný první host; stál by s hostiteli, dokud by se nedostavil další host, potom by snědl nějaký obložený chlebiček a diskrétně by se ztratil. Říkám vám, ledaskdo by přitom udělal své štěstí; seznámí se s lepšími lidmi, a to víte, když lidé někoho znají ze společnosti – Zkrátka věc má i svou sociální stránku, pane; šla by zařídit bez velkých investic... stačila by malá kancelář a telefon...

Lidové noviny 15. 11. 1936

Bajky o válce občanské

Občanská válka

Hurá! Ve jménu národa vyhladíme sebe samy!

Triumf

Tři sta tisíc pobitých politických odpůrců? Pane, to už je krásný národní úspěch!

Národní úspěch

Naše statečné cizinecké legie porazily na hlavu zbabělé hordy našich domácích nepřátel.

List z dějin

– – za cizí peníze a cizími vojáky byla uhájena národní čest.

Autarkie

Neprolévejte svou krev proti cizákům! Válčete doma!

Nová mapa

Napište přes celou mapu: Zde leží podlí zrádcové národa.

Národ

Národ jsou jenom ti, kdo bojují pod naším komandem.

Uznání

Vojáci, učinili jste vše, co jste mohli, pro velikost svého národa. Už ho zbývá jen polovina.

Před bitvou

Vojáci, střílejte do svých bratří. Vlast se na vás dívá.

Dobyvatel moci

Ať jsou to trosky, jen když budou mé.

Situační zpráva

Naše vítězství není ještě úplné. Většina našich občanů není dosud pobita.

Zpráva z bojiště

Naše děla úspěšně obrátila v trosky naše hlavní město.

Otázka práva

Legální vláda je ta, která má dělostřeleckou převahu.

Dobrá trefa

– – podařilo se zapálit jednu nemocnici.

Ordre du jour²⁴

Jen řežte! Do vlastního masa se treťí vždycky.

²⁴ Pořad dne, program jednání. *Pozn. red.*

Vojenská poučka

Porazit nepřítele, to znamená přinutit ho, aby byl mrtev.

Výzva k obleženým

Váš boj je marný. Vyzývám vás, abyste se raději nechali od nás popravit.

Vyhraná bitva

Naše čty dobyly skvělého vítězství nad třemi sty popravenými.

Generál

Chválabohu, tady nám aspoň nepřekáží žádné mezinárodní právo.

Velitel

Zákony lidskosti? To je zasahování do našich vnitřních záležitostí!

Satan

Tomuhle já říkám válka!

Smrt

Jsem docela spokojena. Tady se aspoň nedělají zajatci.

La muerte^{[25](#)}

Já taky pracuju pro národ.

²⁵ Smrt. Pozn. red.

Poslední výstřel

Dobře mířenou ranou se sesul celý vesmír na hlavy našich domácích nepřátel.

Lidové noviny 22. 11. 1936

Bajky

Občan

Zatracená vláda! Už zase mně nehoří doutník!

Kverulant

Jak já k tomu přijdu, že už jsem se zase přepil?

Pekař

Říkám, zdrazit všechny housky a všechno ostatní zlevnit; a bylo by po krizi.

Zaměstnavatel

... naše práce je společná; my všichni, vy i já, pracujeme pro můj podnik.

Mluvčí

Ve jménu stavovské cti protestujeme proti všemu, co nás poškozuje hmotně.

Žebrák

Říkám, měly by se zrušit všechny dobročinné sbírky.

Místní občan

Skandál! Jak k tomu přijdou naši chudí, aby tady neměl co jíst ještě žeb-rák z jiného okresu!

Najedený

Ono s tou bídou na světě se hrozně přepíná. Není to tak zlé.

Starý pamětník

To už jsem říkal před padesáti lety, že se řítíme do propasti!

Penzista

Koukám, že to jde s tím světem ke konci.

Novinář

Nežil jsem nadarmo... Například jen co nenávisti se mi podařilo vyvolat!

Anonym

Člověk má svou čest. Pod svým jménem bych to nepsal.

Literát

Copak nestačí, že já píšu knihy?

Čtenář

Už celý týden žádná světová katastrofa! Tak nač člověk ty noviny bere?

Noviny

Pravda je jen to, co je v zájmu naší strany.

V redakci

Tady je zpráva, že se našel lék proti dýmějovému moru. Nevíte, je naše partaj pro mor, nebo proti?

Diplomacie

Díkybohu, smlouva je uzavřena; teď jen musíme vymyslet, jak ji budeme porušovat.

Mezinárodní právo

Co nejde udělat legálně, dá se udělat z důvodů prestižních.

Gangster

Hlavní pravidlo: být ten, kdo střílí první.

Diplomat

Mezinárodní právo? To je vždycky to, co porušují ti druzí.

Pohřební ústav

Náš národ upadá. Nemáme velkých mužů... Takovou dobu už nebyl žádný slavný funus!

Patriot

Ten že by bojoval za vlast? Vždyť nic nemá!

Vůdce

Dík usilovné propagandě rozhodl Bůh, abych vedl svůj národ.

Vladař

Dal jsem zářivý příklad lásky k vlasti: nechal jsem za ni padnout tři sta tisíc lidí.

Lidové noviny 10. 1. 1937

Návrh

Podpovídka

Slavné ministerstvo financí,

byl jsem přede dvěma lety dán do penze po třiceti pěti letech věrné a svědomité služby jako berní exekutor. Za ta léta jsem nasbíral hojně zkušenosti a mohu říci, že ovládám svůj obor lépe než většina finančních odborníků; zejména jsem učinil zkušenost, že skoro všichni lidé, které jsem poznal, platí své daně neradi, neochotně, ba i se zřejmou nechutí, což dávají dosti zřetelně najevo jednak vůči berním orgánům, jednak mezi sebou (například v soukromém hovoru, v hospodě, v rozmlouvách se zákazníky apod.). Často jsem je slyšel vyjadřovat se v tom smyslu, že člověk platí jako mourovatý a neví nač; nebo že „na tohle jdou naše peníze“, ale nato, aby se v našem okrese spravily cesty, peníze nejsou, a tak podobně. Soudím tedy, že jedna z příčin, proč normální poplatník platí daně nerad, je v tom, že si nedovede představit, nač slavný erár použije jeho těžce vydělaných grošů; nemá jaksi důvěry, že budou obráceny k obecnému prospěchu a na účely, se kterými by on sám souhlasil.

Podle svých zkušeností a na základě dlouhého přemýšlení jsem dospěl k názoru, že tomuto stavu věcí by nebylo těžko čeliti. Představuji si to tak, že by každý poplatník dostal přímo na daňovém výměru sdělení, nač bude použito daní jím zaplacených, například asi takto: „Částka od vás vybraná bude vyplacena panu Josefu Vrabcovi, školníku ve vašem městě, jako jeho služné za září, říjen a listopad.“ „Z daní vámi zaplacených bude upraveno sedm metrů státní silnice v kilometru 451.“ „Tato částka bude vyplacena jako penze panu Adolfu Kopeckému, poštovnímu řediteli v. v., bytem tam a tam.“ „Vašich daní bude použito k nákupu nových světlometů pro protiletadlový pluk ten a ten.“ A tak dále.

Výhody tohoto nového způsobu zdanění by byly tyto:

1. Poplatník by věděl, nač jdou jeho daně, což by ho uspokojilo a překonalo jeho přirozený odpor k radostnému placení daní.

2. Vzbudilo by to v něm živý zájem o ten obor veřejné služby, respektive potřeby, na kterou bude jeho peněz použito.

Konkrétně řečeno, v případech, které jsem nahoře uvedl, by se normální poplatník šel podívat, jak pan Josef Vrabec, školník na místní měšťance, plní svou povinnost; má-li na chodbách zameteno, zvoní-li včas, nežije-li nad své poměry a chová-li se vůbec tak, jak jest od školníka, odpovědného za naši mládež, očekávati. Item²⁶ šel by se přesvědčit, jak se zřizuje kilometr 451 na státní silnici, neděje-li se tam nějaká zlodějna a je-li vůbec jeho silniční úsek v dokonalém pořádku. Item navštívil by pana Adolfa Kopeckého, poštovního ředitele v. v., aby se podíval, zda starému pánovi nic nechybí, nechodí-li příliš často do hospody a podobně; případně by ho pozval na neděli k obědu, cítě k němu jakýsi osobní vztah. Item zvýšil by se jeho zájem o světlomety a vojenské věci vůbec, jelikož by je považoval za svou osobní zásluhu. „Copak naše armáda,“ říkal by, „ta má nějaké světlomety! Já na ně platím, tak to vím.“

Račiž ministerstvo financí uvážit, jak by tímto prostinkým způsobem nabyl poplatník důvěry k tomu, co se za jeho daň pořizuje; jak by sám kontroloval správné použití svých peněz; jak by stoupl jeho zájem o různé obory veřejné správy, zejména kdyby každý rok bylo jeho daní použito na jiný účel. Už předem by se takový poplatník těšil, nač letos půjdou jeho peníze, jak na to dohlídne, aby se za ně dělala pořádná práce, a jak případně upozorní na různé nepřístojnosti školníka Josefa Vrabce nebo cestáře, který nemá kilometr 451 uklizený jako pokojíček. Ba mnozí by udávali berním správám větší příjmy, než opravdu mají, jen proto, aby jim za jejich daně byl přikázán úředník vyšší kategorie. A pro leckoho by bylo věcí ctižádosti, aby vystoupili aspoň do třídy poplatníků radovské gáže. Mnohý mladší úředník by byl pozván do rodiny svého poplatníka a seznámil by se s jeho dceruškou; vůbec mezi úřady a poplatnictvem by se navázaly úzké osobní styky, jež by byly na prospěch oběma stranám. Lze si představit, jak by byl drobný poplat-

²⁶ Rovněž, dále, kromě toho (používá se u výčtu). *Pozn. red.*

ník hrd, kdyby dostal vyrozumění, že jeho skrovných korunek bude použito na sanaci nějaké banky! Nebo jak by byla mile překvapena správní rada Měšťanského pivovaru v Plzni, kdyby jí bylo ohlášeno, že z daní pivovaru vyměřených budou alimentovány státní ceny pro poezii a literaturu! Nelze ani domyslet, jak by za těchto okolností bylo oživeno placení daní; místo nemilé povinnosti stalo by se přímo dobrodružstvím, jež by skýtalo poplatníkovi stále nový osobní zájem a nevyčerpatelný zdroj různého potěšení.

Pročež račiž slavný erár vzíti v úvahu tento beznáročný podnět svého skromného a oddaného služebníka N. N.

Lidové noviny 21. 2. 1937

Spolek věřitelů barona Biháryho

Podpovídka

Tak zas nám odešel jeden náš člen, starý Pollitzer, víte, co prodával psací stroje, dej mu bůh věčnou slávu; pravda, bylo mu už něco přes osmdesát let, ale ještě tu mohl dlouho být; chudák, chodil tak rád na ty naše úterky. Kdybychom mohli tušit, že nás tak brzy opustí, byli bychom ho zvolili za našeho předsedu, ne že by byl z těch větších věřitelů, on měl za panem baronem jenom pár tisíc, ale aby měl starý pán radost. To se zas musí nechat, mezi námi je dobrá vůle, pane, jako v málokterém spolku. Inu, teď už se to nedá spravit; ale věnec jsme mu dali na rakev, radost se podívat.

Jakýže to je spolek? To máte tak: Žil v Praze nějaký pan baron Biháry, takový veliký a urozený člověk, vlasy jako havran a oči – no, ženské se za ním jen bláznily. Měl v Bubenči najatou vilu, dvě auta, a co se týče milenek, tak jenom podle účtů jich bylo sedm; marná sláva, byl to kavalír, ten pan baron. Měl mít velkostatek na Slovensku, lesní panství tamhle někde u Jasiny, nějakou celulózku, sklárnu a navrtaný petrolej kdesi u Antalovců; zkrátka báječný majetek. Nemáte ponětí, co na to potřeboval traktorů, mašin, kancelářských zařízení, šeků, psacích strojů, šperků a kytic; pravda, takový majetek má hroznou režií, ale pan baron se taky uměl ukázat; všechno dělal ve velkém – člověk by na něm zrovna oči nechal. Ono se pak ukázalo, že celulózka není, petrolej není, lesní panství není a velkostatek taky ne; byla jenom sklárna, ale stroje z ní pan baron už dávno prodal; a taky se ukázalo, že pan baron Biháry není žádný baron, ale nějaký Chaim Roth tamhle z Perečina. Mělo se na něho udělat udání jako pro podvod a takové věci, ale když se sešlo pár jeho věřitelů, tak viděli, že by si na něm mnoho nevyžalovali; něco těch koberců a voňavek, co měl ve vile, by nikoho nevytrhlo, to dá rozum. Když pana barona zavřou, tak přijdeme o všechno, řekli si ti věřitelé; ale třeba jednou, pacholek mizerná, přijde nějak k penězům; gauner on je, hubu má jako šlejiř a vystupovat umí jako kníže; může se nám bohatě

oženit nebo co – zkrátka v takovém pádu by nám mohl zaplatit aspoň něco; jenom ho nesmíme zničit, nebo své peníze už nikdy neuvidíme. A tak se všechny žaloby odvolaly a udělal se spolek věřitelů; bylo nás asi sto sedmdesát – ono vám to bylo jako tihle rotariáni, od každého povolání někdo: obchodníci s auty, vrchní sklepníci, bankéři, krejčí, klenotníci, květináři, jeden stavitel, jeden koňář, parfumerie, švadlena, pár advokátů, nějaká kurva a kdekdo, dohromady asi za šestnáct nebo sedmnáct miliónů; a teď jsme se scházeli a radili, jak pana barona zachránit, aby to s ním neprasklo. Museli jsme ho držet nad vodou, aby mohl semhle tamhle zkusit své štěstí, a přitom dávat pozor, aby něco nespískal, po čem by ho zabásli; jednou jsme ho na den ztratili z očí, a už nám zaválel nějaký podvod a my jsme to museli potichu vyrovnat. – Jo, pane, to byly napínavé doby! On byl pan baron zrovna posedlý po kartách, a jen falešně hrát a jen falešně hrát. Nebo se chtěl dát na špionáž, to prý nese báječné peníze. Pořád ho někdo z nás musel hlídat – ale to se musí nechat, pan baron byl ukrutně milý společník; vždycky nás skvěle pohostil a pak řekl, zaplaťte to a napište mi to na účet. Co platno, jakživi jsme toho tolik neužili jako tehdy s panem baronem. A taky jsme si na sebe zvykli a tuze dobře jsme si všichni rozuměli: samí takoví starší, rozšafní, zkušené lidi, kteří by jenom chtěli vidět své peníze, co měli za panem baronem.

A pak nám pan baron zmizel. Prý utekl do Ameriky, do Hollywoodu nebo kam. Copak ten, ten se neztratí a možná že jednou udělá ohromné peníze; kdopak ví, třeba se nám po letech vrátí. Jenže, víte, my věřitelé jsme si na sebe opravdu zvykli; pan baron nám sic ukrutně chyběl a ty peníze taky, ale ještě víc by nám chybělo, kdybychom se přestali jednou týdně scházet. My jsme si vždycky tak pěkně popovídali o těchhle hospodářských věcech, to víte, co je dnes těch trampot a šikán, a taky už není v kšeftě ta solidnost, jako bývala dřív; taky jsme si vyměňovali zkušenosti z různých branží. Kdepak jinde by se našinec dostal k tomu, aby slyšel, jak to vypadá v automobilech nebo v květinářství; ale u nás, v tom našem spolku, jsou všechny ty branže, jak se říká, jako na jedné lodi. A tak jsme si řekli, vem to nešť, našeho pana barona vzal čert, ale

my tuhle jsme se jednou našli a budeme k sobě držet dál, a basta. No, tak my se každého úterka scházíme dál, už po deset let; vždycky si vzpomeneme na našeho pana barona, jak on se, chudák, v té Americe potlouká, a pak mluvíme o těch zlých časech, člověk si aspoň uleví, i o všelijakých nemocech si můžeme pohovořit. Ba, už asi dvanáct z nás je na pravdě boží. Starý pan Pollitzer nám teď bude tuze chybět. Škoda že jste nikdy nepotkal pana barona Biháryho; to vám byl takový šarmantní pán, a vy byste aspoň mohl chodit do našeho spolku.

Almanach Kmene, Jaro 1937

Tonda

Podpovídka

S tím Tondou, to bylo tak. Jednou přišla naše tetička, jako sestra mé ženy, abych jí prý v něčem poradil. Myslím, že to bylo skrz koně. Chtěla koupit do hospodářství koně, a tak povídá, vy, švagře, znáte jako železničář hromadu lidí a i ty handlíře, co jezdí na trhy, tak kdybyste se jako poptal po nějakém šikovném koni. Povídáme sem a tam hlavně o hospodářství, a já koukám, teta má něčeho plnou tašku. To bude hádám husička. Frantíku, budeš mít v neděli k obědu husu, myslím si. Domluvili jsme se s tetou, ale já pořád myslím na tu husu; ta by hádám mohla mít svých osm liber, i nějaké sádlo se vypeče – Copak teta, to je moudrá ženská. A ona pak povídá, tady jsem vám, švagře, za vaši pomoc něco přinesla. A tahá to z tašky. A ono vám to začalo kvičet, až jsem samým lekem vyskočil jako janek. Koukám, živé sele, a ječí to, jako by to na nože bral. Moc pěkné selátko, to se musí nechat. Copak naše teta, to je taková prostá osoba; ono se řekne konduktér, ale taková venkovská ženská v něm vidí ouřad. Konduktér si může na lidi otvírat hubu a posílat je sem a tam, až je jim z toho horko; no zkrátka ouřad. A tak si chudák teta myslela, že se musí kdoví jak ukázat; taky si mě považuje, to je pravda, a naše děti má ráda jako své vlastní – Říkám vám, takovéhle sele přinesla. Tumáte, švagře, to je od naší prasnice.

To víte, když to začalo kvičet, přiběhla hned žena a děti – no, radost velická. Kluk to chytil za ocásek a nemohl se nabažit toho, jak to vřískalo. Andula to vzala do klína a chovala to jako dítě; sele se utišilo, začalo spokojeně chrochtat a usnulo, a ta holka vám seděla jako socha, sele zabalené v zástěře, a měla najednou takové vyjevené a svaté oči – Já to ani nemůžu pochopit, kde se v takové malé křivochcalce nabere tolik mateřství. Tak já povídám, nic naplat, děti, musíme vyklidit dřevník a udělat z něho chlívěk pro Tonička. Já nevím, proč jsem tomu seleti

řekl zrovna Toníček; ale to jméno mu už zůstalo, dokud žilo u nás. Jenom, pravda, když to mělo přes deset kilo, začalo se mu říkat Toník, a potom už to byl Tonda. Náš Tonda. To by člověk nevěřil, jak rychle takové čuně roste. Až bude mít svých sedmdesát kil, počítal jsem, bude zabijačka; něco se sní, něco vyškvaří na sádlo a nějaký šrůtek se pěkně vyudí na zimu. Tak jsme to krmili a pěstovali a po celé léto jsme se těšili na tu zabijačku; a Tonda, ten za námi chodil až do sednice a drbat se nechal, já říkám, jenom mluvit. Nikdo ať mně nepovídá, že prase je hloupé zvíře.

A jednou kolem Vánoc povídám, ženo, tak už bych mohl zavolat řezníka.

„Proč?“ povídá žena.

„Inu, aby zapíchl Tondou.“

Žena se na mne jen tak překvapeně podívala; a já jsem sám cítil, že to znělo nějak divně. „Aby zabil to prase,“ řekl jsem honem.

„Tondou?“ povídá žena a pořád se tak divně dívala.

„Vždyť jsme ho proto chovali, ne?“ já řku na to.

„Tak jsme mu neměli dávat křesťanské jméno,“ vyjekla žena. „Já bych to ani nemohla vzít do úst. Představ si, jitřnici z Tondy. Nebo sníst Tondovo ucho. To ode mne nemůžeš chtít. A od dětí taky ne. Člověk by si připadal s odpuštěním jako lidožrout.“

To víte, pane: hloupá ženská. Taky jsem jí to řekl, ani se neptejte jak; ale když jsem o tom sám přemýšlel, tak mně z toho bylo divně. Sakra, zabít Tondou, čtvrtit Tondou a udit Tondou, ono to dobře nejde; já bych to sám nerad jedl. Člověk není takový nelida, no ne? Když to nemá jméno, tak je prase jako prase; ale když je to jednou Tonda, tak už má člověk k němu jiný poměr. Co vám budu říkat: prodal jsem Tondou řezníkovi, a ještě jsem se cítil jako lidokupec. Ani mě ty peníze netěšily.

Tak si myslím, lidi se můžou zabíjet, pokud ten druhý pro ně nemá jméno. Kdyby věděli, že ten, na koho míří flintou, se jmenuje František Novák nebo jak, třeba Franz Huber nebo nějaký Tonda nebo Vasil, myslím, že by jim něco v duši řeklo: Kruci, nestřílejte, vždyť je to František

Novák! Kdyby se všichni lidé na světě mohli oslovit svým pravým křesťanským jménem, myslím, že by se mezi nimi tuze moc změnilo. Ale dnes si lidi a národy nějak nemohou přijít na jméno. To je ta bída, pane.

Lidové noviny 11. 4. 1937

O cestování

Podpovídka

On: Poslechni, letos bychom mohli jet na prázdniny na Nový Zéland.

Ona: Proč?

On: Inu, protože... Četlas někdy Děti kapitána Granta? Víš, to je od dětství můj sen, podívat se jednou na Nový Zéland.

Ona: Dobře, miláčku. Pojedeme na Nový Zéland. Ani nevíš, jak se těším.

* * *

On (*studuje námořní linky, mapy Nového Zélandu atd.*): Hm. – Hm. – To je pitomé spojení! – A tady, koukám, není ani silnice. – To se musí asi dělat po lodi. – Hm. – Snad tam přece nějaké spojení bude...

Ona: Poslechni... Slyšíš?

On: Co?

Ona: Nemohli bychom letos jet na Island?

On: Proč?

Ona: Každý letos jede na Island.

On: Právě proto my pojedeme na Nový Zéland.

Ona: Ale já bych tak chtěla jet na Island! Tam to musí být ohromné!

On: A to mně říkáš teprve teď, když mám hotové plány na Nový Zéland?

Ona: Dobře, miláčku, pojedeme tedy na Nový Zéland, když chceš. A už o tom nebudeme dál mluvit, vid'?

* * *

On (*studuje námořní linky, mapy Islandu, literaturu o Islandu, islandské ságy atd.*): Hm. – Hm. – Kruci, tady je špatné spojení! To se asi musí jet na koni. – A tady, koukám, není přes ty hory ani pěšina. To je hloupé. – Hm. – A jak se tam člověk dostane? Asi po rybářském člunu.

Ona: Poslechni, a do Holandska bychom nemohli jet?

On: Proč?

Ona: V Katwijku je prý báječné koupání. Říkala mně Emča, že tam loni byla. – A ohromně lacino prý tam je.

On: Ale vždyť chtělas jet na Island!

Ona: Já? Ani mě nenapadlo! Tam přece není žádné koupání!

* * *

On (*studuje mapy Holandska, prospekty hotelů atd.*): Hm. – Ale draho je tam! A co, když už budeme v Holandsku, kdybychom si zaskočili do holandských kolonií, takhle na Surinam nebo na Jávu! – Poslyš!

Ona: Co?

On: Když už budeme v Holandsku, nechtěla by ses podívat na Jávu?

Ona: Je tam koupání?

On: Je, báječné koupání. A plují tam takové krásné bílé lodi.

Ona: Tak výtečně, pojedeme na Jávu! Zrovna mám nové bílé prací šaty s červeným páskem. – Ani nevíš, jak se těším na Jávu!

* * *

Ona: My letos jedeme na Jávu.

Přítel: Proč?

Ona: Koupat se. Prý je tam ohromné koupání.

Přítel: Kdo vám to říkal?

Ona: Každý. Prý je tam nádherná voda.

Přítel: To je, ale v ní plno žraloků. Já bych tam nejel. Jáva je otrava.

Ona: Tak kam byste se jel koupat?

Přítel: Já vám řeknu: když se koupat, tak v Alpách v Mortalasee. Lago di Mortala, víte? Tam jsem se vám jednou vykoupal – no, rozkoš!

Ona: A dá se odtamtud jet do Holandska, do Katwijku?

Přítel: To jistě dá.

* * *

Ona: Poslechni (atd.).

On (*studuje mapy Alp, alpskou botaniku, prospekty hotelů, horolezectví atd.*)

* * *

(*Po prázdninách.*)

Přítel: Tak kde jste letos byli?

Ona: No přece v Dubrovniku!

On: Skvělé koupání tam bylo.

Přítel: A když jste byli v Dubrovniku, byli jste se podívat v Trogiru? Ne? Tak to jste nic neviděli. A na Visu jste taky nebyli? Tak vám řeknu, že jste tam jeli zbytečně. Já bych vám řekl, kam jet!

* * *

Ona: Vidiš, já jsem ti to říkala! Měli jsme jet na ten Island. V Dubrovniku byl už kdekdo, to není žádná cesta...

Lidové noviny 6. 6. 1937

Až budou soudit diplomati

PŘEDSEDA SOUDU: Pánové, dnes budeme bohužel nuceni zabývat se případem velmi vážným. Snažil jsem se však jeho projednání odsunout, ale je tu tlak veřejného mínění, které je právem pobouřeno... (*Listuje.*) Žaloba totiž zjišťuje, že byla za bílého dne spáchána na ulici loupežná vražda. Před očima svědků byl přepaden pokojný chodec... Ostatně z výpovědí svědků seznáte sami bližší podrobnosti...

* * *

PŘEDSEDA SOUDU: Vy jste vdova po zavražděném?

VDOVA: Ano.

PŘEDSEDA: Soudní dvůr vám vyslovuje svou hlubokou soustrast. Paní svědkyně, vy jste byla při... oné nešťastné příhodě? Můžete nám říci, jak se udála?

VDOVA: Ano. (*Ukazuje.*) Tenhle vrah to udělal!

PÁN S BRADAVICÍ NA NOSE: Ohražuji se proti tomu, abych byl veřejně inzultován!

PŘEDSEDA: Paní svědkyně, nesmíte na nikoho ukazovat. Tedy vy tvrdíte, že vraždu spáchal někdo blíže neoznačený?

PÁN S BRADAVICÍ NA NOSE (*sáhne po klobouku*): Pánové, nemohl bych tu dál sedět, kdyby tu ještě jednou padlo slovo vražda. Byl to jen akt oprávněné sebeobrany.

PŘEDSEDA SOUDU: Souhlasím s touto šťastnou formulací. Tedy váš muž, paní svědkyně, šel pokojně po ulici –

PÁN S BRADAVICÍ NA NOSE: Pardon, omyl. Nešel pokojně. Opovážlivě nesl nějaké peníze do spořitelny – a tvářil se urážlivě.

PŘESEDÁ SOUDU: Jak urážlivě?

PÁN S BRADAVICÍ NA NOSE: Dával najevo, že se nebojí. Zdá se, že byl dokonce ozbrojen.

VDOVA: To není pravda! Nebyl ozbrojen!

PŘESEDÁ SOUDU: To byla ovšem veliká neopatrnost, milá paní. Kdyby byl ozbrojen, mohl nám ušetřit dnešní trapné rozhodování. Mohlo se předejít... tomu neblahému incidentu. (*Vzdychne rezignovaně.*) Prosím dalšího svědka. – Pane svědku, vy jste byl při tom –

SVĚDEK: Ano. Já byl při tom, když jeden pán s bradavicí na nose přepadl na ulici toho nebožtíka...

PÁN S BRADAVICÍ NA NOSE: A kdo byl ten pán? Nechcete ho snad jmenovat?

SVĚDEK: Ne. Raději ne.

PÁN S BRADAVICÍ NA NOSE: Proto. Já bych to taky nikomu neradil.

PŘESEDÁ SOUDU: Bude opravdu lépe, nebudou-li páni svědkové nikoho příliš přesně označovat. Tím se soudnímu dvoru velmi usnadní věcný a spravedlivý rozsudek. Prosím dalšího svědka.

* * *

PŘESEDÁ SOUDU: ... pánové, výsledkem všech svědků můžeme vzít za prokázáno, že jistá osoba... blíže neoznačená... za tím účelem, aby převedla ve své vlastnictví jakousi náprsní tobolku, užila na ulici střelné zbraně,... což mělo za následek zánik jednoho lidského života. Vzhledem k tomu,... že se podobné politováníhodné případy v poslední době opakují stále častěji, rozhodl se vysoký soudní dvůr k přísnému rozsudku. Ve jménu lidských práv! Aniž bychom se chtěli kohokoliv dotknout, ohlašujeme slavnostně,... že při příštím podobném incidentu bychom považovali za nutné

se s politováním sejít znovu... a znovu, nikoho nejmenujíce, označit podobné případy za nežádoucí... a odporující platnému řádu. To je vše.

PÁN S BRADAVICÍ NA NOSE: Tento rozsudek je ovšem nepřijatelný a přímo urážlivý. Ohražuji se zásadně proti všem rozsudkům, které by chtěly jménem lidských práv rozhodovat, co je žádoucí a co ne. A příště bych už, pánové, nepřišel. Na to já nemám kdy.

PŘEDSEDA SOUDU: To je nám hrozně líto, pane. Neradi bychom přišli o vaši vzácnou součinnost při hájení lidských práv... a pořádku. Soudní dvůr vás ujišťuje o své obzvláštní úctě...

* * *

PŘÍSEDÍČÍ: Tak se mi zdá, pane kolego, že bychom sem tak vážné případy, jako je loupežná vražda, neměli raději tahat.

Lidové noviny 17. 10. 1937

Tyto doby

Mír

My válku nechceme. Proti slabším stačí trestná výprava.

Žádná válka

Důkaz, že opravdu nechceme válku: bojujeme bez vypovězení války.

Mezinárodní smlouvy

... ano, zajistě; ale s kým válčíme, to je naše vnitřní věc.

Zpráva

Dosadili jsme do útoku dvě nové divize s tanky a letadly. Nepřítel prchá za těžkých ztrát. Mír trvá.

Nóta

Na důkaz naší mírumilovnosti projevujeme ochotu k tomu, aby se nám nepřítel vzdal na milost a nemilost.

Protest

Žalujeme civilizovanému světu, že náš barbarský nepřítel, místo aby přijal naše podmínky, nechává dál od našich letců pobíjet své ženy a děti.

Zpráva

Naše letectvo bombardovalo s pronikavým úspěchem nepřátelské síly. Byl zabit jeden voják, sedmdesát žen a sto dětí.

Důkaz

Na důkaz našeho úsilí, abychom se dohodli se sousedním státem, zahájili jsme bombardování jeho otevřených měst.

Zpráva

Nepřítel se pokusil zákeřně střílet na naše letadla, pokojně svrhující pumy na jeho město.

Dobrá vůle

Jsme ochotni předložit náš konflikt mezinárodní konferenci, ovšem s podmínkou, že bude dáno za pravdu nám.

Pokrok civilizace

Střílí se účinněji, ale teď už se tomu aspoň neříká válka.

Dva tygři a džungle

Sešli jsme se v zájmu míru. Dohodli jsme se, že budeme lovit společně.

Zásada

Dokud moudřejší ustoupí, dotud se chytřejší pere.

Vlk a koza

Dohodneme se na hospodářské základně: já nebudu žrát tvou travu, a ty mně za to budeš dodávat po dobrém své vlastní maso.

Liška

Nevěřte slepičím kdákům. Když se nažeru, vždycky je v kurníku mír.

Gangster

Pane, kdybyste se bránil, byl bych nucen to považovat za nepřívětivé jednání.

Vlk

Nažral jsem se. Zas jednou zvítězila vyšší morálka!

Lupič

Útočil na mne, zatímco já jsem jenom hájil svůj zájem o jeho portmonku.

Soud

Tři sta zatčených? A k čemu se mají přiznat?

Čtyřicet pět popravených

Podle vlastního doznání se pokoušeli poškodit sluneční dráhu.

Smrt

Tak vida, takovýhle mír taky není špatný!

Lidové noviny 21. 11. 1937

Glorie

Podpovídka

Pan Knotek se probudil ve svém mládeneckém loži ve tři čtvrti na sedm. To mohu ještě čtvrt hodiny ležet, pomyslí si spokojeně; a vtom se mu vynořila vzpomínka na včerejší den. Bylo to děsné; mnoho-li včera chybělo, aby byl skočil do Vltavy! Ale dřív by byl napsal panu prokuristovi Polickému dopis, to by si pan Polický nedal za rámeček. Ne, pane Polický, do smrti byste neměl pokoj za to, že jste tak ublížil člověku. Tady u toho stolku seděl pan Knotek do noci nad nepopsaným listem papíru, ochromen tou křivdou a hanbou, která se mu stala v bance. Takového idiota jsme tu ještě neměli, křičel pan Polický; vy jeden Knotku, já už se postarám, aby vás přeložili jinam, ale co tam s takovým prezentem budou dělat, to vědí bozi; vy jste, človče, ta nejneschopnější síla za posledních tisíc let, a takové věci. To bylo prosím před ostatními úředníky a slečnami. Pan Knotek při tom stál rudý a zničený, zatímco pan Polický řval a hodil mu pod nohy ten nešťastný výpis účtu; byl tak ohromen, že se ani nemohl bránit. Abyste věděl, pane Polický, mohl říci, ten účet jsem nedělal já, ale kolega Šembera; jděte si otvírat hubu na pana kolegu Šemberu, pane Polický, a mně dejte pokoj; já už jsem v bance sedmnáct let, pane Polický, a ještě se mi nestala žádná větší chyba. Ale než se pan Knotek dostal k slovu, práskl už pan Polický dveřmi a v kanceláři nastalo trapné ticho; kolega Šembera se sklonil nad své papíry, aby mu nebylo vidět do tváře, a pan Knotek jako bez ducha vzal svůj klobouk a odešel z kanceláře. Už se sem nevrátím, cítil ustrnule, to je konec. To je konec. Celé odpoledne bloudil po ulicích; zapomněl obědvat a bez večeře se plížil domů jako zloděj, aby napsal ten poslední dopis; pak bude konec, ale pan Polický bude mít do smrti na svědomí život člověka.

Pan Knotek mrkal zamyšleně na stolek, u kterého včera seděl do noci. Co vlastně chtěl psát? Teď si živou mocí nemohl vzpomenout ani na jedno z těch důstojných a hořkých slov, kterými chtěl zatížit svědomí

pana Polického. Pravda, bylo mu pak u toho stolku tak bědně a chladno, že se z lítosti nad sebou rozplakal; potom se mu udělalo slabo hladem a smutkem, i vlezl do postele a usnul jako zabitý. Měl bych ten dopis napsat teď, přemýšlel pan Knotek v posteli, ale bylo mu jaksi teple a blaze; ještě chvilku počkám, řekl si, a pak to napíšu; taková věc se musí klidně uvážit.

Pan Knotek se přikryl až po bradu. Co vlastně mám napsat? Inu, především to, že ten účet dělal kolega Šembera. Ale to přece nejde, zhrozil se pan Knotek. On ten Šembera je sice vrták, ale tři děti má a ženu, která mu nějak marodí; teprve šest neděl je tomu, co dostal v bance místo, – holenku, ten by od nás letěl! Nedá se nic dělat, vy jeden Šembero, řekl by pan Polický, ale takové síly my v bance nevedeme. – Leda bych jenom napsal, že jsem já ten účet nedělal, přemítal pan Knotek; ale pak bude pan Polický třeba vyšetřovat, kdo to teda tak popletl, a ten Šembera přijde stejně z místa. To já bych na sebe nerad bral, uvažoval lítostivě pan Knotek. Toho Šemberu musím nějak vynechat. Napíšu jenom panu Polickému, že mi ukřivdil a že mě má na svědomí –

Pan Knotek se posadil na posteli. Někdo by měl na toho Šemberu dát pozor. Copak, já bych mu řekl: Koukejte, kolego, to se musí takhle; víte co, já vám vždycky raději pomohu – Jenže já už tam nebudu, to je ta chyba; a ten trulant Šembera ztratí místo, jen to fikne. To je hloupá situace, hloubal pan Knotek objímaje svá kolena; vlastně bych tam měl zůstat – A odpustit panu Polickému, že byl na mne tak hrubý, ne? – Ano, odpustit panu Polickému, že mi tak ublížil. A proč ne? On pan Polický je prud'as, ale on to tak, člověče, nemyslí; za chvíli už neví, proč se vztekal. Přísný, to on je, ale pořádek ve svém oddělení má, to se mu musí nechat. Pan Knotek shledával s podivem, že se už vlastně necítí tak hluboce uražen; bylo mu nějak vyrovnaně a téměř příjemně. Já to teda panu Polickému odpustím, šeptal si, a ukážu tomu Šemberovi, jak to má dělat –

Čtvrt na osm. Pan Knotek vyskočil z postele a vrhl se k umyvadlu. Už není pokdy se oholit, jen hodit na sebe šaty a běžet. Pan Knotek běží ze schodů, je mu nesmírně lehce a jaře, asi proto, že to tak v sobě urovnal;

běží s kloboukem v ruce a je mu radostí do zpěvu. Teď si dá v kavárně svou kávu, mrkne do novin a půjde do banky jakoby nic –

Pan Knotek si sáhl na hlavu. Cože se na něho lidé tak dívají? Snad má něco na klobouku. Ne, klobouk má přece v ruce. Po ulici jede taxík; najednou se šofér ohlíží na pana Knotka a stočí vůz tak, že div nevjede na chodník. Pan Knotek vrtí hlavou jednak kárávě, jednak na znamení, že taxíku nepotřebuje. Zdá se mu, že se lidé zastavují a ohlížejí se po něm; i hmatá chvatně, má-li zapnuté všechny knoflíky a nezapomněl-li si vzít kravatu. Ne, chválabohu, všechno je v pořádku; a pan Knotek s jasnou myslí vstupuje do své kavárny.

Pikolík na něho vytřeštil oči.

„Kávu a noviny,“ kázal pan Knotek a uvelebil se u svého stolu. Číšník mu nese kávu a dívá se užasle kousek nad hladkou pleš pana Knotka. Ve dveřích ke kuchyni se objevuje několik hlav a zírají vyjeveně na pana Knotka.

Pan Knotek se znepokojil. „Co máte?“

Číšník rozpačitě zakašlal. „Račte mít něco na hlavě, pane.“

Pan Knotek si znovu sáhl na hlavu; nic, byla suchá a hladká jako vždycky. „Co mám na hlavě?“ vyhrkl.

„Vypadá to jako šajn,“ vykoktal číšník váhavě. „Já na to pořád koukám –“

Pan Knotek se zamračil; patrně si dělají blázny z jeho lysinky. „Hledte si svého,“ řekl ostře a pustil se do své kávy. Pro jistotu se nenápadně rozhlédl a objevil svůj obraz v zrcadle; spatřil svou solidní pleš a kolem ní něco jako zlatý kruh – Pan Knotek prudce vstal a šel blíž k zrcadlu. Zlatý kruh šel s ním. Pan Knotek po něm sáhl oběma rukama, ale nenahmatal nic, jeho ruce procházely tím světelným kruhem – byl docela nehmotný a slabounce, jemně na prstech hřál.

„Od čeho to račte mít?“ ptal se číšník se soucitným zájmem.

„Já nevím,“ děl bezradně pan Knotek, a náhle se zděsil. S tímhle přece nemůže jít do banky! Co by tomu řekl pan Polický! Pane Knotku, řekl by, to si nechte doma, takovéhle věci; ale v bance vám to trpět nemůžeme. Co mám dělat, myslil si s hrůzou pan Knotek, sundat to nejde

a pod klobouk se to taky nedá schovat; jen kdybych aspoň doběhl domů – „Prosím vás,“ řekl honem, „nemáte tady nějaký deštník? Já bych si to schoval pod deštník.“

Člověk, který za slunného rána běží po ulici pod rozevřeným deštníkem, je zajisté poněkud nápadný, ale přece ne tak, jako kdyby kráčel s glorií kolem hlavy. Pan Knotek doběhl domů bez zvláštní příhody; teprve na schodech sousedova služka, když ho potkala, zděšením vykřikla a upustila tašku s nákupy; ona na tmavých schodech taková svatozář svítí zvlášť jasně. Doma se pan Knotek zamkl a běžel k zrcadlu. Ano, měl to kolem hlavy, větší než činely, se světelností asi čtyřiceti svíček; nedalo se to uhasit, ani když na to pustil vodu z kohoutku. Jinak to nepřekáželo v pohybu a v ničem. Čím se mám omluvit v bance, myslil si pan Knotek zoufale; musím se hodit marod, takhle tam přece nemohu – I rozběhl se k domovnici a volal na ni štěrbinou dveří: „Prosím vás, zatelefonujte do banky, že dnes nemohu přijít, že jsem vážně nemocen.“ Naštěstí ho nikdo na schodech nepotkal. Doma se znovu zamkl a pokusil se něco číst; ale každých pár minut vstal a šel k zrcadlu. Zlatý kruh kolem hlavy mu svítil pokojně a jasně.

Po poledni začal mít hrozný hlad; ale nemůže přece s tímhle jít do hospody na oběd! Už ani nevydržel číst; seděl bez hnutí a říkal si: To je konec. Takhle už nikdy nemohu mezi lidi. Měl jsem se raději včera uto-
pit.

Někdo zazvonil.

„Kdo je?“ vyhrkl pan Knotek.

„Doktor Vaňásek. Posílají mne z banky. Můžete mi otevřít?“

Pan Knotek si oddychl nesmírnou úlevou. Lékař mu snad pomůže; a doktor Vaňásek je takový starý moudrý praktik –

„Tak co máme?“ hlaholil starý doktor ve dveřích, „co nás bolí?“

„Podívejte se, pane doktore,“ vydechl pan Knotek, „co se mi udělalo.“

„Kde?“

„Tady, kolem hlavy.“

„A jeje,“ podivil se doktor a začal to zkoumat. „To jsem blázen,“ bručel. „Člověče zlatá, kde jste to vzal?“

„Co to je?“ ptal se pan Knotek úzkostlivě.

„Vypadá to jako gloriola,“ děl starý doktor tak vážně, jako kdyby říkal variola. „To jsem jaktěživ, kamaráde, neviděl. Počkejte, podívám se vám ještě na patelární reflexy – Hm, i zorničky reagují normálně. A co vaši rodiče, přáteli, byli zdraví? Ano? Žádná náboženská exaltovanost nebo tak něco? Nic? A takhle vidiny a takové věci jste nemíval?“ Doktor Vaňásek si slavnostně narovnal brejličky. „Poslouchejte, to je zvláštní případ. Já bych vás s tím poslal na nervovou kliniku, aby to zkoumali vědecky. Ono se dnes píše o všelijakých elektrických proudech v mozku – Čertví, asi to bude nějaké elektrické záření. Je to tu silně cítit ozónem. Člověče, z vás bude slavný vědecký případ!“

„Prosím vás, to ne,“ vyhrkl pan Knotek zděšeně. „To by u nás v bance moc neradi viděli, aby se o mně psalo v novinách – Prosím vás, pane doktore, nemohl byste mi od toho nějak pomoci?“

Doktor Vaňásek se zamyslel. „To je těžká věc, holenu. Já vám předepíšu brom, ale – nu, já nevím. Poslouchejte, já jako doktor nevěřím v tyhle nadpřirozené úkazy. Je to jistě jen něco nervového, ale – poslyšte, pane Knotek, neprovedl jste náhodou něco, abych tak řekl, svatého?“

„Jak to svatého?“ divil se pan Knotek.

„Inu, něco neobvyklého. Nějaký ctnostný skutek nebo tak.“

„Já o ničem takovém nevím, pane doktore,“ zajíkal se pan Knotek. „Leda to, že jsem celý den nejedl.“

„Snad vás to po jídle přejde,“ bručel starý doktor. „Já v bance ohlásím, že máte chřipku – Poslyšte, já bych na vašem místě zkusil trochu se rouhat.“

„Rouhat se?“

„Ano. Nebo vůbec nějak hřešit. Škodit vám to nemůže a za zkoušku to stojí. Třeba se vám to pak ztratí samo. Nu, já se na vás přijdu zítra podívat.“

Pan Knotek zůstal sám a zkoušel rouhat se, stojí před zrcadlem. Ale asi měl na rouhání příliš málo fantazie nebo co; prostě světelný kruh kolem jeho hlavy se ani nezachvěl. Pana Knotka už nic rouhavého nenapadlo, i vyplázl na svůj obraz v zrcadle jazyk a zničeně si sedl. Měl

hlad a byl vysílen, že by skoro plakal. Mně už nic nepomůže, myslil si zdrceně. A to všechno mám z toho, že jsem odpustil tomu psu Polickému. Jako by mi stál za to: ras na lidi je to a kariérista, že mu rovno není. To se ví, na slečinky v bance si hubu neotevře. To bych rád věděl, pane Polický, proč si tu zrzavou typistku tak často voláte na diktát. Ne že bych si chtěl něco myslet, pane Polický; ale takový starý dědek jako vy toho nemá zapotřebí. To přijde jednomu draho, pane Polický; taková mladá holka, to jde do peněz. Potom si takový prokurista nebo ředitel zašpekuluje na burze, a banka přijde ke škodě. Tak to chodí, pane Polický, a na to se má našinec koukat? Měl by někdo upozornit správní radu, aby si dala na pana prokuristu pozor. A na tu zrzavou typku taky. Jen se jí zeptejte, kde bere peníze na ty své šminky a hedvábné punčochy – Copak se to patří, takové punčochy do banky? Nosím já hedvábné punčochy? To se ví, taková holka chodí do banky jen proto, aby ulovila nějakého ředitele; pak si to tam šminkuje hubu, místo aby si to hledělo své práce. Všechny jsou stejné, myslil si pohoršeně pan Knotek; kdybych já byl prokuristou, to bych s tím, pane, jinak zatočil –

Nebo ten Šembera, přemítal pan Knotek. Dostal se k nám z protekce, a neumí ani sečíst dvě a dvě. Tobě já budu pomáhat, to víš! Takový pápěra, ale děti musí mít. Já si ženu a děti nemohu dovolit, holenu; kam bych přišel se svým platem! Takové lehkomyšlné lidi by vůbec neměla banka brát do služeb. A že ti stůně žena, pane Šembero, – však ono se ví proč. To se ví, musela si nechat pomoci; z toho by byl kriminál, pane kolego, kdyby to někdo píchl. Nene, podruhé už tě krýt nebudu, až zas něco popleteš; ať se každý stará o sebe, a dost. Banka není na to, aby někomu pomáhala. Ještě by mně mohli říci, pane Knotek, víte, co je vaše povinnost? Upozornit na každou chybu, a ne ji zastírat. To by vám mohlo pokazit postup, pane Knotek; hleďte si svého a nekoukejte vpravo ani vlevo. Kdo to chce někam přivést, nesmí se oddávat falešnému soucitu. Má nějaký soucit pan prokurista Polický nebo pan ředitel? Tak vidíte, pane Knotek!

Pan Knotek zíval hladem a slabostí. Bože, kdybych aspoň mohl ven! Pln lítosti sám nad sebou vstal a šel se podívat do zrcadla. Viděl tam jen

obyčejnou rozmrzelou lidskou tvář a kolem ní nic, docela nic. Nebylo ani památky po nějaké záři. Pan Knotek se div nedotýkal zrcadla nosem, ale neobjevil nic, jen prořídle vlasy a něco vrásek kolem očí; místo zlatého kruhu bylo vidět jenom šero a osiřelost nevlídného pokoje.

Pan Knotek si oddychl s nekonečnou úlevou. Tak zítra ráno už zase může jít do banky.

Lidové noviny 24. 4. 1938

Muž, který dovedl létat

Podpovídka

Pan Tomšík šel tou cestou pod vinohradskou nemocnicí; byla to jeho zdravotní procházka, neboť pan Tomšík si potrpěl na zdraví a byl vůbec náruživý sportovec jakožto horlivý divák na ligových zápasech. Šel bystře a lehce v jarním soumraku, potkáváje tu a tam leda párek milenců nebo někoho ze Strašnic. Měl bych si koupit krokoměr, myslel si, abych věděl, kolik kroků za den udělám. A najednou si vzpomněl, že se mu už po tři noci zdál stejný sen: že jde po ulici, ale má v cestě ženskou s dětským kočárkem; i odrazí se jen tak lehce levou nohou, a v tom okamžiku se vznáší asi tři metry vysoko, přeletí ženskou s kočárkem a plavně se snáší k zemi. Nijak se tomu ve snu nepodivil; připadalo mu to docela samozřejmé a nesmírně příjemné, jen se mu zdálo drobet směšné, že to dosud nikdo nezkusil. Vždyť je to tak snadné: stačí jen trochu zamávat nohama, jako když se jede na kole, a pan Tomšík se opět vznáší do výše, pluje ve výši prvního patra a lehce se snáší k zemi. Stačí odrazit se nohou, a zas letí bez námahy jako na kolovadlech; ani se nemusí dotknout země, udělá takhle nohama a letí dál. Pan Tomšík se ve snu musí nahlas smát, že nikdo na ten trik dosud nepřišel. Jen se lehce odstrčit nohou od země, a už se může létat. Vždyť je to snazší a přirozenější než chodit, uvědomuje si pan Tomšík ve snu; to musím zítra zkusit, až budu vzhůru.

Tři noci po sobě se mu zdál ten sen, vzpomíná si pan Tomšík. Příjemný sen je to; člověku je při tom tak lehko – Inu, bylo by krásné, kdyby se takhle beze všeho dalo létat; jenom se trochu odrazit nohou – Pan Tomšík se ohlédl. Nikdo za ním nešel. Pan Tomšík se jen tak pro špás trochu rozběhl a odrazil se levou nohou, jako aby přeskočil blátivou kaluž. V tom okamžiku se vznesl asi do výše tří metrů a letěl, letěl plochým obloukem nad zemí. Vůbec se tomu nepodivil; bylo to opravdu přirozené, jenom to slastně vzrušovalo jako jízda na kolotoči. Pan Tomšík by málem křičel chlapeckou radostí; ale to už se asi po třiceti

metrech letu blížil k zemi a viděl, že tam je bláto; i zamával trochu nohama jako ve snu, a opravdu hned vyletěl výš a snesl se na zem lehce a bez nárazu o nějakých patnáct metrů dál, za zády člověka, který šel melancholicky do Strašnic. Člověk se podezřívavě ohlížel; zřejmě se mu nelíbilo, že má za sebou někoho, jehož kroky předtím neslyšel. Pan Tomšík ho předběhl pokud možno nenápadně; měl skoro strach, aby se nějakým energičtějším krokem příliš neodrazil od země a nezačal zase létat.

To musím pořádně vyzkoušet, řekl si pan Tomšík a vracel se toutéž osamělou cestou domů; ale jako z udělání potkával samé milence a železničáře. I zabočil stranou na pusté místo, kde se od let skládá vyvážka; byla už tma, ale pan Tomšík se bál, že by to zítra třeba už zapomněl. Odrazil se tentokrát váhavěji, i vznesl se jen něco přes metr a dopadl na zem trochu tvrdě. Zkusil to podruhé, pomáhaje si přitom rukama, jako by plaval; nyní letěl dobrých osmdesát metrů, dokonce v polokruhu, a dosedl na zem lehce jako vážka. Chtěl to zkusit potřetí, a tu na něho dopadl kužel světla a drsný hlas se ho ptal: „Co to tady děláme?“ Byla to policejní patrola.

Pan Tomšík se hrozně zarazil a koktal, že tady něco trénuje. „Tak koukejte, abyste mazal trénovat někam jinam,“ huboval strážník, „ale tady ne.“ Pan Tomšík sice nepochopil, proč by mohl trénovat jinde, ale tady ne; ale jelikož byl člověk loajální, přál strážníkovi dobrou noc a honem odcházel, pln strachu, aby se z ničeho nic nevznesc; třeba by to bylo policii podezřelé. Teprve pod státním zdravotním ústavem zase vyskočil do vzduchu, lehce se přenesl přes drátěný plot a pomáhaje si rukama letěl nad ústavní zahradou až na druhou stranu, do Korunní třídy, kde se snesl těsně před služkou, nesoucí ve džbánu pivo. Služka vykřikla a dala se na útěk. Pan Tomšík odhadl tento let na nějakých dvě stě metrů; připadalo mu to pro začátek skvělé.

V následujících dnech pilně trénoval let, ovšem jen v noci a na osamělých místech, zejména v okolí židovského hřbitova tamhle za Olšany. Zkoušel různé způsoby, například vznos s rozběhem nebo kolmé stoupání z místa; dosáhl hravě, jenom mávaje nohama, výšky přes sto me-

trů, ale víc si netroufal. Dále si osvojoval různé druhy sestupu, jako je plavné přistání nebo zpomalený kolmý pád, což záviselo na práci rukou; učil se také ovládat rychlost a měnit ve vzduchu směr, letět proti větru, letět se závažím, stoupat a klesat podle potřeby a podobné věci. Bylo to naprosto snadné; pan Tomšík čím dál tím více žasl, že na to lidé dosud nepřišli; asi to nikdo před ním nezkusil, prostě se odrazit nohou a letět. Jednou už vydržel ve vzduchu celých sedmnáct minut, ale pak se zapletl do nějakých telefonních drátů a raději sestoupil. Jedné noci zkusil létat v Ruské třídě; letěl ve výši asi čtyř metrů, když pod sebou spatřil dva strážníky; i zabočil honem nad zahrady vil, zatímco do noci pronikavě hvízdaly policejní píšťalky. Vrátil se na to místo za chvíli pěšky a viděl, jak šest strážníků s elektrickými lampičkami prohledávají zahrady, prý po zloději, kterého viděli přelézat plot.

Nyní teprve si pan Tomšík uvědomil, že mu to létání poskytuje nebyvalé možnosti, ale nic kloudného ho nenapadlo. Jednou v noci ho svedlo otevřené okno ve třetím patře na náměstí Jiřího z Lobkovic; pan Tomšík se lehkým odrazem vznesl nahoru, sedl si na okno a nevěděl co dál. Slyšel uvnitř někoho hlasitě a tvrdě spát; vlezl tedy do pokoje, ale protože nemínil krást, zůstal stát s oním poněkud stísněným a trapným pocitem, který v nás vzbuzuje každý cizí byt. Pan Tomšík si vzdychl a lezl zase na okno; ale aby po sobě nechal znamení a cosi jako doklad svého sportovního výkonu, vylovil z kapsy kus papíru a napsal na něj tužkou: „Byl jsem tady!! Mstitel X.“ Ten papír položil na spáčův noční stolek a tiše se snesl z třetího patra. Teprve doma shledal, že ten papír byla obálka s jeho adresou, ale neměl už odvahy se pro ni vrátit. Hrozně se po několik dní bál, že to bude policie vyšetřovat; ale kupodivu nestalo se nic.

* * *

Po nějakém čase pocítil pan Tomšík, že už to neunese, aby pěstoval létání jako svou tajnou a osamělou zábavu; jenže nevěděl jak na to, aby svůj objev odevzdal veřejnosti. Vždyť je to tak snadné; stačí odrazit se nohou a drobet pomáhat rukama, a už se může létat jako pták. Třeba

z toho bude nový sport; nebo řekněme se může ulehčit ulicím, když se bude chodit ve vzduchu. A nebudou se muset stavět lifty. Vůbec může to mít ohromný význam; pan Tomšík sice přesně nevěděl jaký, ale to už se vyvine samo sebou. Každý veliký objev vypadá nejdříve jako marná hračka.

Pan Tomšík měl v domě souseda, takový tlustý mladý člověk, pan Vojta se jmenoval; a ten byl něčím u novin. Ano, byl redaktorem sportovní rubriky nebo čeho. Tak k tomu panu Vojtovi si pan Tomšík jednoho dne zašel a po různých okolcích vyhrkl s tím, že by mu mohl ukázat něco zajímavého. Dělal s tím ukrutné tajnosti, takže pan Vojta si myslel „těbůh“ nebo tak něco. Nicméně dal si říci a kolem deváté večer šel s panem Tomšíkem k židovskému hřbitovu.

„Tak koukejte se, pane redaktore,“ řekl pan Tomšík, odrazil se nohou od země a vznesl se do výše asi pěti metrů. Tam prováděl různé evoluce, sestupoval k zemi, znovu stoupal máchaje rukama, ba dokonce zůstal ve vzduchu stát bez pohnutí po dobrých osm vteřin. Pan Vojta ukrutně zvažněl a začal zjišťovat, jak to pan Tomšík dělá. Pan Tomšík mu to trpělivě ukazoval: jenom se odrazit nohou, a už to jde; ne, není v tom nic spiritistického; ne, není k tomu třeba žádné vyšší síly, ani síly vůle, ani svalové námahy; stačí jen vyskočit a letět. „Jen to zkuste sám, pane redaktore,“ naléhal, ale pan Vojta kroutil hlavou. To prý na to musí být nějaký zvláštní trik, mínil zamyšleně. Však já na to přijdu, mínil. Ať prý to pan Tomšík zatím nikomu neukazuje.

Příště musel pan Tomšík lítat před panem Vojtou s pětikilovými činkami v rukou; šlo to hůř a dosáhl jen tří metrů výše, ale pan Vojta byl spokojen. Po třetím lítání pan Vojta řekl: „Tak poslouchejte, pane Tomšíku, já vás nechci děsit, ale tohle je moc vážná věc. Takové lítání vlastní silou by mohlo mít velký význam. Například pro obranu státu, rozumíte? To se musí vzít odborně do rukou. Víte co, pane Tomšíku, vy to musíte předvést odborníkům. To já už obstarám.“

* * *

Tak se tedy stalo, že jednoho dne stál pan Tomšík v trenýrkách před skupinou čtyř pánů na dvoře státního ústavu pro tělovýchovu. Hrozně se styděl za svou nahotu, měl trému a třásl se chladem, ale pan Vojta nepovolil; bez trenýrek prý nic, aby bylo vidět, jak se to dělá. Jeden z těch pánů, ten silný a plešatý, byl sám univerzitní profesor tělovýchovy; vypadal naprosto odmítavě; bylo mu vidět na nose, že z hlediska vědy považuje celou věc za nesmysl. Díval se netrpělivě na hodinky a bručel.

„Tak, pane Tomšíku,“ řekl rozechvěle pan Vojta, „ukážte nám to nejdřív s rozběhem.“

Pan Tomšík se polekaně rozběhl dvěma kroky.

„Počkejte,“ zarazil ho odborník. „Máte naprosto špatný start. Musíte přenést těžiště těla na levou nohu, rozumíte? Ještě jednou!“

Pan Tomšík se vrátil a pokusil se přenést těžiště těla na levou nohu.

„A ruce, pane,“ poučoval ho odborník. „Vy nevíte, co s rukama. Musíte držet paže tak, aby vám uvolňovaly hrudník. A prve jste při rozběhu zatajil dech. To nesmíte. Musíte volně a zhluboka dýchat. Tak ještě jednou!“

Pan Tomšík byl zmaten; teď opravdu nevěděl, co s rukama a jak dýchat; přešlapoval nejistě a hledal, kde má těžiště těla.

„Tak teď,“ křikl pan Vojta.

Pan Tomšík se rozpačitě zaklátil a vyběhl; právě se chtěl odrazit k letu, když odborník řekl: „Špatně! Počkejte ještě!“

Pan Tomšík se chtěl zastavit, ale už nemohl; chabě se odrazil levou nohou a vzlétl asi na metr výšky; ale protože chtěl vyhovět, srazil svůj let k zemi a zůstal stát.

„Docela špatně,“ křičel odborník. „Musíte klesnout do dřepu! Musíte dopadnout na špičky a pérovat podřepem! A ruce vám mají letět kupředu, rozumíte? Vaše ruce přece přejímají faktor setrvačnosti, pane; to je přirozený pohyb. Počkejte,“ řekl odborník, „já vám ukážu, jak se skáče. Dívejte se dobře, jak to dělám já.“ Načež shodil kabát a postavil se k startu. „Všimněte si, pane: těžiště spočívá na levé noze; noha je

nakřčena a tělo vykloněno dopředu; lokty držím vzad, aby se rozšířil hrudník. Udělejte to po mně!“

Pan Tomšík to udělal po něm; jakživ se necítil tak nepohodlně zkroucen.

„Musíte to cvičit,“ děl odborník. „A teď se dívejte! Levou nohou se vymrštím vpřed –“ Odborník se vymrští vpřed, běžel šest kroků, odrazil se a skočil, opisuje pažemi krásný kruh; načež elegantně dopadl do dřepu s rukama předpaženýma. „Tak se to dělá,“ řekl a povytáhl si kalhoty. „Udělejte to přesně po mně.“

Pan Tomšík se tázavě a nešťastně podíval na pana Vojtu. Musí to opravdu být?

„Tak ještě jednou,“ řekl pan Vojta a pan Tomšík se zkroutil podle předpisu. „Teď!“

Pan Tomšík si spletl nohy; vyběhl levou napřed, ale to je snad jedno; jen když mu udělám ten dřep a předpažím ruce, myslel si v běhu úzkostlivě. Málem by zapomněl skočit; honem se odrazil – jenom ten dřep udělat, blesklo mu hlavou. Vyskočil asi do výše půl metru a dopadl na zem po půldruhém metru. Potom honem přiklekl do dřepu a předpažil ruce.

„Ale, pane Tomšíku,“ křičel pan Vojta, „vy jste neletěl! Prosím vás, ještě jednou!“

Pan Tomšík se rozběhl ještě jednou. Skočil jen metr čtyřicet, ale dopadl do dřepu a předpažil ruce. Byl zalit potem a cítil srdce až v ústech. Bože, ať mi už dají pokoj, myslel si zdrceně.

Toho dne skočil ještě dvakrát; pak toho museli nechat.

* * *

Od toho dne pan Tomšík už neuměl lítat.

Lidové noviny 1. 5. 1938

O potopě světa

Podpovídka

Nevím, pamatujete-li se na poslední potopu světa, – asi ne, protože takové věci, jako je zasloužený trest, lidé tuze rádi zapomínají; ale nevadí, já vám to připomenu. Prostě to bylo asi tak, že se Hospodin rozhněval na lidskou prostopášnost, stranictví a jiné hříchy a rozhodl se, že už se na to nemůže dál dívat. I seslal déšť, který trval čtyřicet dní a čtyřicet nocí; státní ústav meteorologický sice tvrdil, že to je příliv vlhkého vzduchu od oceánu, způsobený rozsáhlou tlakovou níží nad pevninou, ale když už Vltava vystoupila až k Muzeu, začali lidé říkat, že to není samo od sebe a že to zaručeně bude konec světa. A taky byl. Část lidí hledala záchranu v kostelích, jiní udělali run na banky a vybírali honem své peníze (nač jim při konci světa byly platny, to bůh sud'), a jiní konečně hýřili a vůbec žili nad své poměry jako předtím; však se jich spousta utopila zrovna v barech. Ti rozumní lidé ovšem říkali, že by se proti té potopě světa mělo něco dělat, například stavět hráze, a houfně se dobrovolně hlásili do práce; ale plány na ty hráze zůstaly ležet v ministerstvu veřejných prací a nejsou asi vyřízeny dodnes. Nakonec se do toho lidé pustili sami a začali stavět hráze, kde koho napadlo; ale jaképak hráze, když voda zaplavila i Barrandov, Pankrác, Bohdalec a Střešovice a stoupala pořád výš. V jiných městech, státech a zemědělích to nebylo o nic lepší; prostě byl to zas jednou konec světa, jak stojí v knize psáno. A nikdo si ani nemohl postavit archu, protože, to dá rozum, Podskalí bylo zatopeno nejdřív, a lidé na Vinohradech nebo v Dejvicích nedovedou sroubit ani vor, natož archu; to už je takový suchozemský lid. Nedalo se nic dělat. Konec světa je konec světa.

V té době žil jeden starší pán, jmenoval se Kirchner nebo Bezdíček nebo tak nějak; a ten se jako penzista pustil do archeologie a pořád někde pátral po předhistorických památkách. Jednou taky kopal tamhle u Hloubětína a našel jakési hliněné střepy, porýpané něčím jako kazy nebo vrypy; bylo toho asi dvacet kousků. Pak ten pan Kirchner (nebo

Bezdíček) si vzal do hlavy, že ty značky jsou pravěké runy, a umínil si, že je rozluští. Při tom luštění mu vyšlo slovo Sámo a několik jiných divných slov; tehdy se nějak radostí pomátl a sepsal knihu O Sámových zlomcích, ve které dokazoval, že ty jeho střepy pocházejí z rozbité popelnice velkého vůdce Sáma, vítěze nad Avary, a že na nich je runami napsán Sámův životopis v dávno vyhynulém jazyce pravěkých keltických Bójů. To se rozumí, že učení archeologové přijali tuto domněnku s výsměchem a označili ty runy za nepodařený čárkový ornament. Od té doby pojal pan Bezdíček (nebo Kirchner) smrtelnou zášť ku učeným archeologům a dokazoval spoustou brožur, že jsou ignoranti a že jeho střepy jsou skutečně zbytky Sámovy popelnice. Vrhł se také na studium keltických jazyků a tvrdil, že slova, která na těch střepech rozluštil, mají keltické kořeny. Ale to víte, přesvědčujte učence o něčem, nač sami nepřišli! Prostě věda nevzala důkazy pana Kirchnera (nebo Bezdíčka) na vědomí; a ten pan Bezdíček se tím cítil osobně uražen a vedl dál svůj rozhořčený boj proti archeologům. Nic jiného pro něho na světě neexistovalo než jeho runové nápisy a jeho zápas o očistu naší archeologie. A zrovna v té době se přivalila ta potopa světa.

Pan Bezdíček (nebo Kirchner) žil na Vinohradech blízko vodárny; bylo mu jedno, že venku leje jako z konve, protože seděl u svého psacího stolu a psal zuřivou polemiku proti nějakému profesoru Ondrejčkovi, nebo jak se jmenoval ten odborník na keltské hroby. Psal tedy a nestaral se o nic; a když mu jeho posluhovačka řekla, že z toho asi bude konec světa, bručel jenom, aby mu s tím dala pokoj a že nemá na takové hlouposti pokdy; co prý mu je po nějakém konci světa? Já tomu Ondrejčkovi ukážu, řekl; tentokrát ho roztrhnu jako slanečka. Ty jeho hroby z Ouholic, řekl, nejsou žádné keltské hroby, ale obyčejné germánské mohyly; a takový idiot by mne chtěl poučovat o Sámových zlomcích! – A pak vyhodil tu posluhovačku, že prý nemá kdy na její řeči, a psal dál.

Pak zase na něho přiběhl jeden soused, že prý všichni obyvatelé domu se usnesli stavět hráz tamhle dole u Kravína proti té živelní pohromě; a aby pan Kirchner šel taky stavět hráz. Jaképak hráze, pane,

řekl pan Bezdíček; co mně je po vašich hrázích, pane. Já to tady nandávám tomu tupci, tomu lživědci Ondrejčkovi, že už se z toho jakživ nesebere. Já ho musím znemožnit; je to v zájmu archeologie, pane. Takový ignorant nám nesmí prznit vyhynulé národy, křičel pan Kirchner (nebo Bezdíček). Mne vaše potopa nezajímá, pane; prosím, abyste mne s ní neobtěžoval. A sedl si a psal dál. To už voda sahala po pás pomníku Svatopluka Čecha.

Do třetice přišla za tím panem Kirchnerem jeho sestřenice z Flory; ona byla z nějaké sekty, co se scházela u jednoho kameníka na Olšanech a tam pěstovala společné modlení, zázraky a proroctví. Ta sestřenice oznámila panu Bezdíčkovi, že nastává konec světa a vzkříšení spravedlivých, jak je ohlášeno v apokalypse; a že by on, pan Bezdíček, měl jít mezi ně a čekat za pění vítězných hymen na triumf spravedlivých. Pěkní spravedliví, prohlásil pan Bezdíček; modlit se, to ano, ale bojovat proti lživědě, jakou provozuje ten Ondrejček, to ne. A dejte mně už jednou pokoj s tím vaším koncem světa. Ať je pro mne za mne deset konců světa; jen když natrhnou toho Ondrejčka s jeho keltskými hroby. – A pak se zamknul, aby ho nikdo nerušil z práce.

Potom tedy voda stoupala výš, až zatopila celý svět; lidstvo vyhynulo; patrně si to zasloužilo.

Když vody znovu opadly a sahaly už jenom po Vinohradské náměstí, objevil se na ulici, pokryté nánosem bahna, ten pan Kirchner nebo Bezdíček; byl suchý jako trn a nesl pod paždí rukopis své polemiky proti profesorovi Ondrejčkovi; a hrozně se zlobil, že nemůže najít žádného tiskaře, který by mu tu brožuru vytiskl.

Když pak se po letech začalo znovu lidstvo rozmáhat, divili se noví lidé, jak ten pan Kirchner nebo Bezdíček přežil potopu světa; ale když se ho na to přímo zeptali, vyvalil údivem oči a řekl: „Jakou potopu? Já o žádné nevím. Já jsem tehdy potíral toho nevědomce Ondrejčka. – Představte si, že ten ignorant se vyslovil proti mým runovým nápisům!“

Mezi námi řečeno, na přežití pana Bezdíčka nebylo nic zvláštního. My přece dávno víme, že lidské hněvy a fanatismy přežijí všechny pohromy a potopy; ba ani sám konec světa se jich netkne.

Lidové noviny 5. 6. 1938

Útržky

Neříkejte tomu nenávist. Nazvete to poznání.

Smlouvy jsou k tomu, aby je plnili slabší.

Děk úsilí státníků byla zachována světová nejistota.

... v zájmu míru zakročili se vší energií proti napadenému.

Pro věc míru není žádná cizí oběť dost veliká.

Jsou velké a malé mocnosti. Jsou také velké a malé bezmocnosti.

Lokalizovat konflikt: ponechat oběť jejímu osudu. Likvidovat konflikt: podrazit jí nohy.

Není to tak zlé: neprodali nás, vydali nás zadarmo.

... My aspoň víme, co jsme ztratili.

Je to přece jen pokrok světa: místo násilí válečného násilí bez války.

Neúspěch: neužít příležitosti. Úspěch: zneužít příležitosti.

Starý zákon má pravdu: někdy padají hradby pouhým křikem. Ale pouhým křikem se nedá postavit nic.

Je to bída, budit tolik sympatií!

Ne, nám nezaroste srdce sádlem.

Třeba nešťastní, ale jen nebýt malí!

Aspoň to ať je nám ušetřeno: být zklamáni sami sebou.

I na spáleništi si někdo ohřívá svou polévku.

Tak vida, jsou takoví, kdo by už chtěli sami vydat víc než území.

Znovu budovat stát... to ještě stojí za život.

Jenom ten opravdu věří, kdo pracuje dopředu.

Noví lidé jsou jen ti, kdo stačí na nové úkoly.

Lidové noviny 16. 10. 1938

Anonym

Podpovídka

Tak si představte, řekl pan Diviš, co se mi tuhle stalo. Já totiž dostávám už po léta takové, ehm, anonymní dopisy. Jsou asi – podle písma, papíru a tak – od tří nebo čtyř lidí; dva píší na stroji a dva ručně; z těch dvou jeden má hrozně bídný pravopis a vůbec dělá docela suterénní dojem, kdežto druhý píše přímo krasopisně, takovým kresleným, pečlivým rukopisem – ukrutnou práci mu to musí dát. Proč si ti čtyři vybrali zrovna mne, to vám ani nepovím; do politiky se nepletu, ledaže píšu do novin články o potřebách a úkolech našeho mlékařství a sýrařství; to víte, když je člověk jednou v něčem drobet odborník, tak mu to nedá a musí s tou svou troškou burcovat náš národ, jakož i informovat naši uvědomělou veřejnost a podobně. Nikdy jsem si taky nemyslel, že by návrhy na zvelebení našich sýráren mohly urážet něčí city; ale člověk nikdy neví. Jeden z mých stálých anonymů je podle všeho rezník nebo uzenář bojující za zájmy svého stavu; po každém mém článku mi pošle na stroji psaný dopis, ve kterém mi vytýká, že chci svým sýrem zasmradit naši uvědomělou veřejnost a podlomit síly našeho národa. Druhý anonym, písící na staré remingtonce, mi obyčejně oznamuje, že jsem, jak je veřejně známo, za své idiotské články placen miliónovými honoráři od jistých zájemců, že jsem si už z těch jidášských peněz koupil tři velkostatky a chci jenom balamutit náš lid, aby za své krvavé groše chlastal mé sbírané a tyfózní, vodou pančované mléko. Z ručních anonymů ten suterénní píše takové ohavné věci o mé ženě; nu, to ani nebudu povídat, ale... to vám je příšerné, co někdy je v lidech za zlobu a mrzkost. Asi nějaká lepší panička, která se s námi zná a diktuje ty dopisy své služce nebo pradleně. Konečně ten krasopisný anonym mě hrozivě oslovuje „Pane!“ a žádá kategoricky, abych už dal pokoj se svým mlékem; národ prý má jiné starosti a po zásluze naloží s těmi, kdo schválně odvracejí jeho pozornost do hmotařského kalu a rozvracejí jeho idealismus. Vy mezi prvními budete viset na lucerně, ohlašuje mi můj krásný anonym, až náš lid prohlédne to předitvo klamů a hanebných pletich, do kterého jej zaplétají zrádci a zaprodanci

vám podobní a s vámi spolčení, a tak dále. Na tom tak dalece nezáleží; to víte, anonymní dopisy jsou většinou psány na jedno brdo, jako by byly opisovány z nějakého speciálního Tajemníka lásky nebo Vzorného korespondenta. Mne spíš zajímalo, kdo to píše; myslel jsem, asi nějaký přítelíček, který tímto pracovním způsobem vylévá své osobní city a chce se mi za něco mstít – zač, na to jsem nemohl přijít; ale pravděpodobně to bude někdo, koho znám nebo s kým jsem byl někdy nějak ve styku. Já totiž hrozně nerad píšu dopisy; proto si myslím, že normální člověk musí mít moc silnou pohnutku, aby si sedl k papíru a napsal někomu psaní.

To šlo po léta; zvláštní je, že v těch posledních vzrušených dobách těm dopisům nápadně přibýlo na počtu i na vehemenci. Ten bojovný řezník či kdo mi začal tykat a napsal mi, ty prase vypasené, na tebe už mám nabroušený nůž, a takové věci. Ten s remingtonkou se začal podpisovat Očistná liga a radil mi, abych se rozloučil se svými velkostatky – to víte, já mám, co se pudy týče, jenom truhlík s pelargóniemi za oknem –, neboť pracující lid prý už vynesl rozsudek nad takovými parazity, jako jsem já. Ty negramotné dopisy o mé ženě byly ještě o poznání surovější; a ten krasopisný anonym mě činil osobně odpovědným za všechno, co se stalo, a končil slovy: „Prchněte za hranice, vy ničemo, dokud není pozdě! Tentokrát se podpisuji: Furor.“ To se rozumí, bylo tam toho napsáno víc, ale asi v tomhle energickém stylu. Já myslím, že rozčilené doby zvyšují v lidech psavost a potřebu nějak se projevovat; jenom jsem se tím víc divil tomu, jak může takový celkem nudný patron, jako jsem já, někoho tak vášnivě zajímat; asi za tím musí být něco hrozně osobního... třeba jsem někoho urazil nebo někomu stojím v cestě – mnoho-li pak člověk ví i o svých známých! Jenom, víte, je drobet trapné, že se pak člověk dívá na každého, komu podává ruku, s trochou nejistoty: Kamaráde, nejsi to nakonec ty?

Tak onehdy kvečeru jsem šel hodinku courat po ulicích; všechno jsem vypustil z hlavy a jenom se díval, jak lidé žijí celkem jako kdykoliv jindy v dobách, které nebyly historické. Ani nevím, jak se ta ulice jmenuje – taková tichá, tamhle někde u Grébovky. Přede mnou pokulhával pomeňší člověk v peleríně – měl asi hromskou rýmu, podle toho, jak kašlal, chrchlal a pořád lovil po kapsách smrkáč. Při tom lovení mu vypadla

z kapsy obálka; ale nevěděl to a šel dál. Zvedl jsem ji a kouknu na ni, stojí-li za to, abych s ní toho človíčka honil. Byla na ní má adresa. A byla psána tím pečlivě kresleným rukopisem mého čtvrtého anonyma.

Tak já přidám do kroku a volám: „Hej, pane, není tohle váš dopis?“

Člověk v peleríně se zastavil a hmatá si po kapsách. „Ukažte?“ řekl. „Jo, to je můj dopis. Mockrát děkuju, pane. Děkuju uctivě.“

Já vám zůstal stát, jako by do mne hrom uhodil. Víte, já mám paměť pro tváře, ale toho člověka jsem jakživ neviděl. Takový vám to byl tiťerka, příšerně špinavý límec, dole roztřepané kalhoty, místo kravaty křivý uzel, no bída; ohryzek mu skáče po krku, slzavé oči, na tváři tuková boule, a ještě ke všemu má jednu nohu nějakou špatnou –

„Děkuju uctivě, pane,“ řekl s dojemnou zdvořilostí a starosvětsky hluboko smekl. „Velice laskav.“ Ještě jednou zamával kloboukem a belhal se s jakousi zvláštní důstojností dál.

Já vám řeknu, zůstal jsem tam stát a koukal jsem za ním s otevřenou hubou. Tak tohle je můj anonym! Někdo, koho jsem v životě nepotkal a komu jsem nikdy nic neudělal. A ten člověk mi píše a ještě to posílá potrubní poštou! Prokristapána, jak já k tomu přijdu – a jak k tomu přijde on? Já myslel, bůhví jaký tajný nepřítel, a zatím – Vždyť to toho chudáka ještě stojí peníze! Chtěl jsem se za ním rozběhnout a uhodit na něho, kdo je, ale nějak jsem nemohl; otočil jsem se na patě a loudal jsem se zpátky. Víte, mně ho bylo najednou strašně líto. Myslel jsem si, když ho to těší – Ale aspoň to porto kdyby trouba neplatil! Měl jsem mu říci, člověče, můžete mi to posílat nevyplaceně; dá vám to tolik kreslení, a ještě si dělat takovou škodu –

Ráno nato jsem ten dopis dostal potrubní poštou, ještě umazaný od toho, jak spadl na mokrý chodník. Byly tam hrozné věci: postavit mě ke zdi, pověsit na akát a já nevím co ještě. Jenže mně z toho bylo jen smutno. Víte, takový je to ubožák, ten člověk: jak se ten chudera musí žrát, jen si to představte, jaký to musí být zlý a divný život...

Lidové noviny 6. 11. 1938

Interview

Podpovídka

Interview, děl dirigent Pilát, krče rameny. Se vám divím, člověče, že tomu věříte. Já mám taky své zkušenosti s interviewy a řeknu vám, když už naprosto musím dát někomu interview, tak to potom raději ani nečtu. Marně bych se zlobil. Vlastně by se člověk mohl někdy uřehtat tomu, co se o sobě v takovém interviewu dočte, ale přitom ho dožírá, že to ten novinář tak ledabyle a pokrouceně udělal. Každá lajdácká práce vás dožírá, když do ní vidíte, ne? Někdy až žasnu, proč ten žurnalista tak ukrutně popletl a pokřivil všechno, co jsem mu řekl; jako by zrovna naschvál psal všechno jinak nebo naruby – ale proč, to mi nejde na rozum. Kdybych byl politik nebo podobně významná osoba, tak dobrá; pak v tom je politika, a ti lidé třeba mají zvláštní zájem vložit někomu do huby, co jakživ neřekl, nebo si vůbec celý rozhovor vymyslet; to se stává. Ale já – jak se říká: já nic, já muzikant; proti mně nikdo nic nemá, leda u nás doma; a přece se mi ještě nestalo, aby v mém interviewu bylo aspoň zpoloviny napsáno, co jsem opravdu řekl.

Tak abyste věděl, jak se to dělá. Třeba mám dirigovat větší koncert v Liverpoolu nebo v Paříži – to víte, když diriguje maestro Pilát, tak už sama koncertní agentura s tím dělá nějaký fofr. Ještě si v hotelu ani ruce neumeju a už mi vrátný telefonuje, že se mnou chce mluvit nějaký pán. Prý v důležité věci. Těbůh, řeknu si, noviny! To víte, noviny se o vás zajímají jenom první den; druhého dne už nejste novinka, a chcete-li, aby se o vás ještě zmínily, musíte se přinejmenším nechat přejet automobilem. Nu co, nechám toho pána chvíli čekat – to jaksi patří k věci; a pak tedy, prosím, co si přejete? Mladý pán se představí, drahý maestro, ty a ty noviny by o vás chtěly přinést několik slov –

„Co, interview?“ povídám. „Já zásadně nedávám žádné interviewy.“

„Nene,“ brání se mladý pán. „Jen pár slov, docela nenucená rozmluva...“

Rezignovaně se poddám. „Nu tak, pane, spusťte!“

Mladý pán vytáhne bloček a ťuká si tužkou na zuby. Na první pohled je vidět, že o mně vůbec nic neví, že ho muzika nebaví a že nemá ponětí, o čem se mnou mluvit. Chvilí se na mne nejistě dívá a pak spustí: „Kdybyste mi, maestro, něco řekl sám o sobě.“

To mě obyčejně dožere. „Já o sobě nic nevím,“ řeknu mu. „Ale můžete se mnou mluvit o muzice, je-li vám libo.“

Mladý pán vděčně kývne hlavou a horlivě si to zapíše. „Kdy jste začal hrát, mistře?“ ptá se potom.

„Jako malý kluk,“ říkám. „Na piano.“

Mladý pán horlivě píše. „Kde jste se narodil?“

„V Maršově.“

„Kde to je?“

„V Čechách.“

„Kde prosím?“

„V Čechách. V Krkonoších.“

„Jak prosím?“

„Krkonoše. Riesengebirge,“ vysvětluju mu. „Monts Géants. Giant Mountains.“

„Aha,“ povídá mladík a překotně píše. „Můžete mi něco říct o svém dětství? Například... čím byl váš otec?“

„Učitelem. Hrál v kostele na varhany. To byly mé první hudební dojmy,“ povídám, abych se dostal k muzice. „Víte, takový starý český kantor, muzikant od přírody – u nás to je rodinná tradice.“ A tak dále. Mladý pán píše a kývá spokojeně hlavou. To je to pravé, co jeho list potřebuje. Bravo, maestro!

Konečně ho dostanu ven a oddychnu si. Tak to by bylo odbyto. Víte, já rád bloumám po cizích městech; nikdo tam člověka nezná... Řeknu vám, někdy, když diriguju, bych nejraději praštil taktovkou; taková mne najednou popadne hrůza a ošklivost z toho, že se na mne lidé dívají. V kom není aspoň kousek komediantství, neměl by vůbec vystupovat na veřejnost. Ale to už je jiná kapitola.

Tak ráno dostanu ty noviny. Tučný titulek „Rozhovor s maestro Pilátem“. Dobrá. „Maestro Pilát přijal našeho zpravodaje v přepychovém

appartementu hotelu X.“ Počkat, vždyť jsem s tím mládencem mluvil v hotelové hale! „Tím výrazněji kontrastovala s nádherným, přímo změkčilým prostředím obrovitá, drsná postava s mohutnou hřívou a něčím nespoutaným v celém zjevu.“ Já měřím stěží metr sedmdesát, a co se týče té hřívy, – nu, nechme toho. „Přijal nás s neobyčejnou, přímo překypující srdečností –“ A jejej, myslím si.

„Projel si prošedivělou hřívou prsty a jeho snědá tvář se zachmuřila. Můj původ, řekl, je zastřen tajemstvím; nemohu o sobě mnoho říct. Jen tolik vím, že jsem se narodil v Uhrách, nedaleko Varšavy, v lůně divokých a obrovitých hor. Nad místem mého zrození hučely lesy a burácely vodopády jako varhany v chrámu. To byl první hudební dojem mého života. Prozradím vám, že mým otcem byl starý cikán. Žil životem v přírodě jako sta a sta našich předků. Naše rodinná tradice je pytláctví, svoboda a divoká hra na housle a cimbál. Podnes rád zmizím načas v táboře svých krajanů a hraji u ohně na houslích písně svého dětství –“

Co vám budu říkat: rozběhl jsem se s těmi novinami do redakce a hledám šéfa. Myslím, že jsem tam tak trochu bouchal do stolu či co, ale ten pán si nakonec sundal brejle a řekl s údivem: „Ale pane, my přece píšeme pro noviny! My musíme podat fakta zajímavě, nemyslíte? Já nechápu, proč vás to vůbec rozčiluje...“

Dnes už by mě to nerozčililo; člověk si zvykne... A pak, myslím si, to asi jinak nejde; žiješ svůj život, ale obraz, který o tobě mají druzí lidé, je už hodně jiný; jakpak teprve, když ten tvůj obraz prochází veřejností! Už vám neřeknu, byl-li ten interview v Liverpoolu nebo Rotterdamu nebo kde; ale jsem přesvědčen, když jsem tam v koncertním sále vystoupil za dirigentský pult, že celé publikum ve mně opravdu vidělo obrovitého, nespoutaného divocha s vlající hřívou, který křepčí s houslemi v rukou nad cikánským ohněm – Měl jsem tam totiž tehdy obrovský, fantastický úspěch, člověče. Tak ani nevím, jestli ten novinářský mládenec vlastně neměl jakousi pravdu... víte, aspoň to, co je pravda pro lid a pro veřejnost.

Lidové noviny 13. 11. 1938

Deset centavos

Podpovídka

Kdepak, to nebylo u nás; u nás přece žádné noviny tak nepíší a taky veřejné mínění, lid, ulice, nebo jak se tomu říká, neobrací u nás tak snadno na čtyráku. To bylo v Lisaboně při jednom z tamních politických převratů; padl jeden režim a vlády se chopil jiný, jak se konečně přihází také v jiných zemích. Senhor Manoel Varga se o to příliš nestaral, protože politika nebyla jeho pole; jenom se mírně mrzel a vzdychal nad nekli-
dem, který se zase zmocňuje lidských myslí a odvrací je od věcí podle jeho mínění užitečnějších i ušlechtlejších. Don Manoel totiž miloval klid a svou práci; byl předsedou Spolku pro lidové vzdělání a věřil skálopevně, že osvěta otvírá národu brány k blahobytu a svobodě, že v práci a vědění je naše spasení a podobně. Toho rána právě vyřizoval korespondenci týkající se populárně hvězdářského kursu v Monsarás a přednášky o hygieně kojenců v městečku Monra, když se jeho hospodyně vrátila z nákupů koulejcíc očima a nápadně zrudlá.

„Tak tady to máte, pane,“ prohlásila a hodila na stůl pomačkaný večerník. „A já jdu odtud pryč, pane! Já jsem slušná ženská, a na takovém místě sloužit nebudu!“

„Copak, copak,“ podivil se pan Varga a vyhlédl přes brejle na ty noviny. Na okamžik ustrnul; hned na první straně objevil tučný titul: „Ruce pryč, senhor Manoel Varga!!!“ Senhor Varga nevěřil svým očím. „Kde jste to vzala, ženská?“ vyhrkl.

Prý u řezníka. Řezník jí to ukazoval a všichni lidé prý o tom mluví. A všichni říkají, že se to tak nemůže nechat a že takový bídny zrádce a pes, jako je don Varga, nesmí dál bydlet v jejich ulici.

„Kteří všichni?“ ptal se nechápavě pan Varga.

Všichni prý: paničky, služky, řezník i pekař – „A já tu nebudu,“ zavyla vzteklým pláčem. „Však to sem lidé přijdou vypálit – a pravdu mají! Tady to stojí v novinách, co kdo dělá a co za tím je... To má člověk za to, že někomu věrně slouží!“

„Prosím vás, nechte mě teď,“ řekl don Manoel sklíčeně. „A chcete-li jít, já vás nebudu zdržovat.“

Teď teprve si mohl přečíst, co v těch novinách stálo. „Ruce pryč, senhor Manoel Varga!“ Třeba to je jiný Varga, napadlo ho na chvíli úlevně a četl dál. Ne, bylo to přece jen o něm. „Lid už zúctuje s vaší lidovýchovnou činností, pane Vargo, jíž jste po léta otravoval duši našeho národa! Lid nestojí o vaši prohnitou, cizáckou vzdělanost, která v něm rozsévá jenom mravní zkázu, slabošství a vnitřní rozvrat; a nepřipustí, abyste ještě dále pod záminkou užitečných vědomostí šířil své podvrtné názory mezi mládeží a prostým lidem –“

Pan Manoel Varga upustil noviny a zesmutněl. Jaksi nemohl pochopit, co podvrtného je na populární astronomii nebo hygieně kojenců, a ani se o to nepokoušel. Prostě věřil ve vzdělanost a měl rád lid; to bylo to celé. Tolik lidí chodilo na ty přednášky, a tady teď píšou, že lid o ně nestojí a že je s odporem odmítá. Pan Varga potřásl hlavou a snažil se číst dál. „Nezakročí-li úřady proti vašemu řádění, udělá si náš probuzený lid pořádek sám; a potom se střežte, pane Manoeli Vargo!“

Senhor Manoel Varga pečlivě složil a uhladil ty noviny. Tak to je konec, řekl si. Nešlo mu sice na rozum, co se tak najednou ve světě a v lidech změnilo a proč to, co bylo včera dobré, je dnes obratem ruky škodlivé a podvrtné; ale ještě méně dovedl pochopit, kde se zčistajasna vzalo tolik nenávisti mezi lidmi. Bože na nebi, tolik nenávisti! Starý don Manoel zavrtěl hlavou a díval se oknem ven, na předměstí Sao Joao. Bylo líbezné a milé jako vždycky; je slyšet veselý křik dětí a štěkot psíka – pan Varga si sundal brýle a pomalu je čistil. Tolik nenávisti, panebože! co se to jenom s lidmi stalo! Asi se přes noc všechno změnilo. I ta hospodyně: tolik let tu byla... Pan Varga si tesklivě připomněl své vdovství. Kdyby nebožka žena byla živa, – ta by se snad nezměnila?

Senhor Manoel Varga si povzdychl a zvedl telefon. Zavolám si starého kamaráda de Souzu, řekl si; snad mi poradí –

„Halo, tady Varga.“

Chvilka ticha. „Souza. Co si přejete?“

Pan Varga se drobet zajíkl. „Jenom... se zeptat. Četl jste ten článek –“

„Četl.“

„Prosím vás... co s tím mám dělat?“

Malé zaváhání. „Nic. Musíte si uvědomit, že... že se poměry změnily, ne? Nu tak. Zaříd'te se podle toho.“ Cvak. Pan Varga nemohl ani najít věšadlo telefonu. Tak to byl nejlepší přítel. Jak se tak všechno může změnit! Zaříd'te se podle toho – ale jak? Jak se má člověk zařídit na to, že ho někdo nenávidí? Má snad taky začít nenávidět, nebo co? A jak se má zařídit na nenávist, když se po celý život učil milovat?

Inu, musím se podle toho zařídit – aspoň formálně, rozhodl se don Manoel; i usedl ke stolu a pečlivě napsal, že skládá svou funkci předsedy Spolku pro vzdělání lidu. Vzhledem ke změněným poměrům a tak dále. Pan Varga si oddychl a vzal klobouk; donese to tam sám, aby to bylo dřív odbyto.

Jde předměstskou uličkou s pocitem, že se ty domy na něho dívají jinak, skoro nepřátelsky, snad taky vzhledem ku změněným poměrům. Sousedé si asi říkají, to je ten Varga, co otravuje duši národa. Třeba mu někdo zatím pomaluje vrata – člověk by se nedivil. Pan Varga jde rychleji, taky vzhledem ku změněným poměrům. Snad se budu muset vystěhovat jinam, myslí si, prodat ten barák a... zkrátka zařídit se podle toho, ne?

Pan Varga vstupuje do tramvaje a sedne si do kouta. Dva tři lidé čtou právě ty noviny. Ruce pryč, senhor Manoel Varga! Kdyby mě tak poznali, myslí si don Manoel – ten zamračený by na mne asi ukázal: Vidíte ho? To je ten Varga, co šířil podvrtné názory! Že se nestydí jít ještě mezi lidi! – Musel bych asi vystoupit z tramvaje, přemítá pan Varga – a cítil za sebou ty nepřátelské oči... Kristepane, jak lidské oči doveudou nenávidět!

„Lístek, pane,“ ozve se nad ním konduktér. Pan Varga se skoro lekl a vyndává z kapsy hrst drobných; přitom mu vypadl z ruky penízek deseti centavů a zakutálel se pod lavici.

Konduktér se po něm ohlíží. „Nechte to,“ praví honem pan Varga a odpočítává drobné; nechce jaksi budít pozornost.

Zamračený muž odkládá noviny a naklání se, hledaje penízek pod lavicí. „Skutečně, pane, to nestojí za to,“ ujišťuje ho don Manoel téměř nervózně.

Muž něco bručí a leze za mincí pod lavici; ostatní tramvaj ho sleduje se zájmem a pochopením.

„Myslím, že zapadl sem,“ mumlá druhý člověk a sedá si na bobek, aby hledal. Pan Varga je jako na trní. „Děkuju... děkuju,“ koktá, „ale opravdu není třeba –“

„Je tam,“ hlásí druhý muž s hlavou pod lavicí, „ale zapadl mezi prkna, potvora! Nemáte nůž?“

„Nemám,“ omlouvá se don Manoel, „ale prosím vás... vždyť to nestojí za tu námahu –“

Třetí senhor odkládá noviny a beze slova loví v kapse; vytáhl kožené pouzdro a z něho stříbrný nožík. „Ukažte,“ povídá tomu druhému, „já to dostanu ven.“

Celá tramvaj s napětím a potěšeně přihlíží, jak třetí pán dloube čepelkou ve škvíře prken. „Už to jde,“ bručí spokojeně, a vtom penízek vyskočil a kutálel se dál. Čtvrtý člověk se sklání a loví pod lavicí. „Tady je,“ hlásí vítězně a vstává zrudlý námahou. „Tumáte, pane,“ funí a podává penízek panu Vargovi.

„Děkuju... děkuju vám, pane,“ breptá senhor Manoel Varga dojatě. „Byl jste velice laskav a páni též,“ dodává klaně se zdvořile na všechny strany.

„To nic,“ brumlá třetí pán. „Rádo se stalo,“ dí druhý. „Jen když se našel,“ dodává první.

Lidé v tramvaji se usmívají a kývají hlavami. Jen když se ten penízek našel, sláva! Senhor Manoel Varga, zrůžovělý rozpaky nad tím, že vyvolal tolik pozornosti, sedí, ani nemrká; ale přece jen vidí, jak třetí pán, ten s tím nožikem, zvedá noviny a začíná číst ten článek: Ruce pryč, senhor Manoel Varga!

Když pan Varga vystupoval, lidé v tramvaji mu přátelsky kynuli; i čtenáři novin zvedli oči a bručeli: „Adios, senhor!“

Lidové noviny 20. 11. 1938

Ediční poznámka

Při zpracování textu jsme se řídili aktuálním zněním pravidel českého pravopisu, upravili jsme interpunkci a opravili tiskové chyby. Sjednotili jsme kvantitu samohlásek (např. *milión/milion, galérie/galerie*) ve prospěch jejich krátké, dnešními pravidly preferované podoby. Respektovali jsme však stylové, morfologické a lexikální zvláštnosti původního Čapkova textu, např. jsme s ohledem na styl ponechali autorovo nejednotné používání slovesné koncovky *-ti*.

Pro snazší čtenářovu orientaci jsme dobové nebo zastaralé výrazy opatřili vysvětlivkami, umístěnými do poznámek pod čarou.

Redakce MKP

Život a doba spisovatele Karla Čapka v datech

1890

Narozen 9. ledna v Malých Svatoňovicích. Otec MUDr. Antonín Čapek (1855–1929), matka Božena, rozená Novotná (1866–1924). Sourozenci: Helena (1886–1961), provdaná Koželuhová, ovdověla, od roku 1930 provdaná Palivcová; Josef (1887–1945) ženatý od roku 1919.

1895–1901

V Úpici, kde rodina bydlí, navštěvuje obecnou školu a jednu třídu měšťanské školy.

1901–1909

Středoškolská studia začíná v Hradci Králové, posléze pokračuje v Brně, končí maturitou v Praze.

1907

Rodina se stěhuje z Úpice do Prahy.

1909–1915

Studuje na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy filozofii, estetiku, dějiny výtvarného umění, anglistiku, germanistiku a bohemistiku. (V letech 1910–1911 studuje v Berlíně a v Paříži.) V listopadu 1915 je promován na doktora filozofie.

1917

Působí jako domácí učitel Prokopa Lažanského na zámku v Chyších u Žlutic. V říjnu nastupuje do redakce Národních listů.

1921–1938

Je členem pražské redakce Lidových novin, v letech 1921–1923 pracuje v Městském divadle na Královských Vinohradech jako dramaturg a režisér.

1922

Poprvé představen prezidentu T. G. Masarykovi.

1925

Je zvolen předsedou československé odbočky Penklubu, kterou pomáhá založit. Stěhuje se s bratrem Josefem do nového domu na Vinohradech.

1931

Jmenován členem mezinárodního výboru pro duševní spolupráci Společnosti národů (stálý výbor pro literaturu a umění).

1933

Pracuje ve Výboru pro pomoc německým uprchlíkům, je místopředsedou Penklubu.

1934

Organizuje pomocnou sociální akci Demokracie dětem.

1935

Žení se s Olgou Scheinpflugovou, počátky stavebních úprav domu ve Strži, který novomanželé dostali od Václava Palivce do doživotního užívání.

1937

Účastní se světového kongresu Penklubů v Paříži.

1938

Podílí se na organizaci světového kongresu Penklubů v Praze. Opakovaně je navrhován na Nobelovu cenu za literaturu. Po mnichovské konferenci (29.–30. 9. 1938) čelí nenávistné kampani, bojuje s českým fašismem a prožívá nejtěžší období svého života. Umírá 25. prosince na zápal plic. Pohřeb na Vyšehradě se koná 29. prosince.

První vydání knih Karla Čapka

1917

- Boží muka

1918

- Pragmatismus čili Filozofie praktického života
- Krakonošova zahrada
- Nůše pohádek

1920

- Loupežník
- Kritika slov
- R.U.R.

1921

- Trapné povídky
- Ze života hmyzu (společně s Josefem Čapkem)

1922

- Lásky hra osudná (společně s Josefem Čapkem)
- Zářivé hlubiny a jiné prózy
- Továrna na absolutno
- Věc Makropulos

1923

- Italské listy

1924

- Krakatit
- Anglické listy

1925

- Jak vzniká divadelní hra a průvodce po zákulisí
- O nejbližších věcech

1927

- Adam Stvořitel
- Skandální aféra Josefa Holouška

1928

- Hovory s T. G. M. (1. díl)

1929

- Povídky z jedné kapsy
- Povídky z druhé kapsy
- Zahradníkův rok

1930

- Výlet do Španěl

1931

- Hovory s T. G. M. (2. díl)
- Marsyas čili na okraji literatury

1932

- Devatero pohádek a ještě jedna od Josefa Čapka jako přívazek
- Obrázky z Holandska
- Apokryfy
- O věcech obecných čili Zoon politikon

1933

- Dášeňka čili život štěněte
- Hordubal

1934

- Povětroň
- Obyčejný život

1935

- Hovory s T. G. M. (3. díl)
- Mlčení s T. G. Masarykem

1936

- Válka s mloky
- Cesta na sever

1937

- Bílá nemoc
- Jak se dělají noviny
- První parta

1938

- Matka
- Jak se co dělá

1939

- posmrtně: Život a dílo skladatele Foltýna (torzo románu)

Karel Čapek
Menší prózy
Bajky, satiry, aforismy, podpovídky

Edice Bratři Čapkové
Obálka Alena Kubíková
Redakce Jaroslava Bednářová

Vydala **Městská knihovna v Praze**
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 2. opravené vydání
Verze 1.0 z 19. 1. 2018

ISBN 978-80-7532-965-3 (epub)
ISBN 978-80-7532-966-0 (pdf)
ISBN 978-80-7532-967-7 (prc)
ISBN 978-80-7532-968-4 (html)